

Dr. Fr. Kav. Novák:

„Církev
československá“

Číslo 1.

Úvod :: Apoštolé
„československé církve“

Cena 80 haléřů.

*Nákladem deníku „Našinec“ v Olomouci.
Tiskem Arcibisk. knih- a kamenotiskárny v Olomouci.*

MOTTO: Per me si va tra la perduta gente. Dante, Inferno.

I.

**FARNÍ ÚŘAD V RADHOŠTI, VIA ZÁMRSK.
Č. 998.**

**Násilnosti církve československé
v Radhošti.**

Dne 25. listopadu 1920.

**Slavnému
státnímu zastupitelství
V CHRUDIMI.**

Dne 21. listopadu 1920 církev československá ve Stradouni zabrala násilně farní kostel a faru v Radhošti. Při tom dopustili se jednotlivci surových násilností, krádeží, nezákonností, vyhrožování, ztyrání faráře, kostelníka a domácích lidí ve faře. Vše bylo předem zosnováno, promyšleno a pak do nejmenších podrobností provedeno za vůdcovství Ferdinanda Tichého, duch. správce církve českoslov. v Stradouni, Josefa Havlíčka, rolníka tamtéž a za inspirátorství členů rady starších této církve. Průběh, pokud postřehnouti jsem mohl, byl následující:
Již kol sedmé hodiny ráno začali docházeti do Radhoště příslušníci církve československé z dale-

kého okolí až od Skutče. Po osmé hodině přišel do fary kostelník František Heřman z Radhoště, vzal kostelní klíče a vše ostatní potřebné ke mši sv. a odešel do kostela. Před kostelem čekal starosta obce Svařeně, jménem Sokol, představil se kostelníkovi jako kameník z Pardubic, hledající práci a žádal za dovolení ku prohlídce kostela. Kostelník vyhověl. A zatím co Sokol psal mu na kostelní lavici fingo- vané své jméno, ukradl, posud neznámý jinoch asi 15—16letý, který přišel se Sokolem a jemu na oklamání kostelníka nesl jako nosič příruční tašku, kostelní klíče, jež u dveří ze sákrstie do kostela vedoucích visely, a dal se na útěk. Sokol schválně zabavoval kostelníka, aby zloděj co nejdále mohl utéci. Kostelník, jakmile čin zpozoroval, pustil se za zlodějem až do Stradouně. Tu mu onen jinoch zmizel s očí před stavením Františka Hyhlíka, rolníka tamtéž. O 8¹/₂ hod. ráno Frant. Mlíka, správce Družstevního lihovaru v Radhošti, anebo z poručení jeho topič, Vincent Vojtíšek ze Sedlištěk, čís. pop. 8, dal třikráte parní píšťalou zvláštní, a tedy umluvené znamení. Proto po něm scházeli se k radhoštskému kostelu příslušníci církve československé z daleka široka v houfch a ve spěchu.

Farář, který to zpozoroval a situaci prohlédl, odřekl služby Boží a pokud mohl narychlo zata- rasil pevně dveře jak do kostela tak do sákrstie vedoucí. Chtěl ještě zavřítí dveře vedoucí z obce na hřbitov, ale v tom již mu zabránili cizí lidé, z nichž známější byli toliko Jindřich Konrád, legionář

z Týniska a legionář Šprojcar a Dufek. Farář zavřel se tedy do sákrstie ještě s kostelníkem a Václavem Klesálkem, výměnkářem ze Stradouně. Vtom za zpěvu sokolských písní s praporem přivalili se čecho- slováci s Ferd. Tichým, Jos. Havlíčkem a Frant. Hyhlíkem v čele a s několika legionáři u přítom- nosti asi 600 lidí usilovali proniknouti do kostela nejprve obvyklým vchodem. Otevřeli zámek odcize- nými klíči, ale protože uvnitř byl kostel zatarasen, obrátili se k sákrstii.

Tam oknem shlédli faráře, kostelníka a Kle- sálka. Rolník Jos. Havlíček proto vyzval faráře, aby dobrovolně otevřel, sice jinak že budou dveře pro- lomeny a následky ponese farář. Když farář neod- pověděl ani slova, Tichý v řeči podněcoval lid a pobádal k ráznému činu. Havlíček vyzval faráře k otevření dveří po druhé. A Hyhlík pobádal pří- tomné: „Pánové, dělejte, dělejte, můžeme tu mlti četníky každou chvíli.“ Tichý dodal Havlíčkovi: „Vyzvěte ho po třetí!“ Havlíček tedy vyzval faráře po třetí. A když ani tehdy nebylo odpovězeno, Frant. Šprojcar, legionář v Týnisku, přinesenou od Františky Baklikové z Radhoště sekerou udeřil první ránu do dveří. Opakovaly se pak ještě 3—4 rány sekerou a nato bylo útočeno přineseným dřevěným kulem a páčidly usilováno o vyvrácení dveří. Páčidla přinesla Ludmila Svobodová z Radhoště. Rány kulem byly vedeny asi 3—4 muži, z nichž jedním byl Frant. Kalous, dělník ze Stradouně. Potom byly dveře prolomeny. Do sákrstie se vrhli nejdříve

legionáři Šprojcar, Karel Dufek z Tyniska, Konrád, Bohumil Slatina z Tyniska, Ludvík Andrlé z Jaroslavě, Havlíček, Hyhlík, Jan Vavruška, Jos. Šreter, Sokol, Cecilie Blajdová z Týniska, Tichý, Frant. Šišán, starosta ve Stradouni, Josef Balcar, Ludvík Koráb, obchodník z Radhoště, Frant. Svoboda z Radhoště a jiní. Havlíček měl k faráři řeč, kde ho vyzýval, aby lidu neodporoval, nebo že následky odpyká sám, a aby se odebral na farní úřad, kde bude sepsán protokol a dáno dovolení, aby církev československá mohla spoluožívatí fary, kostela atd. A na konci dodal: „A teď mluvte vy, pane faráři!“ Farář odpověděl: „Nic nepovolím.“ Přítomní začali mu spílat, rukama hrozit, křičet, nadávat, nemístně vtipkovat a pod. Nejvíce vynikal Tichý a Sokol. Potom žádali legionáři na kostelníkovi, který stál po levé straně farárově, klíče od zvonice. A když jich nechtěl vydati, uchopili ho, násilím vytáhli ze sákrstie, donutili dojít až ke zvonici a klíče jim vydati. Při tomto násilí bylo kostelníkovi ublíženo tak, že v malé chvíli měl ruku otekou. Potom Frant. Baklíková z Radhoště, která až posud u čechoslováků službu zvonickou obstarává, zvonila bez přestání dlouhou dobu.

Nyní zase vrhli se na faráře a žádali od něho, Havlíček, Tichý, Šišán a j. klíče od farní kanceláře a farních místností. Farář odpověděl: „Nedám a nic nedovolím.“ Vtom Jan Hušek, pokrývač ze Stradouně zvolal: „Co, že nedáš a nedovolíš? Tak ti pomůžeme.“ Popadl faráře za krk, udeřil ho do

zad a hodil legionářům Šprojcarovi, Slaňnkovi a j., kteří pak faráře vlekli ze sákrstie za smíchu, nadávek a spílání zástupu ven. Farář před sákrstii se bránil vši silou, až ho porazili na zemi, táhli po hřbitově 20 neb i více kroků a nadávali mu. Pak ho chopili za ruce, za hlavu, za nohy a vlekli k farní budově. Před zvonici pustili ho na zemi a zase kus po zemi táhli. Pak ho chopili a dovlekli až před farní kancelář. Při tom roztrhali na něm košili, podšívku v kabátě a kabát vlečením zhanobili. Farář poznal z těch, kdož ho týrali a nesli, Jana Vavrušku, cementáře ze Sedlišťek, Haška a Šprojcara. Byli při tom i jiní, celkem asi 6—8 lidí. Před farní kanceláří doléhal Jos. Havlíček na faráře, aby jim otevřel. Farář se postavil ke dveřím, rozťahl ruce k obraně a řekl: „Nikoho do kanceláře nepustím a budu ji chrániti do poslední kapky krve.“ Havlíček ho uchopil za ruce, trhl jím a ostatní hned násilím odvěkli ho ke kuchyni, aby farář ke kanceláři neviděl. Havlíček, ač farář poslední silou svou usiloval zástupem se dostat ke kanceláři zpět, objal ho v půli a držel vši silou, aby zatím paklíči, které přinesl Frant. Jirmásek z Radhoště, nyní zámečnický učeň v Hor. Jelení, s Františkem Svobodou, rolníkem v Radhošti, byly otevřeny kancelářské dveře. To se také stalo. Potom Havlíček faráře pustil, neboť v tom dostavili se dva vraclavští četníci a farář odebral se do kanceláře v průvodu četníka Václava Höffera, aby tam proti násilnostem protestoval. A sotva do kanceláře vešel, vycházeli ze sousedního privat-

ního pokoje, kde farář bydlí, který byl uzamčen, ale klíč u dveří ponechán, Tichý a Hyhlík. Farář hned přítomným četníkem dal to osvědčiti. V té době byli ve farní kanceláři Sokol, Šišán, Hyhlík a j. Jednotlivci se vytráceli a zůstal tu jen četník, farář a Sokol, který u přítomnosti četníka faráři spílal netvorů, který ani nepochází z české matky, a tak dále.

Vtom dostavil se četník Stojaník a začalo jednání a prohledávání farní budovy, že prý farář má ukryté památky po Habsburcích. Farář protestoval. Byl tedy přivolán místní starosta Josef Balcar z Radhoště, který prohledávání farní budovy nařídil za přítomnosti četníků. Farář znova protestoval, ale přes to celá budova byla velmi pilně prohledávána od půdy až do sklepa a uzamčené stolní přihrádky, až do poslední knihovny; ale památek po Habsburcích nalezeno nebylo. Poté jednalo se o otevření pokoje, kde byly uloženy paramenty, kalichy a j. kostelní věci. Farář svůj souhlas k tomu odepřel a když stále na něho bylo dotíráno, řekl Šišánovi: „Už jsem vám řekl, že nesvolím, a tak prosím vás, už mi dejte pokoj!“ Četník Josef Koukal vzal si čin na své zodpovídání a dal proti vůli farářově, za asistence a rozkazu starosty Jos. Balcara a ostatních starostů: Šišána, Drabala ze Sedlišťek a Rud. Bohnického z Jaroslavě, po mnohém a mnohém smlouvání, aby farář dobrovolně otevřel, a když ten jen odpovídal: „Nevydám“ (totiž klíčů), „ničeho nedovoluji“, dveře této místnosti otevřít. Pak Tichý

vybral si paramenta, která chtěl, a odešel do kostela, kde konal čl. bohoslužbu.

Zatím usilovali starostové obcí, a zejména Václav Drabal ze Sedlišťek, o pamětní knihu. Farář ji vydati nechtěl. Posléze svolil, aby ji četník zapečetil v jeho přítomnosti a odevzdal soudu. Četník Stojaník knihu zapečetil a dal četníkovi Koukalovi k opatrování, který však dal ji Josefu Balcarovi, starostovi z Radhoště. Kniha v hospodě byla otevřena, veřejně předčítána a dostala se až do Stradouně, kde se prý ztratila, ač má cenu nejméně 100.000 Kč pro vzácné památky literní, do ní vlepené a citované.

Potom násilně byl pokoj ve faře zabrán, zvaný sál. Jan Vavruška za spolupůsobení Václava Pačchana ze Stradouně a jakéhosi Karlíka, dělníka z Malejova, řídil vyklizení věcí farářových, přes veškeré jeho protesty. Všechny věci farářovy byly vyneseny na chodbu a vydány na pospas kde komu. Na večer přistěhovala církevní rada čl. ze Stradouně nábytek a složila jej v sále. Klíč vzal k sobě a ponechal si Stan. Mlika, syn správce lihovaru z Radhoště. V čele těch, kdož nastěhovali Tichého, byli: Hyhlík, Havlíček, Šišán, Pačchán, Vavruška a jiní. Již k samému večeru šel četník Stojaník a farář prohlédnouti škody, způsobené v kostele. Dveře, přímo rozbité, byly u truhláře Jana Houžvičky v Radhošti. Donesli je tam Frant. Čihák z Malejova, Karlík a j., a učitel z Radhoště, Karel Kašpar, poručil je spraviti do večera. V sákrstii byli místní

Sokolové, jako Josef Loskot z Radhoště a j., a při dveřích do kostela stály dvě sokolské pušky s nasazenými bodáky. Na výzvu četníkovu, kdo má od kostela klíče, nikdo toho nevěděl. Ale jisto jest, že násilně byly otevřeny i dveře na chor. Farář sám je ráno uzavřel, klíč posud u sebe má, ale při čsl. bohoslužbách se hrálo na varhany. Hrál prý Jan Slanař, chorista z Uherska v pondělí, a v úterý, kdy zase Tichý v kostele čsl. bohoslužby konal, hrála Růžena Černá z Týniska.

Po celou dobu 21. listopadu až do 5. hod. odpo. zástupy všech lidí, i docela cizích, probíhaly všemi místnostmi fary, a kde se co dalo, částečně kradly. Faráře jako v zajetí držely ve farní kanceláři až dlouho do odpoledne. Spflali mu, jako na př. jakýsi Navrátil, vulgo Dozorce z Uherska, jakýsi Bezdíček od sv. Mikuláše u Vraclavě a j. Nadávaly i školní děti, takže konečně vysílen, zemdlen a téměř k smrti uštván (neboť od soboty od 5. hod. večerní něčeho nepožil až do 7. hod. večer v neděli) sklesl na židli. Tu konečně četník vytlačil zbytky zvědavců z fary, ale Sokolové zůstali. Farní kancelář byla znečištěna, neboť kdo chtěl, tu kouřil a řádl, jak se mu líbilo. Ve faře bylo vše přeházeno a nezůstal neporušen ani hřebík. V noci pak Sokolové radhošští drželi stráž na hřbitově a u kostela a časem vystřelovali.

Hned po zabrání kostela byl na jeho věži vztýčen prapor, který si s průvodem ráno přinesli. Vztýčili jej Václav Drbal ml. ze Sedlištěk a Jan Nečesaný, taktéž ze Sedlištěk.

Václav Drbal starší, starosta ze Sedlištěk, vytýkal četnictvu, které hledělo udržeti dav od sáhnutí faráři na život, že když nebylo hejtmanstvím posláno, do něčeho se nemá míchat. Jím poštvané davy volaly: „Kde je provaz? Uškrtníme faráře, po-věsíme ho na hrušku“ a pod. Navrátil z Uherska dodal: „Hodte nám ho sem jako po saňkách!“ Jiní chtěli faráře utopiti a pod.

Řádění čechoslováků v Radhošti bylo před 10. hod. telefonicky hlášeno okresnímu hejtmanství ve Vys. Mýtě, ale toto nevyslalo na místo nikoho po celý den. Toliko tři četníci z Vraclavě se dostavili v době, kdy již kostel prolomen a fara ztečena.

Fara byla původně uzamčena a rovněž všechny vchody k ní. Násilím byla dvířka do chodby Hyhlíkem prolomena a někteří vnikli na farský dvorek přes plot. Tichý, Havlíček, Sokol, Hyhlík, Hašek, Šprojcar, Dufek a j. lomcovali pak domovními dveřmi a vyzvali hospodyni, aby otevřela. Když tato nechtěla, bylo jí vyhrožováno, takže konečně ze strachu otevřela. Zástup lidí vrhl se do fary a Tichý přímo řval: „Já jsem poctivý muž, který se o své děti starám, a vy jste kuběnou farářovou“ atd. Šermoval hospodyně před očima rukama, křičel, nadával a hlomozil. Podobně jednal Sokol. Potom Tichý, Havlíček, Sokol a j. žádali klíček od kanceláře a ostatních místností, až tato mdlobou začala klesati na zem. Vtom někdo vykřikl: „A co s babou? Zaškrťte ji.“ A když ubohé chtěla přispěti ku pomoci její sestra, násilím ji přítomní čechoslováci odháněli a Hašek ji kopl tak, že utrhla hlu-

bokou a těžkou modřinu na noze. K zabrání kalichů, rouch a matrik naváděl lid u hřbitovních dveří Hyhlík. Konrád z Týniska volal o faráři před zabráním kostela: „Kde je ten holomek? Ať holomek otevře. Však lajdáka naučím.“ Kalous ze Stradouně vyhrožoval hrobaři Boh. Stumpfovi ml., který dojel pro četnictvo do Vraclavi: „Však já mu to neslevím. Já se mu pomstím.“ V té době také Havlíček volal k zástupu: „Nebojte se četníků. Četníci jsou naši, nesmějí vám nic udělati!“ Na vypáčení kostelních dveří bylo přineseno kladivo či perník, ale toho již nebylo potřeba, ježto kostel byl prolomen. Sokol vyhrožoval kostelníkovi, že se zdravými údy neodleze atd. Svědky těchto činů jsou: Václav Oliva, farář v Radhošti, Frant. Heřman, kostelník tamtéž, Boh. Stumpf ml., hrobař tamtéž, Josef Čejchan, syn strážníka dráhy tamtéž, Františka Voženílková, hospodyně na faře v Radhošti, Božena Voženílková, sestra její tamtéž, Václav Klesálek, výměnkář ze Stradouně, Josef Bidlo, výměnkář ze Stradouně, Josef Buriánek, syn chalupníka z Francliny, Marie Březinová, manželka chalupníka z Francliny, Josef Horčíčka, syn chalupníka z Francliny, František Tomášek, chalupník v Žici, Frant. Buriánek, chalupník ve Franclině, Frant. Schejbal, chalupník v Žici, Josef Štos, rolník v Žici, Frant. Hala, ředitel továrny v Malejově a j.

Podepsaný žádá, aby státní zastupitelství zavedlo proti jmenovaným osobám trestní vyhledávání uvedených zločinů.

VÁCLAV OLIVA m. p.,
farář.

II.

Veledůstojná

biskupská konsistoř

v HRADCI KRÁLOVÉ.

V úctě podepsaný dovoluji si na základě rozmluvy s důst. pánem P. Burkhardtem, farářem v Lužanech u Jičína, objasnit některé body ohledně pana F. T., bývalého kaplana v L., jeho paní, jakož i mého poměru k nim:

Paní jeho jest mojí vlastní ženou, a nikoliv, jak on prý tvrdí, vdovou; manželství naše, trvající od r. 1906 bylo jedním z těch málo, která uzavírají se nezištně a jsou založená na skutečné a upřímné lásce. Mezi námi vládla, až na některé malé výjimky, naprostá harmonie. Ctíli a vážili jsme si jeden druhého, své 4 děti jsme vzorně a svědomitě vychovávali, zkrátka byli jsme spokojeni a šťastni v našem manželství, tak šťastni, že nám to často jak příbuzní, tak i cizí lidé záviděli. Tak plynul klidně náš život, měli jsme obchod v několika místech, posléze pak převzali jsme obchod spojený s hostincem v Lužanech. Zde vedlo se nám velmi dobře a měli jsme nejlepší naději si v několika letech dům, v němž se naše živnost nacházela, koupiti a tak míru našeho štěstí dovršiti. Leč člověk míní — — Bůh mění. — — Přišla válka a s ní všecky ty bědy, strasti a hoře, které lidstvo, v neposlední řadě také já jsem později musil vytrpět. V srpnu 1915 musel jsem jako mnoho jiných na-

rukovat. Žena moje, zdrčena tou nenadálou ranou a nevědouc, kterak sama se 4 dětmi se tím životem bude protloukat, hořce plačíc doprovodila mne na dráhu, prosíc mne, abych jí odpustil, pakli mne snad někdy rozhněvala, a ten okamžik, když přijížděl vlak, který nás měl snad na vždy rozloučiti, ten okamžik vryl se mi tak hluboko do duše, že pouze myšlenka na tuto scénu vžene mi ještě dnes po 5 letech slzy do očí. Kdyby byl tehda sám Bůh s nebe sestoupil a řekl mi: „Tvá žena do roka stane se ti nevěrnou,“ byl bych řekl: „Ne, to se věru nestane!“ A netrvalo to ani rok a stalo se tak.

Za nedlouho po mém narukování přišel na lužanskou faru zprvu zmíněný pan T., onen ničitel mého štěstí a mého všeho, co mně bylo milým a drahým, který moji, dříve tak hodnou a nezkušenou ženu, matku 4 dětí svedl a mně o ni přímo uloupil, rodinné (mé) štěstí rozkopal, čest a dobré jméno (mé) pokálel. — — Jak to začalo? Začal chodit k nám do hostince. Byl muž mladý, v nejlepším věku. Všickni mladí muži byli na vojně, takže v hostinci sedával mnohdy úplně sám se ženou. Malý flirt, různé malé ochoty a službičky. Dojel za ni dle potřeby, neb s ní, do Jičína, zastoupil ji u soudu, u hejtmanství a tím získal její náklonnost. A využitkovav rafinovaně této okolnosti, pokračoval dále, až ženu v pravém slova smyslu hypnotisoval, že dělala vše, co on si přál. Zapomněla na muže, který na vojně strádal, zapomněla na dítky, jichž byla matkou, nebdala na domluvy její

matky i cizích lidí. Zřekla se mne a slíbila mu věrnou lásku. Když jsem v roce 1916 byl doma na dovolené, nic o tom poměru nevěda, on sám to byl, který mi řekl, že moji paní miluje a ona jeho, a že jeden bez druhého nemohou žít. Což mně i ona pod vlivem jeho démonické moci potvrdila. Byl to tehda hrozný okamžik v mém životě a nebýt to kněz, byl bych jej tehda snad zavraždil. Na mou domluvu mi pak slíbil, že se bude hledět dostat z L. pryč a na tu celou aféru zapomenout. Žena mně také slíbila, že bude zase mou upřímnou ženuškou, a tak jsem myslel, že je zlo zažehnáno. Zmýlil jsem se však. On nejen že z L. neodešel, ale ještě s větší smělostí zela veřejně ve známosti pokračoval. V prosinci 1916 dostal jsem telegram, že naše nejstarší dceriška zemřela, a přijel jsem zrovna tak na pohřeb. Při něm asistoval sám pan T. (a při pohřebních výkonech s ženou flirtoval), ač pan farář se čistě zařarmo ženě nabídl, že půjde na pohřeb. Když jsem tedy viděl a se dozvěděl, že milostný poměr trvá dále, učinil jsem poslední pokus a došel na radu pana faráře k důst. panu vikáři do Bělohradu a, vllčiv mu úplnou pravdu, požádal jsem ho, aby p. T. z L. přeložil, což se také za měsíc nato skutčně stalo. Dostal se na faru do B. Ú.

Pomě však trval dále. Scházeli se na různých místech a dospělo to tak daleko, že se žena stala s ním těhnou a v dubnu 1919 povila chlapečka, který se ošem jmenuje Ferdinand. Následek toho byl, že jsm se, vrátiv se po převratu z vojny,

ještě před zrozením toho dítěte dal se ženou rozvésti, později pak, v říjnu 1919, bylo na moji žádost naše, dříve tak šťastné manželství krajským soudem v Jičíně rozloučeno.

Pan T. mezitím z církve římsko-katolické vystoupil. Stal se úředníkem v ministerstvu národní obrany. S mou ženou žil v konkubinátě. Nedávno se s ní oženil a nyní, jak se dovídám, je s ní na kterémsi československé fáře a je opět knězem (a káže) o lásce k bližnímu, o svornosti, štěstí atd. Jaká to ironie!! Ženu svoji vydává za vdovu, proč neřekne veřejně, že ženu mně odcizil? Tolik chtěl jsem na objasněnou říci. Nyní nezbyvá mně jiného, nežli zase v novém sňatku hledati spokojenost, o níž mne oloupil, o čemž již pan farář zprávu podá

V hluboké úctě oddaný

J. S.,

L., 26. 10. 1920.

obchodník a rostinský.

APOŠTOLÉ*) „ČESKOSLOVENSKÉ CÍRKVE“.

MOTTO: „Lidé takoví jsou apoštolé nepraví, pracovníci lstiví, přepodobující se v apoštoly Kristovy. A není divu; neboť i satan se přepodobuje v anděla světla. Není to tedy nic zvláštního, jestli také služebníci jeho (satanovi) se přepodobují, jako (by byli) služebnky spravedlnosti; jejich konec bude podle skutků jejich.“ (II. Kor. 11, 13—15).

Mezi zakladateli „československé církve“ není ani jednoho člověka hlubšího, opravdu vynikajícího nadáním, postavením, pronikavějším působením. Zahradník-Brodský, Farský, Tůma, Dlouhý-Pokorný, Kára, Stibor, Malý, Hofer, Procházka, Pavlík, Brebis, Hoffer, Kuřík, Tichý . . . samý kaplan, katecheta, farář průměrné a většinou hluboko podprůměrné jakosti. Na vodnaté a z části až pornografické spisy

*) „Apoštoly“ se titulují v „Českém západě“, oficiálním orgánu „církve československé“, kněží-odpadlíci, kteří tu „církve“ založili a ji svými přednáškami, tábory, svou agitací šíří.

Zahradníka-Brodského nedá se přiložit měřítko ani estetické ani vůbec literární. Farský vyniká jen svou nezměrnou domyšlivostí. Jeho největší „vědecké“ dílo, „Stvoření“, které zároveň mělo být „pokusem o novou dogmatiku“ „československé církve“, nazývá univ. prof. dr. Em. Rádl „diletantstvím“ (Čsl. republika, 3. pros. 1920, str. 2).

Mezi zakladateli „československé církve“ *není ani jednoho opravdu a hluboce náboženského muže*. My katolíci neuznáváme náboženského díla Husova, Lutherova, Kalvínova, Knoxova a jiných „reformátorů“. My se svého stanoviska toho jejich náboženského počínání opravdu želíme. Čeho jim však neupíráme ani upřítí nechceme, jest, že byli, i blouďce, vesměs mužové hlubokých náboženských povah. Že, i chybující, náboženství hledali, jemu sloužili, za ně trpěli. Ale ti naši Tůmové, Kárové, Brodští, Farští, Pokorní, Stiborové . . . ? Jděte po farách, kde dříve působili. Tažte se těch, s nimiž ve svém dřívějším povolání důvěrně se stýkali. Čtete brožury a knihy, které snad napsali. Co se o nich dovíte? *Co bylo osou jejich veškerého nedávného života?* V některých případech se dozvíte, že nezřídká holdoval ten, či onen alkoholu a že ve většině případů jejich styk s ženami byl až příliš důvěrný a častý, takže budil všeobecné pohoršení.*)

*) O jednom odpadlém knězi té církve (jeho jméno není mezi těmi, které nahoře jsem uvedl) zní zpráva takto: „Pan X. Y. klesl tak hluboko, že to jest hrozné. Témuž panu správci zdejšího podniku . . ., který mu opatřil u téže firmy

O tom a onom uslyšíte, že byl nad průměr cit-žádostivý. O jiném, že mu šlo o dobré bydlo a o tučné beneficium. O některém, že se dopouštěl tajně věcí, které jsou v úzké souvislosti s předpisy trestního zákoníka. (To, co vypravují na svých schůzích o „růzích a předčasně zmařených pou-patech“, není jen tak — —). A vůbec, že všickni, až na jednoho neb dva, spatřovali těžisko svého životního uspokojení v ženě. O Farském píše svědek

místo, odloudil nevěstu. V týž den, kdy byla u sv. zpovědi, před sňatkem, nocoval s ní . . . v hotelu . . . — a po sňatku s p. správcem cizoložil s ní třikráte. P. správce v mé přítomnosti podal své „hodné“, panem X. Y. zničené písemné ne-zvratné o tom důkazy — hrozí rozvodem, a pana X. Y. chce žalovati pro cizoložství. Zůstavil zde (pan X. Y.) pěknou pověst . . .“ Pane K. Farský, *nezmyslil jste se v adrese, když jste v „Českém zápase“ (r. 1920, č. 10, str. 1) napsal člán-ek „Jsou to samí kur, samí kur!“?*

Pražský časopis „Mír“ (1921, č. 3, str. 3 n.) přináší ještě jinou fotografii jednoho z nejpřednějších a z nejhorli-vějších „apoštolů“ „církve československé“, který jako s trou-dem běhá po Čechách a po Moravě a v řečech 2—3 hodiny dlouhých líčí „zkaženost a nemravnost církve katolické“. „Nestačili mu jeho vlastní rodiče, a proto se dal adoptovat — jako kaplan v Praze — od odovělé ženy — za peníze.“ „Do bahna, kam zapadl, strhl i mladou důvěřivou dívku.“ „Přisahal dívce (před oltářem, když s ní jako kněz uzavřel před Bohem neplatné manželství, pozn. pis.) a — zrušil i přísahu tuto.“ „Musel jí platit alimentaci (když se s ní zase rozešel, pozn. pis.) — důkaz, že rozvod zavinil on. V ulici, kde bydlel, se vypravuje, že prý ho jeho paní nejednou spolíčkovala.“ „Před sedmi lety se přiznal, že ji (tu rozvedenou svojí bývalou obět, pozn. pis.) dává stopovati, aby ji přistihnul při nevěře a nemusel jí dále platit (alimentace,

jistě nestranný, nahoře jmenovaný prof. dr. Rádl: „Farský vůbec žádného poměru k Bohu nemá, ani dobrého ani špatného; jeho „náboženství jest špatně pochopenou vědou a špatně pochopenou politikou (na m. u. str. 3).“ A Farský je z celého toho hnutí theologicky ještě nejvzdělanějším, je toho hnutí „papežem“ — —.

pozn. pis.)!!! Tedy nešťítel se ani špiclovství.“ Jsa ještě katol. knězem, ucházel se o faru v Koj. „a tenkrát vydával svou pozdější paní za „sestru“. „Jeden Sokol ptal prý se na něho: „To je ten . . ., co má už třetí víru?“ (Byl nejdříve katolíkem, pak se dal ku starokatolíkům a nyní zakotvil v „církvi československé“, pozn. pls.). Až potud „Mír“. V Praze se svého času o tom muži vypravovaly ještě jiné věci — —. Církev katolická trvá 19 set let a „apoštolé“ českoslovenští“ jsou nuceni utéci se často i ke lžím, aby jí v očích svého posluchačstva zůstali. Což kdyby zůstali při vlastní své „církvi“? Ta trvá sice teprve rok, ale v minulosti i přítomnosti jejích zakladatelů a „apoštolů“ našlo by se tolik „pěkných“ věcí, že by posluchači žasli. A byly by to věci pravdivé a k tomu české. Jestli by při tom posluchači „pohnutím plakali“, nevím. Onen článek „Míru“ končí zcela důsledně a správně: „A takové adoptované a adoptující individuum čs. odvažuje se napadati církev sv. obecnou a chce spasiti český národ!!!“ A nyní slovo nepřátelům: Zajisté jsou i mezi nimi lidé čestní a charakterní, kteří jsou proti naší církvi proto, že jí neznají. Nůže, vyvolte si aspoň za vůdce lidi čestné, charakterní, ve svých slíbech a přísahách věrné, poctivé, kteří nečachrují s největšími statky lidstva, neboť s takovými vůdci la . . . nezvítězíte!“ Ovšem tu platí o „církvi československé“ úsloví: kde takových mužů nabratí a nekrástí?

Otázka všech otázek je náboženství. Všude, i u nás v Čechách. Za všech dob, a za doby naší zvláště. Jest smutno pomyslet, že právě u nás v naší pohnuté době, mužové tak nízkých přirozených, mravních i náboženských kvalit, v té otázce vůbec veřejně hlasu pozdvihnouti směli . . .

Leč snažme se odmysliti si všechno, co upomíná jakkoli na osobnost smutných těch zjevů, na jich minulost, nadání a kvalifikaci. Držme se jen jejich nynějšího konání a snažme se přiložiti k němu měřítko vzaté výhradně a pouze z onoho mravního nazírání a cítění, jak je nalézáme u všech národů, i nekřesťanských, u všech lidí slušných, i nevěřících. Utíkám se za tím účelem k přirovnáním.

Představuji si tedy lékárnického příručího, který by jasně a určitě věděl, že jeho pán ve své lékárně místo předepsaných chová léky vůbec zcela vyčichlé, neužitečné, ba otravné a život lidský ohrožující. Ten lékárnický příručí by v jednotlivých případech se i nad vši pochybnost přesvědčil, jak těmi hanebnými léky skutečně tu celé rodině vyrván byl životel, tam zoufajícím rodičům jedině, nad celý svět dražší dítě . . . A on by nevystoupil veřejně, aby ten hanebný podvod odkryl. On by sám ještě při tom travičství pomáhal a je všelijak podporoval. Před svým svědomím by se však vymlouval: je to můj chléb a jí z něho má „stará matka“, má „ubohá sestra“ — —.

Pane Zahradníku-Brodský, pane Farský, pane Dlouhý-Pokorný . . ., dle vašeho nynějšího tvrzení,

dle vašich přednášek a listů nemá národ, nemá lidstvo nepřítelů zavilejšího, nebezpečnějšího než je katolická církev. Nepřítelů ne dle těla pouze, ale což je mnohem, mnohem více, nepřítelů duší. *Traviče duší*, jak stále z vašich tvrzení vyznívá. Traviče duší tak hrozného, že vůči němu, t. j. vůči katolické církvi každá podlost je vám dovolenou, každý spojenec vítaným. Že každý blud, každá nevěra, každý odpad a každá mravní zpustlost je vám milejší, než katolická víra a katolické přesvědčení. Anebo jak jinak si vysvětliti vaše spojenectví s protestanty, volnomyšlenkáři, se zjevnými nepřáteli kříže Kristova, ba i s lidmi násilnými? Tedy, pane Zahradníku-Brdský, pane Farský, pane Stibore, pane Tichý, pane Hoffře, a jak se vy „apoštolové“ „československé církve“ jmenujete, ode kdy jste věděli a byli přesvědčeni o onom hrozném zhoubném působení církve katolické v národě a v lidstvu? Ode kdy? *Od 28. října 1918?* To vám leda děti uvěří. Vy jste přece (želbohu!!) byli kněží katolické církve. Farský nad to *byl* (už *není*) doktorem ve svaté teologii. *Vy jste musili znáti a znali jste již tehda dobře, co je katolická církev.* A vy jste přece v té katolické církvi zůstali? Vy jste jako její zplnomocnění pro rozšíření té církve mezi našim lidem působili? A co více. Vy jste byli ochotni *dále* v té církvi *zůstat* a *působiti*, i po 28. říjnu 1918, kdyby vám *byla dala*, po čem se *hnala* vaše *ctižádost* a *různá jiná* vaše *choutka*, a především kdyby ta katolická církev vám byla povolila *oženiti se* — —.

Dovolávám se klidně všech lidí myslících, na celém světě, bez rozdílu přesvědčení a náboženství. Co o takovém jednání souditi? Ne před nemyslivým davem a před rozeštvaným shlukem, *ale před vyšším svědomím lidským, před neúprosným soudem všech lidí slušných, před oním mravním kodexem*, který je nad psané paragrafy a nad přijaté vnější tituly, je jen dvojí možným. Buď jste tehda, jako římsko-katolictví kněží, *otravovali české duše* a nejhlubší povržení všech čestně cítících není dosti velikým, aby toto vaše jednání dostatečně vystihlo. Anebo, což se zdá pravděpodobnějším, *měli jste tehda opravdu jiné a správnější i čestnější mínění o katolické církvi*, nyní pak soptění proti ní nemá podkladů věcných, nýbrž plyne jen a jen z *vaší osobní nenávisti*, z *vaší vlastní hříšnosti a mravní nízkosti*. Víte, vy odpadlí kněží a nyní nenávistníci církve katolické, jak se tomu říká *sáhnouti z osobních neoprávněných pohrutek na svaté statky duší?* Vy znáte přece bajku o hadovi, který k smrti zranil toho, jenž na vlastním srdci zachránil ho od zmrznutí. Církev vámi nezhyne, ale ta vaše mravní úroveň i při zvířeti (by se tak mohlo říci), i jen v baji nás děsí.

Všimnu si jiného obrazu.

V odlehlých džunglích východní Indie žije úředník svého státu. Žije opuštěn, zanedbán, bez rodinného tepla a bez rodinné lásky, když tam do těch pustin žádá dívka jeho národa a stavu ho nechce

následovati. Hyne, chátrá víc a více, na těle i na duši.*) Ale místem jeho pobývání jdou životní tepny jeho vzdálené vlasti. A nepřátelé jeho národu jen číhají, aby se toho místa zmocnili . . . Dlouho zápasí „ubohá oběť“ „nešťastného povolání“, dlouho kóllsá mezi svědomím a ctí s jedné a mezi pohodlím a blahobytem se strany druhé. Ale na konci mu „dojdou slý“. Uteče, pojme ženu, zavede si život podle vlastní vůle a chuti. A pak začne pořádati přednášky, schůzi za schůzí, „tábor“ za „táborem“, kde bouří lid pro „hrabivost“ a „panovačnost“ vlády, pro „nepřirozený“, „galejní“ život, který mu dříve ukládala, a metá hanu jednu horší než druhou na svůj stát, na svůj lid, na svou vlast. A „lid“ — lid nebo . . .? — nadšeně se na jeho přednášky hrne, pláče při jeho líčení, nazývá ho „legionářem(**)“ svědomitostí, zachráncem své vlasti.

Kde nalezl se úředník schopný tak mrzké zrady, tak drzý, že zradu obrátil v ctnost, že za mravní darebáctví osmělil se žádati veřejnou chválu? A který to byl lid, jenž svého nízkého zrádce velebil jako hrdinu? To se stalo v Anglii? V Holandsku? Ve Francii? Nikoli. Tyto země staly se slavnými a mocnými mravní velikostí svých úředníků, kteří i za

*) Viz o tom *opravdovém heroismu* (ne odpadu) *úředníků světských anglických* (ne kněží „československých“ — článek v známém časopise *English Review*, Juli 1913, nade psaný: *Women and morality, by a mother* — ženy a mravnost, od matky sepsáno.

***) Viz „Český zápas“, 1920, na různých místech.

okolností nejkřutějších dovedli vytrvati v povinnosti převzaté k národu. Ten úředník byl Čech a lid jej oslavující byl český lid . . . Neboť jen v Čechách, v zemi náboženské i mravní povrchnosti je možno, aby se zapomínalo, že přísaha je přísahou, a křivopřísežnictví křivopřísežnictvím, i když běží o tu šivanou a kaceřovanou církev katolickou. Jen v Čechách, zdá se, nikdo o tom nemyslí, že kněz, sluha náboženství, má stráž při samých kořenech národního trvání. Jen v Čechách zdánlivě se zapomíná, že kdo schopen byl zrady jedné, nemá daleko do zrady druhé, a že nevěrný Bohu a církvi může státi se nevěrným i vlasti a národu.

A ještě třetí, ne obraz, ale skutečná událost.

Před dávnými, dávnými časy, v despotické Asii žil kněz, který se svými pojmy o „přirozených právech člověka“ neměl tak daleko do názorů jisté nejmodernější „církve“. Zalíbila se mu krásná manželka vlastního bratra a on pojal ji za „manželku“ právě tak oprávněně, jak oprávněně si příkládá kněz katolický ženu svého hříchu. Až sem tedy nebylo velikého rozdílu mezi dobou tehdejší a nynější. V jednom však ta doba dávno minulá šťastnější byla časů našich. My máme jen sofisty mluvky, tehda měli mezi sebou opravdového svatého proroka. Náš lid shromažďuje se nanejvýš okolo tribunu, kde se štve a kde se lichoť jeho vášním, lid tehdejší četně přicházel (Mat. 3, 5). ku prorokovi

i trpkou pravdu, ano pokání hlásajícímu. Ten velký prorok tedy (Mat. 11, 11) neznal mravních kompromisů ani mrzkých ohledů na zvířeckou „přirozenost“, třeba knížecím rouchem se zakrývající. „Není ti dovoleno jí mítí“ (Mat. 14, 4) prohlásil a tím na pranýř postavil knížete i jeho hřích. Ale moc byla na straně zločinu. A tak vsazen svatý prorok jako zločinec do žaláře a ti praví zločinci těšili se dále ze života i z ovoce svého „přirozeného práva“. Avšak v duších byli rozpoltěni a rozpoltěni zůstali. V duších měli vražený klín, a ten klín bylo ono slovo „není ti dovoleno jí mítí . . .“ To byl nový zločin svatého proroka, který žádal nového trestu, jeho — zničení.

A tak stalo se, že o narozeninách knížecích při hostině se pilo a i se tančilo. Opil se kníže a opili se jeho spoluhodující. Opili se sladkým vínem a opili se zvířecí vilností. A to byla chvíle pomsty za rozpoltěné, nepokojné svědomí zločinců. To byla chvíle zkázy svatého proroka, který to rozpoltění „zavinil“. „*Děj mi hlavu Jana Křtitele*“ (Mat. 14, 8), žádal opilý hřích. *A opilý hřích hlavu svatého proroka obdržel.* — — Má i opilství i zločin svou strašnou logiku.

Pane Dlouhý-Pokorný, tento obraz mi živě tanul na mysli, když jste 2. května 1920 v Jeseňnicích u Prahy na lidovém „táboře“ skoro dvě hodiny metal špinu za špinou na katolickou církev a vyzýval k odpaďu. — — **Má i zločin a opilství svou strašnou, strašnou logiku.**

Od obrazu a minulosti vracím se znovu ke skutečnosti a ku přítomnosti.

Jest známo, kterak dr. Pekař, profesor dějepisu na Karlově universitě, hned od počátku proti nové sektě velmi účinným a rozhodným článkem vystoupil v „*Národní politice*“ (13. leden 1920). Prof. dr. Pekař není žádný „klerikál“, ba ani nevěřící katolík. Avšak jedno má, co ho činí úctyhodným a sympatickým i těm, kteří stojí na jiném názoru světovém: dr. Pekař je charakter, jenž se nebojí vzdáti svědectví o pravdě i tehda, když ta pravda se nelíbí, když je nepopulární a nenáviděná. Však též v době, kdy takové duševní veličiny jako Habermann a Stříbrný zaujali vůdčí místa ve státě, kdy Staňkům stavěly se památné desky a kdy různí Svozilové nahospodařili si miliony, v té době prof. Pekař, v němž někteří utopisté spatřovali i našeho příštího presidenta, „nestal se ničím“. To má za to, že před lety jednomu nyní mocnému pánu, který „dělal do dějin“, po prostu pověděl, že ani jemu ani jiným odborníkům „vědecky neimponuje“ (*Jos. Pekař, Masarykova Česká Filosofie, str. 1 a j.*). Nuže, tento *charakterní* muž dr. Pekař varoval účastníky se nového v národě dobrodružství náboženského, které si přibralo jméno „československé církve“. A jak mu duchovní vůdčové té sekty odpověděli? *Věcně nijak*, neboť těch několik poznámek, které připojili k jeho slovům („*Právo národa*“, roč. III., č. 3), hlavním jeho vývodům se vůbec vyhýbají a i ve věcech vedlejších nepovznášejí se nad

pouhou sofistiku. Zato snažili se tito „apoštolé“ „československé církve“ *co nejvíce snížití svého odpůrce osobně*. Hned nápis jejich „Odpovědi“ (viz m. u.) je takovým málo čestným pokusem: „Odpověď k pastýřskému listu ne p. arcib. dra Kordače, ale p. univ. profesora dra Pekaře, uveřejněnému ne v arcibiskup. Ordinariátním listě, ale v jeho filiálce „Národní politice“. Co pak následuje dále, v tomto i v příštích listech, je pořad hnusnější a hnusnější. „Jest patrné, že pan profesor je velice blízek tomu, dělat Římu obránce za každou cenu. Ba rychlost a povrchnost článku a to úvodníku ukazovala by jako na práci objednanou“ (viz m. u. str. 3). V čísle 4. téhož listu mluví se (na str. 1) o Pekařově článku jako o „silácké vlastenecké produkci opatrného p. t. politického historika či historického politika“. V čísle 6. (str. 7): „Pomluvou, nactiutrháním, kopáním do kněží, shora samými odpůrci jejich tak skvěle charakterisovaných (! mínění jsou „apoštolé“ československé církve“, pozn. pisatelova) drží pan prof. Pekař — Řím.“ A abych ukončil ten hnus, v č. 7., str. 8 je lokálka, patrně redaktorem toho listu Dlouhým-Pokorným sepsaná: „... poznáte, že má pan profesor (Pekař) něco společného s chameleony. Mění totiž barvu dle okolností.“ To píše člověk, který patrně není „chameleonem“, třeba byl měnil své kněžské přísahy, své náboženské názory, své povolání, manželství, ano i — vlastní jméno!

To jsou ti mužové, kteří při každém druhém, třetím slově ohánějí se dějepisem. Kteří dějepisem

snaží se v srdci svedeného lidu ubíti náboženství. Kteří ve jménu dějepisu ničí národní jednotu a svornost. Kteří dějepisem zakrývají každou svoji osobní bezcharakternost, mravní zdivočelost a náboženskou podlost. Jak tito „apoštolé“ dějepisu rozumí a jakou mají k němu opravdovou úctu, ukazuje jasně případ dějepisce prof. dra Pekaře.

Jak „čestně“ zachovali se stoupenci „československé církve“ i se svým duchovním správcem Ferdinandem Tichým dne 21. listopadu 1920 v Radhošti, dočetli se čtenáři z podání p. faráře Olivy, uvedeného v předmluvě. Oficiální orgán „československé církve“, „Český zápas“ přináší o tom zprávu velmi urychlenou — dne 24. prosince 1920. Nedivíme se nic, že zpráva ta je vyhaná a překroucená — tomu jsme u těch pánů a v tom listě už dávno zvykli. Ale jedno je v tom referátě, co zde ještě nebylo. *Aby totiž někdo proti všemu zákonu a právu směl vniknouti do cizího domu a přibytíku. Aby v tom cizím domě a přibytíku směl od „střechy až po sklep“ všecko proléztí a prošťourati. Aby svou vlastní mravní i právní ničemnost směl zakrýti vypravováním, co všecko v cizím domě a bytě, při svém násilném vloupání nalezl: „Knihy“, „mouku“, „obilí“ . . . A pak se bil v prsa a volal: Vidíte, jaký jsem já čestný muž a jakým darebákem je obět mého vloupání.*

Myslím, že tato morálka by i pro africké křo-

váky byla trochu silnou. A s tou troufají si „apoštolé“ „československé církve“ před myslící český národ.

Správně píše univ. prof. dr. Em. Rádl o učení „církve československé“ (Českosl. republika, 8. ledna 1921): „Na Pavlíkovi, na Farském, na Zahradníkovi-Brodském, na Dlouhém-Pokorném a na vůdcích vůbec všecko záleží; ti dávají, anebo mají dávatí směr nové církvi, ti jsou jejími staviteli.“ Ale ti, že by mohli *stavěti*? **Bourati ano, stavěti nikdy.** Platí zde slovo Páně: *Zdali sbírají z trní hrozny aneb z bodláčů fíky? . . . Nemůže . . . strom špatný přinášeti ovoce dobré* (Mat. 7, 16—18).

„Československá církev“ povstala z mravní hniloby v jedné části českého kleru. Platí o ní doslovně latinské přísloví, *a capite faet piscis — ryba hnije od hlavy.*

Dr. Fr. Kav. Novák:

„Církev československá“

Číslo 2.

„Apoštolské“ obce
„československé církve“

Cena 60 haléřů.

*Nákladem deníku „Našinec“ v Olomouci.
Tiskem Arcibisk. knih- a kamenotiskárny v Olomouci.*

„APOŠTOLSKÉ“ OBCE „ČESKOSLOVENSKÉ CÍRKVE“.

*MOTTO: Napsal jsem vám, abyste ne
obcovali, jestli by někdo, jenž se
nazývá bratrem, byl smilníkem
neb lakomcem, neb modloslu-
žebníkem, neb utrhačem, neb
lupičem; s takovými ani nejezte.*

I. Kor. 5, 11.

Kde pracují „apoštolé“, povstávají „apoštolské“
obce. Všimněme si blíže, na jaké *náboženské půdě*
povstaly obce církve československé, jakou *nábo-
ženskou prací*, jakými *náboženskými spolupracovníky*
a *důvody* a konečně i s jakým *náboženským ziskem*.

I. Náš český lid *není nějak hlouběji nábožensky
založen*. Byly doby, kde jsem zpovídal do roka
mnoho tisíc kajcníků, Čechů, Moravanů, Slezáků,
Slováků, Poláků, Malorusů, Němců a případně i jiných
národností. Je všeobecně doznáno, a dávají tomu
za pravdu i sami protestanté, že zpovědnice znamená
nejužší a nejdokonalejší styk s dušemi svěřenými,
pastoraci v nejvlastnějším slova smyslu. Proto též
nikde jinde nedá se poznati náboženský charakter

lidu tak správně a bezelstně, jako právě ve zpovědnici. Nuže, můj dojem z těch dob a v tom ohledu celkově vzato a nehledě k výjimkám, se dá shrnouti v tu jednu větu: náš český lid přinášel do zpovědnice *hřích*, jiní, vedle hříchů a s hřích, přinášeli do zpovědnice též *duševní problémy*, duševní potřeby, otázky, úzkosti, boje... I dítě už může hřešiti a hřešit. *Ale duševních bojů a problémů dítě ještě nemá.* Ty předpokládají už vlastní, hlubší život duševní.

Anebo jiná myšlenka. Znáám, po části velmi důkladně, život náboženský na našich poutních místech a znám i z vlastní činnosti poutní místa německá. Pozoroval jsem též náboženský život na některých proslulých poutních místech italských. I zde je až nápadno, jak vybijí se (abych užil toho moderního slova) náboženská horlivost, ba náboženské nadšení u nás a jak jeví se kde jinde. (A nikdo mi zase neupře, že náboženské *srdce* lidu, náboženské nadšení, náboženská horlivost, obětavost, vroucnost nikde nenaskytuje se oku pozorovatele tak přímo, nezfalšovaně a někdy i úchvatně jako právě na velkých, řekl bych národních poutních místech toho kterého lidu *křesťanského*.) Na těch tedy *našich* poutních místech měl jsem vždycky dojem, že u nás je více šumotu, zpěvu, hlasitých (někdy až nesnesitelně sentimentálních) proslovů, deklamací, šoupání po kolenou, parády s různými soškami (církve to vlastně zakazuje), líbání posvátných předmětů a pod. *Jinde zase byli jsme*

svědky tišší, ale i vroucnější pobožnosti. Jak ti poutníčkové němečtí, italští dovedli celé hodiny vykličeti v sebrané modlitbě, jaké ticho vládlo v přeplněné poutní svatyni. Jak horlivě hledali Boha a posvěcení, duše své ve svatých svátostech.

Anebo naše pastorece. *Byla lehčí a byla zdánlivě vděčnější.* Ovšem v dobách a na místech *náboženského klidu*. Měli jsme přeplněné kostely, zvláště o mimořádných pobožnostech a náboženských slavnostech. Účast zbožného lidu při různých průvodech náboženských, o poutích, misiích bývala úchvatná. Poměr pastýře a stáde duchovního nejlepší. A to nám stačilo. Chlubili jsme se tím, „dělali s tím parádu“. Zanedbávali jsme moderní způsob pastorece, zvláště činnost moderní, spolkovou. Šli jsme vyšlapanými cestami ve škole i na kazatelně. Dovolovali jsme si někdy i v nedbálcích se ukazovati lidu. A bylo v tom mnoho pohodlného klamu a sebeospravedličování. Bylo v té celé pastoreci i jejím účinku *mnoho měkkosti, mělkosti, vnějškovosti, povrchnosti*. Jinde kněz už dávno v pastoreci konal práci tvrdou, systematickou, vypočteně moderní. U nás jsme se utěšovali „naším dobrým náboženským lidem“. A stačila jedna volební štvance, aby do našich „vzorných“ obcí náboženských zanesen byl rozvrat.

A je tu ještě jedno, co dnes zvláště bolestně pocítujeme: *nedostatek vyšších, vůdčích duchů náboženských u nás*, i tam, kde jsme je právem směli očekávati, i v inteligenci a zvláště v *kleru světském*

i řeholním. Ukazují na to, co právě jsem řekl, na tu naši pastoraci, na ten náš křesťanský život spolkový. Na naše kněžské listy (že klerus celého skoro 10milionového národa nemá vlastně ani jednoho vůdčího listu pro vnitřní svůj život, je naše *největší bída* a naše *hanba*). Na naše theologické fakulty a vůbec na tu celou naši (theologicko)vědeckou úroveň našeho kleru. Na naši až plebejskou roztráštěnost. Na možnost takových „kněžských vůdců“ jako Kroiher Žízala, Baar . . . (píší to v lednu 1921). A last not least na ono vtělení všestranně náboženské i vůbec lidské bezcharakternosti, zvané „československá církev“, která konečně z nás kněží vyšla a naší kněžskou nevěrou trvá a jako jed do lidu se vžírá; která jest opravdu „*kost z kosti naší a tělo z těla našeho*“ (Gen. 2, 23). Neříkejte, že to všechno je následek rakušáckých poměrů církevních u nás. Ne, všechno ne. Ba ani ne podstatná toho část. *Omnis namque pontifex ex hominibus assumptus* (Hebr. 5, 1.) — z lidu rodí se i kněz a křesťanská rodinná výchova je i pro kněze seminářem ze všech nejdůležitějším a pro jeho pozdější vytrvání nejrozhodnějším. Byly i jinde zanedbané poměry v kleru, na př. v Německu až do polovice minulého století, ve Francii ještě mnohem déle. A jací tam vyšli kněží, vůdcové lidu Božího, právě zase z toho lidu.

Nejsme národem nábožensky hlubokým, a zdá se, že jsme jím *nebyli ani v minulosti*. Pod vlivem vnějších, náboženství příznivějších okolností středo-

věkých, později zase barokních, měli jsme nádherné chrámy, četné kláštery, krásné kostelní zpěvy. Ale studujte hagiologii českou a srovnajte ji s hagiologiemi jiných národů. Pozorujte sklon české duše k různým pověrám a zvláště její náklonnost k sektářství. Pověry jsou plšeň na stromě víry. A hereze jsou u porovnání se silným životem víry jako mělký rybník u porovnání s okeánem. Voda je v rybníku a voda je v okeáně. Ale sto, tisíce rybníků nenahradí, pokud se týče vnitřního bohatého života, hloubky pozeňnaného účinku na kulturní rozvoj národů jednoho moře. A tak je i se sektami a s náboženstvím. I sekta náboženská i náboženství samo mají Boha svým předmětem. Ale co do pozeňnaného účinku na srdce jednotlivců i národa tisíc sekt nedostihne jednoho pravého náboženství. Sektářství pak samo není důkazem hlubšího sklonu náboženského, nýbrž spíše naopak. Jako ani roztráštění národa na politické strany a stráněčky nikterak nesvědčí o silném politickém instinktu národním, nýbrž spíše o toho instinktu úpadku.

Ale *husitství*? To, pokud bylo *českým* (a ne wiklefovským) a *lidovým* (ne učeně theologickým), mělo za svůj symbol, za své viditelné znamení *kalich*, přijímání pod obojí. Avšak kalich, otázka přijímání pod obojí způsobou, je vlastně otázka *ritu, formy* veřejného života církevního, jak dokazují na příklad naši slovanští a katoličtí bratři sjednocení Rusíni. Srovnajte s tím zase boje o víru v prvních stoletích křesťanských, nebo i boje o sto let později,

pustošivší věřící Evropu. Pravda, vedli naši otcové ty boje s ohromným vnitřním přesvědčením a zá-
palem. Ale jak poměrně rychle i ten zápal vyprchal,
aby udělal místo různým sektám novým a různému
vnitřnímu i vnějšímu rozbroji. Jak neschopným se
ukázal působiti na národy okolní, i slovanské, obrá-
niti se proti pozdějšímu vlastně cizáckému lutherství.
A při tom při všem ještě jsme se ani nedotkli
otázky, na kolik to hnutí bylo opravdu nábožens-
ké a na kolik *národní, sociální* a jinak *nenábožensky*
zbarvené. Mimochodem se tu vtírá otázka, co o tom
souditi, *nazývá-li se „církev československá“ jaksi*
novým vydáním staré víry husitské v našem národě?
Jest jím, ale v podobě úplně zhoršené, tak cosi
jako je švindl zajedno s pravdou, úpadek s ži-
votem, prázdnota s náplní. Husité bili se poctivě
a upřímně vlastně o lepší formu náboženského ži-
vota, naši sektáři, pokud chtějí nalákati nic netušící
lid, vystrkují fangličku *formy té formy, českou řeč,*
„českou mši“. — Husité měli, jak právě podotknuto,
své poctivé, nadšené přesvědčení náboženské. Kdo
však uvěří, že takový Farský, Brodský, Pokorný
při svých deklamacích to s náboženstvím myslí po-
ctivě? Že mají strach o spásu duše? Měli jste jim hodit
ženu, tučná beneficia, skvělá místa, a byli by mlčeli jako
ryby. -- Husité ničili a zničili mnoho památek a pramenů
kultury nejen náboženské — Bože, čím by byla na př.
dnešní Itálie, kdyby byla měla též svoje Husity. —
— Ti Farští, Pokorní, Stiborové neznají vlastně nic
lépe provésti, než ničiti, bořiti, co ještě v národě

je náboženství a vůbec vyšší kultury. — Husité
želbohu převážnou většinou přešli do úboru méně-
cenného, nenárodního lutheránství, ~~ale~~ teprve po
sta letech svého trvání. Naši Farští, Brodští, Tůmové
a Hoferové to vydrželi sotva rok a již se vzdá-
vají nábožensky prázdné a zliberalisované, kulturně
méněcenné církvi srbské. — — Ano Husité jsou
v té „československé církvi“, ale vykuchaní, prázdni,
~~bezduší, falešní~~.

Ale vraťme se k naší původní myšlence. Řekl
jsem, že nejsme národem nábožensky hlubokým a
že sotva jsme jím kdy byli i v minulosti. Ukázalo
se to v dobách nejnovějších i tím, jak úzasně rychle
a snadně a v jak velikém počtu lid náš český zprone-
věřil se náboženství otců a dědů svých a spokojil
se všelijakou duševní náhražkou moderně kulturní.
Již to až křičí, povážíme-li, jací lidé měli u nás
býti vůdci v protináboženském boji: bezcharakterní
učitelé, tělocviční Sokolové, zkrachovaní politikové,
žurnalisté nejnižšího zrna, židovským velkokapitálem
zakoupení literáti. Jsou i jinde zjevy podobné v mo-
derní době. Ale aby národ ve své veliké a snad
převážné části veřejně dal se vésti od takové všeli-
jaké učitelské a sokolské polokultury, toho příkladu
jinde není nikde. „Prací“ takových „národních pra-
covníků“, za pomoci organisované masy dělnické,
dosáhl v Čechách za posledních desetiletí „pokrok“
všude netušených vítězství, nejen v městech, ale
i po venkově, ba až do nejposlednější zapadlé
Lhoty. Želbohu, že obrana náboženská neodpoví-

dala těm časovým a národním našim nebezpečím protináboženským. Ve veřejném životě ustupoval zdravý, sebevědomý život náboženský víc a více buď vyložené nevěře nebo alespoň náboženské lhostejnosti a tajné nechuti. Dokonala ten smutný stav duší válka a mravní obecná revoluce, která po válce přišla.

K tomuto všeobecnému zpuštění života náboženského u nás přistoupily tu a tam ještě zvláštní a náboženství nepříznivé okolnosti místní. Na př. v okolí Prahy téměř denní různý styk s tím velkoměstem a neutěšené poměry sociální na převážně asi většinou zdejších četných držebností velkostatkářských. Kde ty držebnosti byly duchovní, arcibiskupské, kapitulní neb tu a tam farní, přistoupilo k tomu ještě poukazování, *želbohu non sine fundamento in re*, na křiklavý rozpor mezi duchem sv. evangelii a církevním („*Novarum rerum*“) a mezi životem, jaký na těch církevních statcích zedřeným deputátníkům a jejich rodinám dovedli připravit různí ti páni direktori, správcové neb i pájemníci. Přistoupil k tomu místy (kde chudému lidu vydřena od velkostatku poslední míra najatého pole) hlad po půdě, který zase na statcích církevních byl i uměle zvětšován poukazováním na brzkou prý konfiskaci těch statků a slibováním většího neb menšího přidělu z té konfiskace. Tak okolo Prahy. Jinde byly jiné, protinábožensky působící příčiny místní. Přílišný blahobyť a z něho plynoucí náboženské a mravní rozvolnění v lidu neb i jen v kleru, jak

tomu asi bylo na Hané a na moravském Slovácku. Na Těšínsku, nyní slezském Ostravsku, byly poměry náboženské již před čtyřiceti, padesáti lety velmi zanedbané. Pro vzdálenost a téměř nepřítomnost biskupa (sídličního ve Vratislavi), pro zvláštní poměry národnostní (fary byly české, polské a německé) i náboženské (vedle katolíků žijí zde četní protestanté). Jak tomu je v tom ohledu nyní, nevím. Ale že ohromný rozvoj průmyslový a sociální vůbec, že desítitisícový příliv nejnižšího stojícího dělnictva polského na mravy i na sám život náboženský sotva asi působil blahodárně, kdo by nepřipustil? — Konečně tanou mi na mysli i takové případy, že lid o sobě náboženský a dobrý žil v klidných a spřádáných poměrech, ale že se tam dostal za duchovního správce kněz nehodný, který životem svým neb i pozitivním štváním přinesl náboženský rozvrat nejen osadě, ale někdy i celému okolí.

Za takových, obecných i zvláštních poměrů a na takových místech měla a má nová „víra“ svůj laciný úspěch. Není to vlastně víra, *ale je to jen organizovaná nevěra*, jako nejsou, celkově vzato, a nebyli věřícími ti, co k ní přestoupili. Co již zde dávno bylo *materielně*, nevěra, náboženská lhostejnost, odpad od Boha buď z přesvědčení nebo alespoň životem, to všechno se v té nové „víře“ *formálně* organizovalo a dalo si jméno „československé církve“. S náboženstvím opravdovým nemá ta organizovaná nevěra společného nic. Ani nic ji neloučí se skutečným blahem a pokrokem národním.

Tím ovšem nepravím, že do toho nečistého víru nebyla stržena i nejedna duše naivní a opravdu věřící.

II. První popud k založení „apoštolských“ obcí „církve československé“ vycházel pravidelně z kruhů víře krajně nepřátelských. Byly to různé spolky pokrokářské, Sokolové, sociální a národní demokraté, agrární omladina, liberální učitelé, kteří pocítili „potřebu“, aby „lid“ byl „poučen“ o nové „církvi“ a jejich cílech. To tedy byli ti první dělníci na nebožské vinici „československé církve“.

Pak přišli ti vlastní „apoštolé“ té „církve“. Dlouhý-Pokorný (zdá se nejčastěji — chlácholí tak asi své nejvíce rozbouřené svědomí), Farský (štván dvěma psy, pýchou a nenávisí), Zahradník-Brodský (má i peklo svou železnou důslednost), Pavlík (nikdo nepůsobí dlouhá léta v blázinci, aby jím nenačichl a ostatně — proč mu nedali Brno?), Malý, Tůma, Kára, Tichý (o, o, o . . . našli konečně to pravé prostředí pro jemné a hluboce umravněné své duše). — Po neznabožských učitelích, agrárnících, pokrokářích „apoštolé“. To je druhá řada dělníků „církve československé“. Na náměstích a dvorech, v hostincích a sokolovnách, z radničních balkonů a zpod stromů hlásali zasnoucímu posluchačstvu nové evangelium, kterak (dle „československé církve“) ta stará, pravá víra je všestranným zatracením a ta nová ničemná nevěra všestrannou spásou.

V kalné vodě dobře je lovití. Po „apoštolích“ a jejich kalné činnosti přišli teprv ti praví a rozhodující „dělníci“. Bezkonfesijní učitelé, volnomyšlenkáři, sociálně demokratické i bolševické organisace, zfanatisované učitelky a někde ovšem i sám ten onen „apoštol“ vnikali do stavení, přicházeli někdy i v noci, když již lidé spali, chytali své oběti na náměstích a o trzích, opětovali dva i třikrát své návštěvy a neustali, dokud nemohli se pochlubiti, že dílo jejich bylo „korunováno“ zdarem.

A zase maně se zastavují. A na myslí mi tanou slova sv. Písma (II. Kor. 6, 14—16.): *Nesprahejte se s nevěřícími; neboť které účastenství má spravedlnost s nepravostí, aneb které společenství světlo s tmou? A kterou shodu má Kristus s Belialem, aneb který díl má věřící s nevěřícími? A jaké srovnání má chrám Boží s modlami — —?*

Takoví lidé že dovedou pracovat pro Boha a náboženství? Pro nesmrtelné duše a jejich spásu? *Takové dělníky si najala „církev československá“?*

III. Známe *pádu*, známe *dělníky* v „církvi československé“. Vizme nyní její *símě*, připomeňme si, jakými působila na duše pohnutkami a „náboženskými“ motivy. Ve Zlatníkách u Prahy (je tam větší, ekonomická fara) sliboval „apoštol“ Tůma 2. dubna 1920: „Přestupte k „církvi československé“ a do týdne bude zdejší fara vaše a farská pole si vezmete vy!“

V kravině arcib. velkostatku v X. ulevovala si při dojení na jaře 1920 od církve odpadá deputát-nice: „Čert vzal tu „č... c...“ Slibovali nám, že nám budou rozdělena arcibiskupská pole, a všechno zůstalo při starém.“ V místech, jak nahoře jsem je líčil, kde hlad po půdě byl v lidu zvláště silným, byl tento motiv odpadnutí od církve katolické a přestoupení k „církvi československé“ zvláště účinným a u chudšího lidu rozhodujícím. Řeklo se prostě, „kdo přestoupí, dostane pole, kdo nepřestoupí, vyjde s prázdnem“, a rozhodnutí pro novou „víru“ bylo zde.

Rovněž účinnými byly (po předchozím „vlasteneckém“ štvání a lhaní proti „Římu“) důvody „vlastenecké“. Slibovalo se, že „všecko bude české“. Dokazovalo se, že „odřímanit se, je povinností každého věrného Čecha“. Že „Řím a papežové byli odvěcí nepřátelé lidu českého“ a pod. K tomu pak dle místa a potřeby přidaly se motivy jiné, stejně náboženské a ušlechtilé. Těm, kteří ještě alespoň trochu svědomí si zachovali, se namlouvalo: „Nebude žádného rozdílu v té nové víře, jen že to bude všecko české.“ A někde neváhali lživě přidati: „Pan děkan, pan farář... se už také k nám připojil.“ Jiní byli zcela nevině tázáni (zase po proticelibátní štvání): „Přejete si, aby kněží se ženili?“ „Tož podepíšte.“ A oni podepsali. Ještě jiným bylo řečeno, jestliže náleželi k organisovaným: „Je tu něco podepsat. Běží o záležitost naší organisace... O přiděl polí...“ A měli vyhráno. „U nás

(v „československé církvi“) bude všecko zadarmo,“ lákali těž nejedni a i ti s — úspěchem. A kde se dalo a již nic jiného neúčinkovalo (a takové případy nebyly řídké), tam nastoupil teror. Hrozilo se bojkotem, odepřením k životu nejnужnější aprovisace, zničením provozované živnosti, ovšem jen tam, kde odpadlíci měli za sebou většinu obyvatelstva nebo toto celé. Kdesi v Čechách hrozili páni učitelé slabé a neuvědomělé ženě: „Jestli nepřistoupíte k naší („československé“) víře, nesmí ani vaše děti chodit do školy.“

Ale jednoho důvodu nesmím pominouti mlčením. Ve zmíněné již přednášce v Zlatníkách sliboval „apoštol“ Tůma, za řehotu svého „nábožného“ posluchačstva, že v „československé církvi“ *už se nebudou muset kněží do ucha vyznávat ze svých hříchů. Že stačí zpověď obecná. Skoro bych myslel, že vyjma případy násilí, klamu nebo uznané nevědomosti, tento motiv u nejedněch, třeba nepřiznaně a téměř zakrývané, tvořil smutné pozadí a vlastní doplnění všech jiných důvodů ať „vlasteneckých“, ať čistě materiálních, ať jiných t. z. v. „náboženských“. Zcela bez víry se to těžko žije, zvláště chudému člověku, o kterého stát nepostaral se tak skvěle, jako o nejedny ty nevěřící štváče, který nahromadil si tolik peněz, jako mnohý válečný a poválečný zbohatlík. Tedy býti úplně bez víry málo kdo se odhodlá. Ale zase žítí dle té přísné, nekompromisní víry katolické bylo tak mnohým těm duším chladným a vlažným a Bohu odcizeným přece*

jen jhem nesnesitelným. Proto přijali tak vděčně ty různé „československé“ „apoštoly“ s jejich náboženským i mravním laxismem, s jejich „volným“, t. j. *uvolněným* svědomím, s jejich obecnou zповědí a vůbec s vškerým tím náboženstvím, které vlastně *nic nežádá a všechno dovoluje*. Práví španělský filosof a kněz Balmes, že člověk před nikým jiným se tolik nenapřetvařuje jako sám před sebou. Zvláště když jde o požadavky tak těžké, tak rozhodující o nejvyšším. Tito ubozí svedení pohnutím až plakali, když při slovech „apoštola“ Farského neb Zahradníka nebo Pokorného směli si mysliti, že jsou *čistí*, že náleží k *náboženským horlivcům, že jsou vyvolení nádoby Boží, a to všechno tak lacině, tak velmi lacině*, když směli si podržeti všecky své dřívější hříchy, když materialismus a náboženská praktická lhostejnost nadále zůstaly jich „kredem“, když jim dovoleno míti bůžka za Boha, *náboženskou anarchií za náboženství*.

Těmi tedy „náboženskými“ důvody získala „církve československá“ duše Bohu? Ne, jen sobě a odpadu.

IV. „Církev československá“ stále se (dle svého orgánu „Český zápas“) honosí, že ona spasí národ český a ozdraví viru, že na místo „římského bahna“ zavede zase pravý náboženský život. Když ne arcibiskupy, alespoň reformátory. — Nuž, podívejme se na ten velký náboženský pokrok, který u nás v prvním, nadšeném roce své „apoštolské“

činnosti zavedla „církve československá“. Zajímá jsem se velmi o známého „apoštola“ Tůmu. On měl první „svůj“, totiž katolíkům vyrvaný kostel a „svou“, t. j. zase katolickou farní budovu. Po kraji konal horlivé přednášky, o nichž očití svědkové se vyslovovali (takto lidé nevalné víry), že stojí níže než obyčejné štvánice volební a socialistické.*) Mluvílo se o tom, že větší část tamějšího katolického lidu odpadla a že s okolím čítají příslušníci „církve československé“ do tisíců. Nuže, a výsledek? V obyčejné dni vůbec neslouží mše, leč by snad byl nějaký pohřeb neb jiná podobná příčina. *V neděli pak mívá 10—14 lidí v kostele* a z těch ještě snad polovice jsou stařečkové katolíci, kteří nemohouce (v zimě) navštěvovati vzdáleného kostela hřbitovního, ve své naivnosti chodí, kde mají blíže. — Jel jsem nedávno vlakem z Turnova. Žena jakás z lidu vypravovala jiným spolucestujícím (já sám byl jen tichým posluchačem): „Kostel nám (odpadlíci) zabrali. Dříve se tam konávaly alespoň o pohřbech pobožnosti. *Nyní stojí celý čas prázdný.*“ — Z Hra-

*) V oficiálním listě „čsl. církve“ sám „apoštol“ Tůma takto líčí jednu takovou svou schůzi: „Po nich (po bezkonfesijním učitelích a jiném podobném „nábož.“ horlivci, pozn. pis.) měl jsem já hlavní přednášku . . . *totiž více nežli v hodinové řeči jsem zesměšňoval římsko-katolickou církev tak, že chvílemi jsem musel přestat, až se lidé přestali smát.*“ („Český zápas“, 1920, č. 13. str. 5). To je ta „stavba“ („Český zápas“ m. u. str. 1) „církve československé“. A oficiální orgán „církve“ to schvaluje, když to sám ještě uveřejňuje.

decka se mi píše: „N. (též jeden z „apoštolů“ „československé církve“) . . . má už prázdný kostel.“ A v samé lidnaté Praze, u sv. Mikuláše, kde působí přední síly a zakladatelé „církve československé“, bývají prý o službách Božích sotva lavice obsazeny, jak mi tvrdili věrohodní svědkové z lidu. Prý na místech, kde lid i před odpadem býval nábožensky horlivější, jako v horách Orlických a snad někde na Moravě, vypadá to v tom ohledu lépe. Možná. Celkem v podstatě zůstane pravdou neochvějnou, že návštěva chrámů a služeb Božích v „církvi československé“ se nepovznesla, ale poklesla, místy i docela zpustla. A zpusťne časem ještě více, o tom netřeba pochybovati. Něco jiného je sekerami a paklíči katolické chrámy krásti a něco jiného je zbožně navštěvovati. Jiné jest, s vědomím, že „prvá bašta římská skvěle je ztečena“, „s obrovským nadšením a se slzami v očích“ první a snad i druhou, třetí „českou mši sv. uvítati“ („Právo národa“, 1920, č. 1, str. 1), a jiné zase choditi na tu mši neděli jak neděli, i po tom ještě, když už ta bašta římská je ztečena, a když ta česká mše není už žádnou vášnivě dobývanou novotou, ale — jen „zcela obyčejnou“ službou Boží. A zvláště jiné jest po hospodách, sokolovnách, návsích a „táborech“ spílati katolíkům a tupiti všecko, co dosud u nás věřícímu lidu bylo svato, a zcela něco jiného je vésti ten lid k životu opravdu náboženskému.

Ono se to pěkně píše: „Provádíme . . . ozdravení na poli života náboženského, cílem našim jest

zbudovati na místě starých náboženských forem . . . formou novou velikolepý chrám náboženství, které by plně upokojilo, nasýtilo, uklidnilo, povzneslo, vedlo a sjednotilo českého člověka bez rozdílu vzdělání, stavu, pohlaví, názorů politických i stavovských“ („Č. zápas“, 1920, č. 13., str. 1). Ale již při čtení toho ohromného vychloubání (něčím jiným to přece nazvati nelze!) maně vás napadá, kde jsou v „československé církvi“ ti duševní velikáni, kteří by ten veliký zázrak v národě provedli? Snad „Dr.“ Michálek? Snad „br.“ Ferdinand Tichý? Nebo „kněz inteligentní, demokratický, přímého charakteru“ („Č. zápas“, 1920, č. 9. str. 2), „br.“ Tůma? Nebo Stibor? Či Zahradník-Brodský? Či snad velikán velikánovič Farský? Jací to směšní frázišisté, když jen k jejich slovům přihlédneme poněkud blíže. A což když se slovy srovnáme skutky.

Nedávno šel Nuslemí v Praze kněz s bílou hlavou, poctivý a v Praze neobeznámený. Byl na prostoře asi 500 kroků dvakrát insultován. Jednou od školních děvčátek, asi tak o 10 neb 11 letech. Po druhé od chlapců asi 15letých. Když si na to trpce stěžoval jistému pražskému knězi, odpověděl tento: „O, tomu se nedivte! Tam „pracuje“ „československá církev“, tím je všecko vysvětleno.“ Z různých míst venkova mne docházejí zprávy podobné, o mládeži ale i o dospělých, tam kde „působili“ „apoštolé“ českoslovenští.

Na Královéhradecku zastavil jsem se na silnici s neznámými staršími lidmi, mužem a ženou, kteří

přávě si nesli těžce nahledanou a k životu potřebnou „aprovisaci“. Vypravovali mi, kterak v sousední bohaté obci v jednom domě byli uvítáni. „Jestli jste Římané, tak sem nechodte, nebo vás roztrfískáme!“ V druhém domě jim radila děvečka, aby se hospodyně ani nezmiňovali, že jsou „Římané“, sice by nic nedostali. I tyto případy na venkově dříve neslýchané brutálnosti nejsou nikterak ojedinělé. Kněžím katolickým se místy i v tom ohledu vedé ještě hůře.

V Holohlavech jsem viděl sekerou rozbité a už zase spravené dveře do fary. V Turnově povalená ale zase postavená těžká železná vrata do farského dvora. Jinde mají i ve chrámech památky ještě „úctyhodnější“. Tedy přece nějaká činnost! Každý dělá, co umí. „Československá církev“ takto „buduje velikolepý chrám nového náboženství, které by „uklidnilo, povzneslo . . . sjednotilo českého člověka“.

Bývalý socialistický vůdce, spolupracovník pozdějšího ministra Bissolatiho a nyní kněz *Ilmo Camelli* takto líčí myšlenky, které v něm vzbudil pohled na revoltující masy italského lidu (*Ilmo Camelli*, Ze socialisty knězem. V německém překladě vyšlo u Herdera ve Frýburku B., 1919, str. 31 n.): „Pochopil jsem, že s brutálními masami nedá se stavěti. Poznal jsem, že k tomu (ke stavění) je potřeba lidu, který si je vědom své věci a který ve své důstojnosti se nezahazuje. Lidu, jemuž idea je

životem. Viděl jsem, že k tomu je třeba ohromné práce výchovné a povznesné, má-li množství a s ní společnost míti pevný základ mravní, má-li se vůbec k dobrému skutku vzhopiti. Tváří v tvář té ošklivé skutečnosti pochopil jsem, že opravdové polepšení společnosti může přijít jen z nitra — —“.

Tedy „s brutálními masami nedá se stavěti“. A slla i naděje „církve československé“ byly dosud jen masy v nejšířším a nejsmutnějším toho slovu významu. Nikdy se ta „církev“ netázala, ba ani tázati nesměla, koho přijímá za prostého člona neb za svého vůdce — kdo přišel, každý byl přijat. „Usnesli jsme se, že budeme konati koncentrační tábor lidu . . . Budeme potřebovati asi 12.000 lístků . . . Sociální demokrati, národní socialisti, zemědělci, nár. demokrati, Sokolové i členové dělnických jednot, všickni svorně ku předu!“ („Č. záp.“, 1920, č. 13, str. 5) t. jest přestupte k „církvi československé“! Tažte se té nové „církve“ na její pokroky. A bude vám vypravovat, že hnutí „roste jako lavina“. Bude vám vypočítávat, kolik už tisíc tu a tam se k nim přidalo. Kolik mají kněží, far, kostelů . . . Chvástání masami, často i přehnané a nepravdivé. Ale masy nejsou to nejprvnější, když běží o hnutí duchovní. Pak mohou býti a bývají masy nebespečím, zvrhnutím, zbrutalisováním, zvrhnutím idej v násilí. Masami chcete imponovati, pane Farský? To přenechte klidně socialistům, bolševikům a jiným společnostem, které znají jen hmotu a nechtějí leč hmotu. Vy nám povzte, čeho jste

ve své „církvi“ *dovnitř dokázali*. A toho vy nemůžete. *Dovnitř jste s masami*, svými spojenci, *nestavěli, ale bořili*.

„Z nitra“, „tuhou prací výchovnou a povznesnou“ vede se lid k tomu, aby mu „idea byla životem“, aby „se nezahazoval“, aby si byl „vědom sebe sama“. Vy sice, pane Farský, se chlubíte svou prací, ale výchovnou ta práce nebyla nikdy, spíše pravým opakem vši výchovy. Ani jste též tomu, lidu nedali nějaké vyšší idey, když špinění a tupení nikdy nic nemělo s ideou společného. A když jste ten svedený lid štváli na katolické kostely a fary, bylo v tom málo, velmi málo vědomí vlastní důstojnosti a vlastní odpovědnosti. Ale k tomu se ještě vrátím později. Prozatím to jen připomínám, abych ukázal účinek vaší „práce“ v našem českém, katolickém lidu.

Tak tedy vypadá to nové „náboženství“ u nás, patříme-li na půdu, z níž povstalo, všimneme-li si, jakou prací, kterými pracovníky, za pomoci kterých důvodů a s jakým výsledkem se u nás v prvním roce svého trvání ohlásilo. Jest to (zcela moderně) náboženství bez náboženské idey a co více, *bez vnitřního, vyššího, nadpřirozeného principu životního*. Chce mermomocí býti ratolestí Kristovou, ale nedbá ani v nejmenším, aby byla zaštěpena na onen *vinný kmen* (Jan 15., 5.), který je Kristus. Platí o ní slova Páně: *„Jestliže kdo ve mně nezůstane, vy-*

vržen bude ven jako ratolest; i uschne a seberou ji a vrhnou na oheň, a bude hořeti.“

Sociálně demokratické „Právo lidu“ napsalo při příležitosti letošního valného sjezdu „církve československé“: „Pochybujeme, že k oprávněnosti nové církve ve dvacátém století stačí organizační schopnost, několik nových mimokatolických hesel a něco nacionalistického šovinismu. A také se nám zdá, že v Čechách československá církev stojí jako nově vysoustruhovaná modla, jako dovedně vymodelovaná panna, které snaží se její tvůrčové dátí živé oči. Živých očí dátí jí však nemohou, nanejvýš jen oči z ametystů nebo berylů pravoslaví. A tak panna zůstane — slepá.“

Sociálně demokratický list tu jen po svém způsobu trefně vyjadřuje, co o *životě nadpřirozeném praví Pán* (viz m. právě u.) a k čemu každý dospěti musí, kdo klidně a nestranně uváží, jak a za jakých okolností ten odpad u nás získává půdy.

Uměle modelovaná, neživá, slepá panna a tu nám chtějí její nejapní, krátkozrací modelatéri dátí v náhradu za ztrátu toho nejvyššího, nejsvětějšího co má člověk, co má národ, za vyrvané náboženství.

Ta *neživá, slepá panna* má národ vésti k nejvyšším metám časným i věčným.

Dr. Fr. Kav. Novák:

„Církev
československá“

Číslo 3.

„Apoštolské“ schůze
„církve československé“

Cena 80 haléřů.

*Nákladem deníku „Našinec“ v Olomouci.
Tiskem Arcibisk. knih- a kamenotiskárny v Olomouci.*

„APOŠTOLSKÉ“ SCHŮZE „CÍRKVE ČESKOSLOVENSKÉ“.

MOTTO: De verbi autem administratione quid dicam, cum hoc sit negotium istis, non ethnicos convertendi, sed nostros evertendi. Hanc magis gloriam captant, si stantibus ruinam, quam si iacentibus elevationem operentur.*)

Tertullian.

Byla nádherná neděle 2. května 1920. Po cestách a pěšinkách, mezi kvetoucím alejemi a bujně zelenými luhy ubíraly se menší hloučky vesničanu od Průhonic, Dobřejovic, Čestlic a odjinud směrem k Jesenici u Prahy. To „československá církev“ se byla „usnesla, že tam bude pořádati koncentrační tábor lidu“, jak hlásal „Český západ“ (č. 13, str. 5) a jak oznamovaly plakáty po celém kraji nalepené. Mělo se sejíti „mnoho tisíc lidí“, byli pozváni všichni

*) Co mám říci o způsobu (kacířů) hlásati slovo Boží? Jim nejde o to, aby obrátili nevěřící, ale převrátiti věřící. Jim je vzácnější cti přivésti naše k pádu, než padlé k povstání.

Tertullian (okolo 200 let po Kr.).

předáci nové „církve“, „Farský, Zahradník-Brodský, Dlouhý-Pokorný“, a počítalo se, že bude „asi 12.000“ odpadů (tamtéž). Nedivno tedy, že očekávání bylo velké a že mnoho se mluvilo po celém okolí o té nastávající schůzi. Šel jsem též na ten „koncentrační tábor“. Mužové v obcích svých vážení a čestní katolíci mne sice důtklivě varovali, abych tam nechodil — takové mínění bylo již tehda v lidu o těch „československých“ schůzích. Ale neuposlechl jsem, chtěl jsem tu věc přece jednou na své vlastní oči vidět.

Schůze se konala v sokolském hostinci jesenickém. Když jsem tam přišel, byl lid již všecek shromážděný. Díky Bohu, pomyslil jsem si, není jich 12.000, snad tak okolo 400—500. (Později se všichni vešli na nepřilíš velký hostinský dvůr, kde při stěně hostince byla upravena tribuna předsednická a řečnická.) Čekali jsme hodně dlouho, než vlastní „představení“ počalo. Z účinkujících „duchovních“ nebylo viděti nikoho. Lid sám bavil se pivem, sodovkou a nescházela ani „sladká bába“ s obvyklým věncem dětí pobíhajících, mlsajících a (později, o schůzi samé) i nemálo rušících. Konečně dáno znamení. Vešli jsme na dvůr a našli na podiu hlavní činitele „náboženského“ výkonu, který hnedle měl počítí. Byl to jakýsi mladíček nevypělých ještě brků a dle vzezření velkého sebevědomí, učitel J. *Takto bez vyznání*. Chtěl vyhazovat ze škol kříže, ale katolíči rodičové si to nedali líbit a (*doslovně*) *prý raději vyhodili jeho*. Za to se

instil ten charakterní človíček a pořádal, jak jen mohl, jednu náboženskou štvanicí za druhou. Vedle toho učitelka stál jakýsi obecní tajemník N., nevím již jestli s konfesí nebo bez konfese. Ale jak jen promluvil a začal o „žehnání zbraní“, už jsem věděl, s jakým hlubokým člověkem mám činit. Ten pán prý svého času nepohrdal ani kněžskou protekcí. Třetí z těch na tribuně byl jakýsi *volnomyšlenkář*, jeho jméno a stav se lidem vůbec zatajilo. Čtvrtý pak byl někdejší katolický horlivec — i k holičovi chodil s růžencem! — a nynější „československý“ agitátor Dlouhý-Pokorný. To byla ta lovecká společnost, která si vyšla do okolí Prahy chytat katolické duše. Čemu jsem se velmi divil, bylo, že nepřišel vlastní pořadatel toho „táboru“, pan „farář“ Tůma z blízkého Jílového. Či se pánové Pokorný a spol. báli, že by jeho zlatnická, jílovská a j. sláva mohla zatemnit jich čisté výkony jesenické? Na Zlatníky a na tamější bijáckou schůzi tůmovskou též příliš živě upomínalo, když p. předseda až nápadně horlivě se dušoval, že v Jesenicích nemá vládnouti násilí a že každému se zaručuje plná svoboda slova. Vyznívalo to jako stud nad Tůmou a jeho velikonoční schůzi v Zlatníkách.*) Ovšem ta slavně zaručená plná volnost slova měla i v Jesenici zůstatí — slibem.

*) Zlatníky jsou vesnice asi půl hodiny od Jesenice vzdálená. O velikonočních před tím konal tam rovněž „tábor“ známý „farář“ Tůma z Jílového, kam Zlatnisky okresním soudem náleží. S ním byli onen obecní tajemník, kterému

Po tom úvodu nastalo vlastní divadelní představení. První herec, *volnomyšlenkář*, činil dojem kormutlivý, i svou osobou i přednesem. A ještě kormutlivější byla divadelní veteš, s níž si troufal před náš venkovský lid předstoupiti. Hus, Čeští bratři, Habsburkové, Bílá hora a pod., ale všecko v nepoctivém osvětlení těchto nízkých duší, všecko poslintané jedem jejich nenávisných od Boha odpadlých srdcí, propletené a spojené jen jednou myšlenkou: zhanobit jak nejvíce tu víru, kterou jediné znalo zdejší posluchačstvo, víru katolickou. Lid při tom výkonu stál zcela bez zájmu, hned vedle hostinský pilně čepoval pivo, „sladká bába“ pilně prodávala své zboží, děti přecházely, proplétaly se a zase se vracely na svá místa . . .

Výjev se hodně změnil, když vystoupil druhý pán, ženatý kněz a rozvedený manžel, pan Dlouhý-Pokorný. Tážete se, jaký byl jeho výkon? Dá se to krátce říci, třebaš ten smutný tyáter trval přes dvě hodiny: **Ten, který zradil kněžský slib, v roli soudce nad Kristem a jeho církví.** Platí i o něm slovo Páně (Mat. 26, 24): *běda člověku tomu, skrze něhož Syn člověka zrazen bude: dobré by bylo jemu,*

svého času kněžská protekce byla dobrá, a odpadlý učitel J. Duchovní správce té osady, který se proti útokům Tůmovým ozval, byl tělesně ztýrán. Ještě jiní dva katolíci na zem povaleni a zmláceni atd. V „Č. z.“ č. 13. 1920 se pak Tůma ještě chlubil, že „vikář Tomšů . . . dostal menší jednou — i druhou stranou masage“, t. j. byl zpoličkován. A oficiální orgán „*círky československé*“ je v tom s ním za jedno, když tu sprostotu uveřejňuje.

aby se byl nenarodil člověk ten. Vezme i on jednou odplatu za dílo své v našem národě, odplatu všech nepřátel Kristových. —

Stál jsem při kraji toho shromáždění, jediný kněz katolický, a třimal v rukou připravený papír a tužku. Chtěl jsem co možná nejuplněji ty řeči zachytiti, abych je zachoval sobě i budoucím na důkaz, jak u nás nábožensky vzdělávala lid náš „*církev československá*“. Pravím, že jsem ty řeči zachytiti *chtěl*, zvláště to, co mluvil Dlouhý-Pokorný. Vpravdě nenapsal jsem si ani jedné, jediné věty. *Nebylo možná.* Nebylo ve všech těch řečích, od počátku až do konce, *jediné myšlenky souvislé a pozitivní.* Pro myslícího člověka bude vždy ještě snadnějším písek vázati, než jaksi v jeden celek uvíti ta logická, kulturní a náboženská povídání (hodně choulostivého rázu) těchto paintelligentů. A co je nesmírně vážnější a smutnější. Na celé té schůzi, *kde mělo se (dle původního plánu alespoň) rozhodnouti o náboženské příslušnosti tisíců českého lidu,* za všech těch více než tříhodinných deklamací neslyšel jsem ani jednoho slova o lásce k Bohu a k lidem, o povinnostech, které máme k Bohu, o náboženství a jeho významu pro člověka. Nebylo v těch řečech vůbec nic, co by bylo dovedlo nějak srdce lidské uchvátiti, očistiti, povznést a rozehráti. Ale jako ten hospodský dvůr, kde se ty přednášky konaly, byl jejich obsah veskrze všední, hospodský, nízký. Jaké to strašné dílo jste u nás zavedli, vy odpadlí kněží čeští. —

Stál jsem tedy s papírem a tužkou a napsal jsem

za ty tři hodiny a déle asi patnáct, dvacet slov, ale ani jedinké věty! Nebylo možná. Leč již ten zjev kněze s papírem a tužkou, který psát *chtěl*, připadal vůdcům toho čistého „tábora“ asi nebezpečným. Najednou opustil pan učitel nenápadně tribunu a vmísil se mezi posluchačstvo. Měl mezi ním patrně své důvěrníky, *korteši* se jim též říká, jež na mou osobičku upozorňoval. (Bylo mi to později sděleno muži nade vši pochybnost čestnými.) A hned jsem byl obklopen několika šibeničnými tvářemi, kteří stanuli těsně za mnou a vedle mne, dívajíce se mi přes ramena do papíru. Byl jsem slovně insultován a zdálo se, že mají chuť papír mi vyrvatí. Bylo mi dva až třikrátě změnití své stanovisko, a že asi upozorovali, kterak to opravdově s mým psaním vypadá, dali mi pak už pokoj.

Zatím se přival nepravd a osočování p. Dlouhého-Pokorného schýlil ku konci a já, spoléhaje na čestně zaručenou volnost slova, hlásil se, sám jedinký, k odpovědi. *Volnost slova!* To se musí zkusit, co na schůzích „církve československé“ znamená i různě „zaručená“ volnost slova. *Předně* mají na těch schůzích svůj pevný kádr lidí odhodlaných i nejpustším násilím zabránití jakémukoli, i myšlenkovému a slovnímu úspěchu strany protivné. Tak ve Zlatníkách zbitý byl, jak nahoře pověděno, vikář, který se bránil; do země sražen a smýkán a šlapán byl katolík, hrobař z Jirčan. Podobně bylo na schůzi „církve československé“ (*svolané protestantem!*) v Čestlicích a jinde. *A pak*, nač je zde předsednictvo?

Dosvědčuji zde veřejně, že na oné schůzi v Jesenicích *to bylo právě předsednictvo* (společně, jako celek vzato), *které stále mi skákalo do řeči, stále mi hrozilo odejmutím slova, stále mne zakřikovalo.* „Svoboda slova“, které mi toto předsednictví dopřálo, byla svoboda ptáka uvázaného na šňůře, jemuž sice je „volno“ vzletnouti, ale jen potud, pokud se jeho pánu uráčí. — —

Bylo mi tedy uděleno slovo. Jakýsi katolický rolník, přistoupe ke mně, důtklivě mne varoval jíti na tribunu. Ale já přece šel. Bylo mi projíti shromážděným lidem, abych se dostal na řečniště. Již ta cesta byla nebezpečná. Jakýsi „československý“ mladík již se po mně hnál, aby mne srazil, když onen rolník, o němž právě byla zmínka, mu zastoupil cestu. Stanul jsem tedy před lidem, který (až na ony nastrojené *korteše*) se choval klidně a místy sympaticky. *Chtěl jsem obhájití čest českého kleru, který krátce před tím bývalý kněz Dlouhý-Pokorný byl obvinil za zrady národní.* Počal jsem vypravovati o knězi českém, který za války byl ministerstvem válečným pronásledován, protože pracoval pro národ. Ale již při prvních slovech hrozil mi předseda, že mi na místě odejme slovo, nebudu-li mluvit „k věci“. *Tupití, co nejhanebněji snižovati kněžstvo české bylo dovoleno na té schůzi, bránití ho bylo jako věc „osobní“ zakázáno.*

Ještě za řečnických výkonů pana volnomyšlenkáře a jeho pomocníka Dlouhého-Pokorného (ten přece je správný poměr obou lapačů katolických

duší?) úsilně jsem přemýšlel, jak jim na konci systematicky nejlépe odpovědět? Ale čím déle ti páni mluvili, tím jasněji jsem poznával, že tu *odpověď logická, bod za bodem, je holou nemožností*. Snad pro pádnost důvodů jimi uvedených? Nikoli, právě naopak, pro *jejich frázovitou prázdnotu, nelogičnost, zmatenost a úskočnost*. Představte si, že držíte v rukou meč z ocele třeba damascenské, ale váš ušlechtilý protivník vychrstne na vás škopík plný špíny . . . Co vám je platna vaše damascenka? Slušný člověk se od toho pohledu sice s hnusem odvrátí, avšak najdou se vždycky i takoví gentlemani, kteří z toho budou mítí pekelnou radost a v jejichž očích jste na vždy „porazen“. A zde máte ještě tu nepopíratelnou výhodu, že tu běží o špínu fysickou, všem na první pohled zřejmou a (pokud lidé slušní jsou) nejvyšší odpornou. Ale což, jde-li o boje *duchovní a skryté* a je-li naše posluchačstvo lid vesnický, v duchovním šermu zcela naivní? A kdybyšte byli nějakým moderním Caesarem Baroniem, s Dlouhým-Pokorným, Stiborem, Tichým, Zahradníkem-Brodským jste ztraceni, nevyhnutelně ztraceni. Ubohý profesore dre Pekaři, co zbylo z tvé vědy a z tvého vědeckého věhlasu, když proti tobě vystoupili — *učitelé německo-brodští* a (ó vrchole neštěstí) *redaktoři z „Českého zápasu“*?

Nestačil jsem tedy na ty „učené“ pány. Ale abych se jim přece alespoň něčím zavděčil, vypravoval jsem jim o jedné horské říčce mého rodného kraje. Ta řeka, Ostravice je její jméno, je čistá jak

zlatu a průhledná jak křítál, když opustí nádherná údolí lesnatých Beskyd. Ale kde při konci jejího toku některá ramena napijí se z různých kanálů a stok fabričních, horních a hutnických v Ostravě i v okolí, tam vlny té samé řeky stávají se hustými skoro jak bláto, černými jak uhel, špinavými a mastnými jak asphalt, otravnými jak jed sám. Běda, kdo by se z těch smrdutých, špinavých, jedovatých vln říčky dřívě tak čistě napil! *Tak*, dodal jsem k lidu, *musíte rozumětí tomu, co tito pánové zde špinavého, zbahnělého mluvili o církvi katolické. Církev sama tak nevypadá, tak vypadají jen jejich nenávistná srdce*. Rekl jsem pak ještě, že to, co tito lidé hlásají, není náboženství, ale *náboženská anarchie*, na kterou by musila zhynouti každá společnost, ať státní, ať národní. A dodal jsem konečně, že doba je vážná a rozhodná pro naše bytí a nebytí, a že má-li nastoupiti spása, *ta spása musí býti a bude jedině katolická*.

Posluchačstvo vyslechlo mne klidně a místy ne bez zřejmého hlubšího dojmu. Kdo stále a stále mne vyrušoval, pokřikoval, ramusil, byli „česko-slovenští“ rowdies v předsednictvu i mezi lidem. Hlasitě si po mé řeči oddechl pan Dlouhý-Pokorný: „Zaplať Pán Bůh, že jste hotov!“, a to byla asi jediná upřímná slova toho „duchovního“ za celé to představení. —

Vzpomínám živě na zkušenosti, které jsem kdysi v tom ohledu učinil s přívozkými (na Ostravsku) soc. demokraty. Bylo to před lety a já v tom kraji konal časové přednášky. Ku konci těch přednášek

dostavila se ke mně deputace tří členů socialistické strany v Přívoze a pozvali mne na „debatní“ schůzi, která se měla konati v místnostech jejich spolku na příští neděli. Zaručili mi „čestně“, že se nemám ani nejmenšího obávat v žádném ohledu, že budu moci mluvit zcela svobodně a pod. A tak jsem slíbil přijít. Leč příští neděli já byl nenadále proti své vůli odvolán k jiným úkonům církevním a socialistická schůze odbyla se beze mne. Po schůzi však přišli ke mně naši stoupenci a vypravovali mi, jaké bylo štěstí, že jsem tam nebyl.

Ta „debatní“ schůze záležela v tom, že se nadávalo kněžím a mluvilo jen a jen o kněžských skandálech, pravdivých neb vymyšlených, nikdo toho nemohl zjistiti. Mezi posluchačstvem pak, které většinou tvořili polští dělníci (jak známo, na Ostravsku nejníže stojící živel dělnický), ozývaly se hlasy, vztahující se k mé maličkosti: „Jen kdyby tu byl, však by se zdravými údy neodešel!“

No, já sice z Jesenice se zdravými údy odešel, ale i na schůzi „československé církve“ v Jesenici našli se lidé, kteří stáli na úrovni ostravských polských dělníků. Chtěli se za mnou pustiti a mne cestou zmlátiti, jak mi druhý den nato bylo od svědků vypravováno. Byli však zadrženi a tak ten poslední akt československé spanilomyslnosti se neuskutečnil.

Tak tedy vypadala schůze „československé církve“ v Jesenicích u Prahy v květnu 1920. Popsal jsem ji schválně podrobně, jednak, abych zachoval ten obraz pro příštího kulturního historika u nás,

jednak, že všechny ty schůze a tábory „československé církve“ v podstatě tentýž mají průběh a ráz, na téže stojí mravní a lidské výši.

Celkem tentýž druh herců. V předsednictví bezkonfesionelní učitel, nevěrec Sokol, odpadlík sociální demokrat. Na *tribuně řečnické* volnomyšlenkář, protestantský pastor a pak odpadlý „československý“ kněz, často velmi pestré a pohnuté minulosti a ještě pestřejšího vyzbrojení vědeckého, charakterního, lidského. Však též ti pastoři protestantští pořád řídkěji se zúčastňovali „československých“ divadelních představení náboženských. Snad se sami styděli za tu společnost. Na konci, zdá se, úplně se jich zřekli a s nimi též i volnomyšlenkáři. A ani v *divadelním repertoáru* nenajdete podstatných rozdílů, kdekoli se ta představení konala. *Vylhané* svěcení zbraní. *Vylhaná vina* katolických kněží na ztrátě zvonů. *Vylhané* rakušáctví českého kleru katolického. *Vylhané* nepřátelství toho kleru k českému národu. *Na socialistu, demagoga, nevěrce snižený Hus. Na spásu národa povýšený* odboj německo-protestantských stavů v Praze. *Nad peklo černěji vylíčená Bílá hora. Na Boha, nad Boha vychválené a zvelébené* masy lidu shromážděného a jako „národ“ se cítícího. *Na ctnost vyšperkovaná* kněžská nemravnost. *Na hrdinství překřtěná* kněžská krivopřísaha. **Poplivaná, poslitaná, nejhoršími výkaly potřísněná ta, s níž jest Ježíš, náš Pán a Spasitel (Mat. 28. 20.) a jež třímá klíče království nebeského (Mat. 16, 19).**

K této podstatě pak přidružily se ještě různé detaily, vedlejší sice, ale někdy vysoce zajímavé pro herce i pro „československou církev“ samu. Tak umí pan Dlouhý-Pokorný velmi zajímavě mluvit o „zlámaných růžích“ a o „poupatech před časem zmařených“. V Třebivlicích vykládal pan X. V. ve své řeči, jak se musil stýkati se svou ženskou, aby neměli žádných dětí. Pan Farský*) vyniká zase vzácným vtipem. „Přijel Valfredy-Bonzo, ležíš na břiše, Honzo“. Nebo když vytáhne z kapsy lahvičku obyčejné vody a provádí s ní kejkle jako se „svěcenou“. Ale neod-

*) Na schůzi v Lobkovicích, 29. srpna 1920, zesměšňoval Farský památku našich sv. patronů, zejména sv. Václava, sv. Vojtěcha a sv. Prokopa. Dle velikého toho „historika“ byl sv. Václav „takový nezkušený mladíček, jako jich stojí před námi mnoho“! Sv. Vojtěch (v Kroměříži a j. ho nazýval pouze „Vojtou“) „byl takový novosvěcenec, plný přehnané horlivosti . . .“ A podobně cynicky mluvil o sv. Prokopu. Jak zlomyslně Farský podezříval sv. Jana Nepomuka, uvedu jinde, v jiné stati. Ostatně v tom ušlechtilém počínání není Farský sám z „Čechoslováků“. Naše sv. věrověsty sice z příčin velmi průhledných zařazují do své „církvě“, ale obyčejně je jmenují „Cyrilem a Metodějem“, zato Hus je jim vždycky „svatým“ a nejnověji (v Česk. záp. 1921. č. 2.) „dědicem země české“. *Society is foundet on Heroworship. Společnost se zakládá na účtě, kterou chová ku svým heroům. No sadder proof can be given by a man of his own littleness than disbelief in great men. Není smutnějšího vysvědčení, které si dává člověk o své duševní ubohosti, než když snižuje velké muže. A naopak: No nobler or more blessed feeling dwells in man's heart (než reverence to what is really above him). Není ušlechtilějšího a požehnanějšího citu v srdci lidském (nad účtu a uznání toho, co opravdu je nad námi). Th Carlyle, On Heroes, Hero-Worshis atd. lect. I.*

latelným stává se (pro stoupence „československé církve“) jeho vtip, když počne zesměšňovat naše sv. zemské patrony, když se posmívá proměňování při mši sv. a potom jde a sám tu svoji nevěreckou mši slouží. Tento vtip, pane Farský, je ze všech nejpodařenější. Žel, že není váš původní. Již před vámi odstranil Luther oběť mše sv. a vymýtil z mísálu kánon. Ale „der gemeine Mann“, obyčejný křesťan měl dále věřiti, že jest ještě katolíkem, nesměl s počátku tušiti, až kam ho od církve zavedla nová herese. A tak Luther, který odstranil oběť a zakázal proměňování, podržel *vnější obřady* mešní a přikázal — *pozdvihování**).

Mám v těch podružných detailech ještě pokračovati? Je jich velmi mnoho a má kapitolka vzrostla by na knihu, kdybych je chtěl všecky uvést. Jen některé zde buďte ještě pro věčnou památku a na čest „církvě československé“ zaznamenány. Na schůzi v Kroměříži (na Moravě) družka odpadlého faráře Hofera před školními dětmi vypravovala oplzlosti a hnusné historky, které svého času její druh Hofer byl uveřejnil v „Pozoru“. Na „československém církevním“ táboře lidu v Olomouci bylo jedno děvče insultováno, protože si dělalo zápisky. To bylo v říjnu 1920. V květnu před tím konala tamtéž svou schůzi „církev československá“, a na té zuřivě tleskali stoupenci té církve, když mluví Valenta snižoval mši sv., *katolickou zpověď*, když posměchy si činil

*) H. Brück, Kirchengeschichte, Münster in W. 1906, str. 588.

z modlitby a katolíky, kteří prosí Boha, nazval *trkavými berany*. Že katolíci a kněží bránící své víry a odpovídající na hnusné lži *byli bílí, ukřiženi, vyhozeni*, že poštváný lid ukončil schůzi „církve československé“ *loupeží kostela neb fary katolické*, jsou věci až příliš obyčejné a známé, než aby bylo potřeba zvláště je uváděti.

A po tom po všem má oficiální orgán „československé církve“ ještě odvahu otisknouti tento výlev jakési hysterické ženské, „spisovatelky“ V. K. („Český zápas“ 1920, č. 15., str. 5): „Máte pravdu, bratři, že *klidně nastavujete tvář jejich (katolickým) poličkům, jako na křestany sluší. Snad mnoho ještě zkusíte pro dobro, jež prokazujete svému národu — ale nedejte se ničím odstrašiti; kdo je opravdovým vlastencem, ten s Vámi musí — a jednou budou o Vás psáti dějiny zlatým písmem . . .*“ A v brožurce „*Církev československá*“ píše (na str. 11 n.) V. Lemberk: „*Církev československá jde za Kristem, učí náboženství lásky . . . Církev československá jeví tedy návrat k církvi prvních křesťanů . . .*“ Možná, že tito chvalořečníci mezi přívrženci té „církve“ byli dříve nábožencky tak zanedbáni, že slepě přijímají, co se jim řekne, a nejsou si ani plně vědomi dosahu svých slov. Ale o „církvi československé“ samé, která takové schůze pořádá a pak takové chvály o sobě přijímá, ta omluva neplatí. O té jen jedno platí, slovo Páně: *Obílené hroby* (Mat. 23, 27).

Komu by se slova má zdála příliš přísná neb

dokonce upřílišena, ten ať popatří na přidanou k této brožurce fotografii těžce zraněného katolíka, p. Antonína Opravila z Litovle na Moravě. *Duch, ve kterém tento skutek byl proveden, je duch načerpaný na schůzích „církve československé“*. Týdeník „*Nová severní Morava*“ o tom skutku vypravuje (č. 7 ze dne 11. února 1921): „*Katolické obyvatelstvo v Litovli je už po několik měsíců vydáno na pospas bolševickému násilí příslušníků tak zv. „církve československé“*. Již od časných hodin ranních přivedl (v neděli 6. února 1921 pozn. p.) pan Mazáč („*čechoslovák*“, p. p.) hordů kluků a různých individuí, kteří *huronským řevem před chrámem znevažovali klidný výkon bohoslužebný . . .* Následkem toho byly dveře farního chrámu zavřeny. O 10. hodině *vypáčili církvičkáři* (tak říkají na Moravě příslušníkům „církve československé“, p. p.) *za huronského řevu vrata chrámová a vrhli se na obrance chrámu, které začali divoce tlouci holemi*. Tajemník Stránk . . . byl násilníky *hazen na oltář sv. Cyrila a Metoděje a tloučen holemi do krve . . .* podařilo se mu uniknouti do fary, kde ještě mezi dveřmi byl *s dp. Šebelou týrán*, až konečně četnictvo zakročilo. Dále byli *zraněni velmi těžce p. Hejl, který stěží z toho vyjde, pak p. Opravil, který byl krví zbrocen a velmi těžce zraněn, takže se nemůže na posteli ani pohnout*. Výtržníci, vedeni p. Koudelkou, *vnikli do fary a násilím vynutili si na p. faráři podpis jakéhosi prohlášení*.“ Prozatím snad dostačí všem lidem myslí-

cím tento jeden příklad. Jiné uvedu, až budu mluvit o „lásce“ „Čechoslováků“, tolik vychvalované jejich řečnický a za příklad dávané „Římanům“.

Ale nemohu si odepřít, abych hned tuto nevedl některá, prozatím též jen kusá a nahodilá data ze soudní síně. „Nová sev. Morava“, č. 13., 1921, píše: V úterý 15. března byli pro první násilnosti (bylo jich více a soudní řízení jiná jsou již v proudu, p. p.), spáchané při vloupání se do chrámu Páně v Litovli, potrestáni okresním soudem: Josef Hubáček, rolník a starosta z Hunčovic, peněžitou pokutou 1000 Kč, nebo 5 dní vězení; Benda Ladislav, *studující*, 1000 Kč, nebo 24 hodin vězení; Kleim Josef, tesař, 300 Kč nebo 3 dní vězení; Snášel Jan, zámečnický učeň, 48 hodin vězení; Spurný Fr., rol. syn, 200 Kč nebo 48 hod. vězení.“

Z téhož litovelského kraje píše „N. sev. Morava“ (č. 16): „Jedné neděle v listopadu minulého roku odpoledne, když šli „Římani“ do chudobínského kostela („farářem“ „čsl.“ je tam známý Židek, p. p.) na požehnání, sobáčovský občan Link (takto „Čechoslovák“, p. p.) *jal se rdousiti klidně stojícího stařečka Kopřivu*, ovšem katolika. V těchto dnech dostal za to u litovelského soudu premii. Zaplatit okamžitě stařečkovi Kopřivovi 50 Kč bolestného, lékařské vysvědčení, na 48 hod. do chládku a své útraty s advokátem i ostatní k tomu.“

V téže listě (č. 17) lze čísti: V úterý, 12 t. m. konalo se přelčení s prvními žalovanými pro násilnosti, páchané čsl. sektou při zabírání kostela

a fary v Cholině u Litovle. Obžalováni byli Bedřich Faksa, zámečnick z Choliny, Isidor Štastný, cestář z Loučky a St. Dolák, zedník z Kluzova, *pro zločin veřejného násill* dle § 83 tr. zák. a Faksa také pro *ublžžení na cti* a oba ostatní ještě pro přestupek *proti bezpečnosti těla* . . . Při soudu vyšly zajímavé věci na jevo. Rozsudek zněl: Faksa odsouzen na 4 měsíce, Štastný a Dolák na 3 měsíce žaláře. Všecky útraty jsou povinni platiti! Trest žaláře byl vyměřen podmíněčně na 3 leta, soud totiž myslí, že se odsouzení polepší . . .“

A hned za tím: „Dne 1. května 1920 zabrali příslušníci sekty československé za vedení bývalého katolického kněze Fr. Hoffra *násilně faru a kostel* v Přepeřích u Turnova a dne 15. srpna vynutil si tentýž Hoffer pomocí *násilného útoku davů* na děkanství turnovské vydání klíčů od kostela Mariánského v Turnově. — Dne 14. dubna t. r. konalo se u krajského soudu v Ml. Boleslavi hlavní přelčení proti útočnickům a byli odsouzeni všickni do *těžkého žaláře, zostřeného tvrdým ložem měsíčně*, a to československý farář Fr. Hoffer z Přepeř a *před-seda náboženské obce Karel Viták*, každý na tři měsíce bezpodmínečně, a pak jakýsi Neumann na šest měsíců, rovněž bezpodmínečně, pak *československý farář* v Jenišovicích Gustav Procházka a Hübner na tři měsíce, Hofman na čtyři měsíce a dalších *šest útočníků* každý na 2 měsíce podmíněčně.“

„Sev. Morava“ (č. 18): „Byl to první případ, první článek z řetězu „kulturní“ činnosti českoslo-

venských sektářů, který byl 22. dubna 1921 pro-
jednáván před krajským soudem v Olomouci. Další
případy budou následovati. *Je to kriminální krvák
z Litovle o několika pokračováních.* Psalo se dne
3. října L. P. 1920, kdy známý československý
„prorok“ . . . povel k novému útoku na farní
kostel v Litovli. Zástup lidí, v počtu 300, valí se
kolem Losíkova bytu ke kostelu a k obydlí prof.
Horáka, jenž dle sektářských moresů měl býti . . .
zabit. Ježto prof. Horáka nenalezli doma, valil se
dav zpět, a tu někdo . . . uviděl Losíka, stojícího
ve vratech domu a vykřikl: „To je Losík, ten kleri-
kál!“ To stačilo. Dav se vrhl na byt Losíkův a za-
čal v pravém slova smyslu útočit. *Násilím byla vy-
ražena spodní část dveří a rozbita okna. Při tom
nábožní ti lidé řvali a vyhrožovali jako Beduini.* Obžalo-
vaní při přelíčení hodně zapírali. Výpovědi svědků pa-
daly na jejich hlavy jako balvany . . . Po skonče-
ném přelíčení byl vynesena rozsudek . . . Obžalo-
vaný Jos. Štajgr byl odsouzen pro *zločin veřejného
násilí* na 4 měsíce do žaláře, zostřeného měsíčně
tvrdým ložem se zkušební dobou tří let. Dominik
Šimek, *pro zločin veřejného násilí* do těžkého ža-
láře na 5 měsíců, zostřeného měsíčně tvrdým ložem,
bezpodmínečně. Josef Grossmann na 4 měsíce
s tvrdým ložem měsíčně, podmínečně se zkušební
dobou 3 let a Karel Šimek do těžkého žaláře
na půl roku, zostřeného měsíčně tvrdým ložem,
bezpodmínečně; všickni pak solidárně k náhradě
sporů a útrat . . . Státní zástupce si vyhradil Štajgra

a Šimka stíhati zvláště pro *veřejné násilí*, jehož
se dopustili na Losíkovi několik dní po 3. říjnu
na nádraží v Července, kdež mu opět *vyhrožovali
zabítím.* To jest tedy ta ideální církev . . . To jsou
stoupenci ideového hnutí, když chovají se proti
nevinnému, bezbrannému člověku jako sběh.“

Jak řečeno, jsou to teprv počátky „kriminál-
ního krváku“ „církve československé“ v Čechách
a na Moravě. Na př. jedině pro krvavé události
v Dubicku na Moravě podal státní zástupce, jak
z jistého pramene se dovidám, *na devadesát žalob.*

*Pilně se varujte falešných proroků, kteří při-
cházejí v rouše ovčím, uvnitř pak jsou vlci hltaví:
po ovoci jejich poznáte je.* (Mat. 7, 15, 16).
Sekta „československá“ trvá teprv od včerejška.
Ale kamkoli padlo kleté símě její, vydalo ovoce
takové, že každý soudný člověk s odporem a hnu-
sem se musí od něho odvrátiti. *A símě té sekty
rozsvává se hlavně na jejích schůzích.* Soc.-demokra-
tické „Právo lidu“ napsalo 8. června 1921 o ní
mezi jiným toto: „Tichošlápsky a nesměle utvo-
řila se u nás nábožensky neujasněná, schisma-
tická československá církev . . . Neuplynulo však
mnoho měsíců od jejího založení a tato nová sekta
představuje v životě naší republiky *velké*, kulturní
i *občanské nebezpečí, neboť nemajíc jasných cílů
a poslání, stává se pozvolna řemeslným klerikalis-
mem* (t. j. zneužíváním náboženství k cílům jiným,
osobním, politickým atd., p. p.) . . . Přicházejí již
několik týdnů zprávy z různých končin země, že

zfanatisovaní stoupenci československé církve svádějí násilné šarvátky o kostely, při kterých teče krev, lidé jsou lehce i těžce raněni. Maně se pozorovateli zdá, že se k nám vracejí časy předbělohorských půtek o kostely“ (které tehdáž rovněž rvali katolíkům) atd. Materialistické stanovisko žádného socialistického demokrata nestačí, aby plně ocenil celou tu prohlubeň zkaženosti a neštěstí jak národních, tak náboženských, které se pojí k činnosti, a hlavně ke schůzím této sekty. Ale i tak je hlas ten pozoruhodný. Shoduje se na vlas s úsudky, které téměř na potkání slyšíte z úst lidí jinak náboženství odcizených, ale přece vážně smýšlejících s lidem a jeho budoucností.

Ex fructibus . . . **Po ovoci** . . . Pane Farský, pane Dlouhý-Pokorný, pane Doubravo, na svých schůzích hanbou pokrýváte jesuity a katolíky sedmáctého století vůbec. *Neprávem*, jak jindy uslyšíte a jak ostatně sami víte. Ale zdá se mi, že není daleka doba, kdy jména vaše, jména vašich bezcharakterních pomocníkův, učitelů, volno-myšlenkářů atd. s opovržením se budou ozývati z českých úst. **A právem.** *Takový bezcharakterní rej, s nejsvětějšími statky národa a duší, z pohnutek tak nízkých a sobeckých ještě nikdo si nedovolil, ani u nás, ani jinde, jako vy na vašich „apoštolských schůzích“.* **Po ovoci** . . .

II.

Zprávy o konaných „táborech“ a schůzích „církve československé“ uveřejňují se v oficiálním

orgánu té „církve“, v „Českém zápasu“. Pšíí je z pravidla sami „apoštolští“ pracovníci na těch schůzích a jsou vždycky tendenčně zbarvené, přehnané, často přímo lživé — jak se jim to právě hodí. Historické ceny o sobě nemají, ale *nepřímo* jsou znamenitým pramenem pro poznání ducha, který v té rvavé, bezcharakterní společnosti je domovem. V těch referátech otírají se skoro vždycky pisatelé o katolického kněze, duchovního pastýře té obce, v níž se konala schůze. *Přišel-li* osobně na schůzi, rozumí se, že dle těch pánů hrál roli nejvyšš pohrdlivou a smutnou. *Nepřišel-li* sám a poslal-li někoho spolehlivého do schůze, aby přece alespoň věděl, co se v jeho farnosti proti duším jeho péči svěřeným podniká, pak se mu zase posmívají jako zbabělci, který si netroufal vystoupiti na jasné světlo „pravdy československé“, a zase do něho — perou. Nuže, postavme si přímo otázku: *má se kněz, duchovní pastýř svého stádece, osobně zúčastniti těch československých štvanic, čili nic?* Uvažme všecko, co se o tom dá říci kladně a záporně.

Důvody, kterými kněží naši pořád pravidelněji se omlouvají ze své neúčasti na schůzích a táborech „církve československé“, jsou různé.

Co ty schůze každému katolickému knězi hned předem musí zhnusiti, *jest způsob jejich konání.* Svolány byly od lidí, knězi katolickému a sv. víře krajně nepřátelských. Za účelem zřejmě církvi a duším zhoubným. Na místa, kde kněz jako pastýř

duši nikdy není zvyklý vystupovati: na veřejná náměstí, do sokoloven, do hostinců, do koncertních síní. Posluchačstvo, které se těch schůzí účastňuje, větším dílem je rovněž chladné u víře, často proti knězi zaujaté, již předem hledající spíše skandál než opravdové poučení. Předsednictvo, až na nejméně vyjímky, vždycky z nevěrců, Sokolů, učitelů a podobných „přátel“ náboženství se skládají.

I horlivý kněz se přímo oťrese při myšlence, že se má mezi takovou společnost odebratí a tam veřejně vystupovati.

Ještě více tu padá na váhu známá *mravní nízkost, abych neřekl zpustlost toho, co tvoří podstatu těch přednášek.*

Spinění, pomluva, bezmezná zášť, odvolávání se k nejnižším pudům srdce, to je vlastně všecko, co se na takových „táborech“ a „československých“ schůzích do lidu metá. Nic, co by jen trochu mravně imponovalo, v tom není. Kdo by si vážil klepačky, která necným svým jazykem ostouzí živé, mrtvé, které není svatou žádná rodinná čest, která se nešťítí z hrobů vyhrabávat dávno zemřelé a volati je na hanebný svůj soud? Náboženský hygienismus, náboženský skandál, v té nestydaté nahotě, před lidmi všech stavů a věků, ani děti nevyjímajíc, s tou řemeslnou vynalézavostí a otrlostí, jak zavedli je u nás „apoštolé“ „církve československé“, je asi zjevem jedinečným mezi všemi kulturními národy doby pří-

tomné i minulé. Chtěli ti šlechtěníci znamení Kainovo vpáliti katolické církvi, *ale vpálili je sobě na svá čela, před celým myslícím světem, pro všechny budoucí časy.*

A jako není mravní výše v těch lidech a jejich přednáškách, tak v nich není ani *pravdy. Kde končí láska, přestává i spravedlnost.* A z těch „československých“, protestantských, volnomyšlenkářských řečníků mluví jen a jen zášť srdce, otráveného nevěrou, pavědou a (pokud o převážnou většinu kněží „československých“ běží) nemravností. Každý ví, že i dějiny církevní mají svou čistě lidskou stránku. *Že, co lidské, je i chybám podrobené,* dnes a včera, před tisíci lety v minulosti i po tisíci letech v budoucnosti. Ale tvrditi, před nesoudným davem, že církev kdekoliv a kdykoliv byla jen špatná a zkažená, a tím směrem založiti veškerá svá slova dovede leda člověk naprosto slepý pro pravdu a právo. Leč lidská stránka církve je jen její vnější, neúhledná skořápka. *Jádro její a vlastní její podstata proč navždy zůstane všem duším hledajícím vpravdě Boha drahou, svatou, ničím nenahraditelnou, je božské, nad všeliký lidský hřích a blud povznesené, je Kristus sám a jeho moc a milost, a o tom ty mrtvé duše nevědí, nemluví,* tuto pravdu všech pravd o církvi zákeřně *svému oklamanému posluchačstvu zatajují.*

Je to pro kněze katolického duševní tortura, skřípec, má-li s kolárkem na krku státi mezi nevyspělou mládeží, mezi školními dětmi (!), mezi škodolibými nevěrci a polonevěrci a poslouchati celé

hodiny, jak různí „apoštolé“ „církve československé“ svinstvem přikrývají matku duší sv. církev a celý jeho kněžský stav, jemuž sloužil a slouží od maličkosti poctivě, věrně, jen pro spásu duše své a duší sobě svěřených.

Přinese-li již kněz tu jistotně nemalou obět a jde na takový „československý tábor“, má při tom za účel neposlouchati nestoudné historiky, ale *vystoupiti a obrániti* katolickou pravdu. Avšak je tu nová a téměř nepřekonatelná potíž.

Na všech těch „československých“ schůzích se totiž *nestaví, ale jen boří*. A to má dvojí přednost. Taková „práce“, ničení, je velmi *snadná a účinná*, zvláště před jistými lidmi. I ševcovský umouněný učedník troufal si nesmrtelnému umělci Feidiovi vystavovati chyby. A o čem věky s námahou pracovaly, co se od znalců pokládalo za div světa, totiž chrám Artemidin v Efesu, to šílený Herostrat zničil za jednu, jedinkou noc. A druhá přednost té „práce“ je, *že těžko se proti ní vystupuje a brání*.

Dokud je oheň v krbu, dokud řeka teče svým korytem, snadno i jednotlivec jim poradí. *Ale oheň na střeše? Řeka protrhavší své hráze a pustošící špinavými vlnami luh i kraj?* Jak jim jednotlivec odolá? A to jest ta „československá církev“, to jsou ty její smutně proslavené schůze. **Oheň na střeše. Řeka špinavě rozlitá po luzích naší vlasti.** Nezná zákona ani ohrad ni ten oheň, ni ta řeka. A nezná jich ta „československá“ nevěra. Bez ohledu

na svaté statky duší, bez úcty před svatými tradicemi náboženství a mravu, bez úvahy o následcích svého konání pro lid a národ, ano, bez sebevážnosti a studu jsou ti lidé na těch schůzích vystupující. Negace. A proti tomu má kněz vystoupiti a tomu brániti? Cui bono? Co by to prospělo? Jen by se snad sám popálil na tom zžiravém ohni hříchu, jen by snad sám se znečistil tím rozlitym bahnem. — —

K tomu přistupují okolnosti vnější, knězi na takových schůzích z pravidla krajně nepřátelské.

Předsednictvo, jak řečeno výše, v rukou odpadlických.

Posluchačstvo, taková neorganická, různě seštvaná, co do otázek náboženských neuvědomělá a pravděpodobně i z velké části nepřátelská lidová masa má již o sobě 100 kroků blíže ku skandálu, než k jednání vážnému, pod zorným úhlem věčnosti, sub specie aeternitatis.

Místy mají svolavatelé nebo pořadatelé schůze mezi nic netušícím posluchačstvem *svůj kádr* lidí odhodlaných a připravených třeba i násilím znemožniti každý projev opačný. Někde jsou to členové spolků socialistických, jinde Sokolí, jinde agrární mládež a duše podobně ušlechtilé. A za takových okolností máte do schůze jíti, tři, čtyři hodiny býti svědkem té mravní zpustlosti a *pak hlásiti se o slovo? Jen-li vám ho dají.*

Nebožtík P. Toman, tedy bojovník v tom nad jiné zkušený, mi kdysi tvrdil, že *o volnosti slova na schůzích „církve československé“ nemůže býti řeči.*

Je-li jim odpůrce jen trochu nebezpečným, *neudělí mu vůbec slova.* Někjaká výmluva se k tomu vždycky najde. „Schůze se příliš protáhla“. „Přednášející spěchá na vlak“. „Posluchačstvo je příliš unavené“ a pod. O posledních štvanicích bělohorských stalo se mi, že jsem přes tři hodiny v hospodě, v kouři tabákovém s nadlidským sebezáporem poslouchal žvanění učitele nedouka. A na konci jsem přece nebyl připuštěn ke slovu, ačkoli jsem to měl ještě před počátkem „přednášky“ s předsednictvím vyjednáno.

Dají-li přece katolíkovi slovo, ustanoví mu hned napřed, *jak dlouho smí mluvit.* Ty lhůty bývají tak krátké, že je vůbec nemožno za tu dobu rozvinouti nějakou vážnější myšlenku, nad to ji odůvodniti, pro ni posluchačstvo získati.

Jako Damoklův meč visí nad mluvícím knězem stálá hrozba předsednictva, že mu odejmou slovo. Stále mu vpadají do řeči jejich korteši, mezi posluchačstvem roztroušení, při každé větě obranné hlučí, protestují, pokřikují, hanbu provolávají.

A kdybyste přece, nějakým nadlidským zázkamem, všechny ty překážky zdolali a opravdu se počali uplatňovati v lidu, *v tu chvíli se vám pod nějakou záminkou („že jste osobní“, „že jste někoho urazili“ a pod.) odejme slovo. Anebo rozbijí schůzi. Nebo zbijí vás.*

Stává se konečně i to, že kněz nemoci, stárim, povahou spíše bázlivou a veřejnosti se štítlí i těm podobnými *osobními* příčinami se vymlouvá a před svým svědomím ospravedlňuje, aby do těch schůzí choditi nemusil. Vždyť do schůzí sociálně-demokratických též nechodíme a „tábory“ „církve československé“ jak obsahem, tak formou nestojí výše, ba z pravidla stojí níže. A tak zdá se mi, že u nás *skoro pravidlem kněží, správcové duší, se těm „československým“ štvanicím vyhýbají.* Právem-li?

Aby katolický kněz, pastýř duší, za takových okolností byl *povinen,* těch schůzí se účastniti, sotva kdo osmělil se tvrditi. Kdyby však přece někdo zde se odvolával, že v nebezpečí *morové rány* nebo i *blůžícího se nepřítel*e správce duší za okolností jistotně těžších nesmí opustiti lidu sobě svěřeného, tu ovšem odpověď je na snadě. Tam běží o spásu duší *bez vlastní viny ohrožených,* ti, kdož chodí na schůze „československé“ jednají tak mala fide, *proti svému svědomí* a tudíž i na vlastní odpovědnost. To pravím po mnohém uvažování a po poradách i s kněžími na výsost svědomitými a u vedení diecési zaměstnanými.

Přece však, nad ruhé straně, nemohu se úplně smířiti s názorem těch, kteří myslí, aby kněz *vždycky a z pravidla* vyhnul se těm protináboženským štvanicím.

Brání mi tu především slovo Páně v parabolí o dobrém pastýři a nájemníkovi (Jan 20, 1—15). „Dobrý pastýř dává život svůj za ovce své.“ Život jest více než obava, že budu před lidmi zhanoben, že ztratím popularitu, že mne budou cestou insultovat, že mi odeprou prodati, čeho potřebuji k životu, že budu mít peklo ve vlastní obci . . . O duše jde. O duše sice vlastní vinou těžce ohrožené, ale přece jen o duše. Který pastýř duši tu zůstane chladným? — *Ale nájemník a kterýž není pastýř, jehož nejsou ovce vlastní, vida vlka, an jde, opouští ovce a utíká: a vlk lapá a rozhání ovce. Nájemník pak utíká, nebo nájemník jest a nemá péče o ovce.* Opakuji, kdo při těch slovech Páně zůstane klidným, i když běží o bídu zaviněnou hříchem vlastním?

A k tomu si přimysleme, co praví sv. apoštol Pavel o sobě a o jiných hlasatelích sv. pravdy Kristovy. *Jako smetl tohoto světa učinění jsme a jako povrhel všech až dosavad* (1. Kor. 4, 13). On sám, jenž *vtržen byl až do třetího nebe* (2. Kor. 12, 2), byl v žalářích hojněji, v ranách nad míru, v smrtích častokrát. *Od židů pětkrát čtyřicet ran bez jedné trpěl, třikrát metlami byl mrskán, jednou byl kamenován . . .* Zdá se mi, že lépe bude nám i duším naší péči svěřeným, když na té straně budeme hledati vzory a příklady své pastýřské věrnosti.

Vstoupil jsem nedávno do sousední jedné vesnice, abych tam přísluhoval při oltáři. Cestou bylo mi

projítí okolo takového „československého tábora“ a vyslechnouti bohopusté štvání proti katolické církvi. Nezdržel jsem se, abych „hanbu“, kterou svedený dav právě provolával svaté církvi, neobrátil na hlavu řečníka, taktó odpadlého kněze a prý bývalého hokynáře. Není to věc příjemná, ale mezi posluchači byli též katolíci, byli tam i takoví, kteří se ještě rozmýšleli, mají-li odpadnouti.

A pak jedna myšlenka. Kdyby mi někdo tupil matku mou vlastní a o život můj draze zaslouženou a já mlčel — jakým bych to byl člověkem? *Avšak to nejdražší, co po Bohu na světě mám, je mi církev katolická, svatá matka duše mé.* Vari, československý pohane! V mé přítomnosti nemáš mi jí tupiti.

Snad dočkáme se o té otázce poučení autoritativního, které nás zbaví posledních pochybností a poučí i o tom, nač nestačí rozum jednotlivcův. Jak věci dosud se mají, zdá se, že tu nelze mluvit o *povinnosti*, ale ovšem *dle okolností i dle darů osobních*, nabádati k horlivosti.

Odpověď, kterou dá kněz (ovšem účastnil-li se schůze a byl-li připuštěn k slovu) sektářům, sotva kdy bude důkladná a všestranná. Z příčin uvedených nahoře. Ale někdy stačí vybrati si ze spousty přednesených skandálů, lží a pomluv *jednu věc a ukázati na ní nízký charakter přednášejícího.*

Jindy se mohou obrátiti zbraně tak, že se lid upozorní na náboženskou i společenskou nicotnost té sekty, na mravní ubohost jejich vůdců a pod. I když jen málo, ale nadšenými slovy se připomene, čím je nám katolíkem, čím je národu a veškerému lidstvu od počátku *sv. církev katolická*, již veliký snad vykonán čin. Za přednesu nepřátelského kněz ani tak hrubě nelámej si hlavy sledováním jednotlivostí z toho, co tu se tlachá. Ale hleď vystihnouti slabiny mluvkovy, zosnuj si v duchu plán, kde a jak má býti nejúčinněji podniknut protiútok, a tak *přesně věda, o čem chce mluvit, ba téměř kterými slovy*, nechť pastýř duši ujme se v danou chvíli slova.

Bylo-li mu to slovo lestně odepřeno, nalezne se vždy možnost hlasitě a veřejně zjistiti, že se tu *děje klam; že se tu štválo podvodně* a nyní že štváči se *bojí pravdy*. A kdyby do té protikatolické vřavy padlo deset a padlo pět slov obranných za církev a pravdu, i ta mohou míti veliký účinek. Vždycky na takových táborech bývají v převážné většině katolíci u víře se ještě kolísající, a jedno takové slovo může pro mnohé z nich býti jako záchranný provaz, vržený tonoucím. Sektáři nebudou moci špinit kněze ze zbabělosti a věrný lid katolický, který zůstal doma, povznese a potěší se, vida zmužilost svého duchovního pastýře. Když jsem po oné schůzi v Jesenicích 2. května 1920 domů se vracel, sám jsem silně pochyboval o účinku svého veřejného vystoupení. Onen volnomyšlenkář

i ušlechtilý Dlouhý-Pokorný přes tři hodiny snášeli na církev a kněžstvo, co nejhoršího se dá říci. A mně samému bylo na obranu poskytnuto sotva 10—15 minut! Ale když den, dva později tou samou krajinou jsem se ubíral do Zlatník, všickni mne cestou pozdravovali, jako nikdy před tím. Na schůzi samé místo očekávaných 12.000 přestoupilo jich k československé církvi asi dvacet neb třicet.

Jest ještě jeden způsob obrany proti „československým“ táborům a jim podobným štvanicím: *odpor organizovaný*. Jak jinak by se ten boj farářů bojoval, kdyby ho nemusil podnikati sám a sám, *takořka s holýma rukama*, ale kdyby za sebou měl v obci *kvetoucí katolické spolky*, anebo alespoň *vůbec lid nadšený a uvědomělý ve své víře*, a ty spolky, ten katolický lid *za ním a s ním stály na těch schůzích* a bránily ohrožených společných statků duchovních. Někde už se tak děje, u nás, v Praze ale i jinde po venkově. A jest to zvláště naše *katolická organizovaná mládež*, která tu podala důkazy až dojemné lásky k víře, až hrdinné obětavosti pro její obranu. To jsou počátky velmi radostné a slibné, avšak teprv počátky. Pro daleko největší část našich farností ještě zbývá vykonati tuto práci těžkou, ale pro moderní pastorační nezbytnou, *zakládati všude dobré časové spolky*. To pak bude náš *kádr*, naše *armáda* nejen v boji proti „Čechoslovákům“, ale i proti všem nebezpečím a útokům doby, v níž žijeme.

Právě mi pošta dodala 159. číslo moravského „Našince“ (ze dne 15. července 1921). Tam čtu řeč prof. dra *Cinka* o „církvi československé“, konanou na Velehradě 12. července. „Církev československá,“ praví výtečný ten kněz, „je sekta uvedena v život na předpokladech nedomyšlených, křesťanství protichůdných, a živoří z fondů katolických, na kterých se konstituovala. Nic nemá originálního, jest to jen tuctová kopie protestantských sekt, které rodí se po každém převratu v dějinách. Nemá věrouky, nemá žádné základní ideje, žije jen z negace katolicismu a z boje proti němu a z několika povrchních hesel. Jest to ubohý a utopistický pokus o svérázný typ českého křesťanství.“

Kdo se chce přesvědčiti o doslovné pravdě těch vět, ať si poslechne řeči pronášené na „schůzích“ a „táborech“ té sekty. Jako ta „církev“, tak ty „řeči“ neznamenaají nic organického, co má sílu žítí a růsti, ba neznamenaají ani žádnou skálu, neorganickou sice, avšak pevně smelenou. *Je to písek, je to poušť* hříchu a negace. Braňme lidu svého, aby lidé nehodní tím pískem nezasypali mu oči, nezavedli ho na poušť, daleko od pramenů víry, od radostného, kvetoucího života.

Po ovoci jejich poznáte je. (*Mat. 7, 16.*)

Ant. Opravil z Litovle, těžce zraněný při hájení katolického chrámu. (*Viz str. 17.*)

Dr. Fr. Kav. Novák:

„Církev
československá“

Číslo 4.

„Církev československá“
a víra.

Cena Kč 1.20.

*Nákladem deníku „Našinec“ v Olomouci.
Tiskem Arcibisk. knih- a kamenotiskárny v Olomouci*

„CÍRKEV ČESKOSLOVENSKÁ“ A VÍRA.

MOTTO: „Není tu víry.“
Prof. Denis.

„Co nás při jednotlivci neb i při celém národu zajímá na místě prvém, jest, jakou mají víru? . . . *Duše historie toho jednotlivce neb i národa dává se nám poznati z odpovědi na tu otázku.*“ *) Při „církví československé“ nelze ještě vlastně mluvit o její nějaké historii, o její minulosti. Tím více nás zajímá, nejen k vůli ní, ale hlavně k vůli našemu národu, otázka její přítomnosti a zvláště její budoucnosti. A tu opravdu jsme s proslulým anglickým myslitelem toho názoru, že nic není, z čeho by se dalo tak určitě a přesně uzavírat o štěstí nebo neštěstí, o požehnání nebo kleibě, který ten nový „náboženský“ zjev u nás znamená a ještě znamenati bude, jako otázka, *co věří vlastně ta nová „církev“*, jaké jest vlastně její kredo? Za tím účelem máme v úmyslu zkoumati:

*) Of a man or of a nation we inquire, therefore, first of all. What religion they had? . . . Answering this question is giving us the soul^o of the history of the man or nation.
Carlyle, On Heroes.

- I. *Jak povstala ta „nová církev“.*
- II. *Jak jeví se v přítomnosti očím nestranného pozorovatele.*
- III. *Co smíme od ní očekávat v budoucnosti.*

I.

Při počátku nové „círky“ stojí kněžský hřích. Maně zde se derou na mysl slova sv. biskupa mučedníka Cypriana (zemř. 258 po Kr.): Nemo existimet bonos ab ecclesia posse discedere. Triticum non rapit ventus . . . Nikdo se nedomnívej, že duše dobré mohou od církve odpadnouti. Pšenici neodnese vítr, aniž vyvrátí bouře strom, který má pevné kořeny. Jsou to lehké plevy, kterými vichor zmitá, jsou slabé stromy, které nárazem vichřice se kácejí. Nad těmi pronáší soud zatracení apoštol Jan, když praví: „z nás vyšli, ale naši nebyli. (I. Jan II. 19.); neboť kdyby byli naši bývali, byli by jistotně i s námi zůstali.“) A jiné slovo rovněž mučednické i z prvních dob hrdinských zápasů svaté církve: „Kde je hřích, tam je rozběhlost, tam jsou různice, nesrovnalosti, spory; kde však ctnost, tam je i jednota, tam je spojení; proto též byli první křesťané jedno srdce a jedna duše. Skutky, 4, 32. A abych se vyslovil jasněji: počátek všeho zla je rozpoltěnost, počátek všeho dobra spojení . . .“**)*

Nebýti hříchů proticelibátních, nebylo u nás

*) Liber de unit. eccl. n. IX.

***) Origenes, hom. VII. in Ezech.

volání po reformách, když duši těch „reform“ byl přece požadavek po odstranění kněžského bezženství. A nebýti snah reformnicí, nebylo odpadů od víry, jak na schůzích i ve svých projevech písemných doznávají sami nešťastní zakladatelé nové sekty.

Při počátku „círky československé“ stojí nevědomost, povrchnost a s ní spojená nadutost.

I zde potvrzuje nejstarší dávnověkost křesťanská smutné naše zkušenosti přítomné. Již Tertullian (kolem 200 let po Kr.) praví o kacířích své doby, že „všickni se vychloubají svou vědou, a ještě než se stali žáky, již chtějí býti mistry“ — omnes scientiam pollicentur; ante sunt perfecti catechumeni, quam edocti.*) A proslulý učitel Origenův Klement Alexandrijský (kolem 260 let po Kr.) vysvědčuje o nich stejně, že „více jim záleží na tom, aby se moudřími zdali, než aby jimi byli.“**) A jinde o nich praví, že nemají odvahy pravdě plně pohleděti ve tvář a celou její přísnost snést; že se štítí každé jistoty, ale že přes nejdůležitější otázky lehkomyšlně a povrchně přecházejí.***) A přece „uvnitř, ne na povrchu, třeba hledati Boha a jeho pravdu, která ničemu se tak neprotiví jako samozřejmosti.“ †)

Přejete si viděti klasický příklad lidí, kteří mají

*) de praescr. haeret.

***) Strom. I. VII. c. 16.

****) *ibid.* c. 17.

†) Tertull. de resurr. car. c. 3.

odvahy vydávati se za mistry, ba za velmistry, a nikdy nebyli ani učni? Popatřte na naše „Čechoslováky“. Od včerejška trvá jejich sekta. Nikdo rozumný ani u nás, ba ani v cizině († prof. Denis) nevěří, v její budoucnost (ač mnozí věří, že mnoho zhouby natripí v našem národě), ale oni sami napařují se, jako by *rozřešení světového problému náboženského záviselo na nich*. „Národ český (t. j. „církve československá“) zasadí . . . Římu asi takovou ránu, ze které se tak brzo neprobere“ (Č. z. 1920 č. 18), tomu Římu, který dle zaslíbení Kristova stojí v centru všech otázek náboženských, jenž značí věčně všech těch otázek, pokud pravdě odpovídají, pojištění a vítězství. „Církev československá“ „má ve svém programu zárodek *pravé katolicity* (světovosti, pozn. p.) . . . *katolicity lidstva a jeho kultury*“ (Farský v Č. z. 1920 č. 7). „Hnutí československého duchovenstva (to těch Kárů, Tůmů, Stiborů, Tichých et tutti quanti, pozn. p.) přestalo už býti hnutím kněžským a stalo se věcí národní . . . *nabývající významu světového*“ (Farský v Č. z. 1920 č. 8). „Můžeme nejen vytvořiti na svém území náboženskou formu křesťanství (bez Krista, pozn. p.), která by byla *podkladem pro náboženskou jednotu všeho Slovanstva*, ale i . . . *pro sjednocení všeho křesťanstva, jež největší duchové pro budoucnost . . . předpovídají. Pracujeme pro cíle nejen národní, nejen všeslovenské, ale i vše křesťanské a všelidské*“ (Č. z. 1920 č. 18). „Jde světem pravda“ (Farský, Č. z. 1920 č. 10), t. j. ta „čistá“ pravda „československá“. A kdesi jinde v Č. z. Farský ujišťuje, že „svět mu bude

za jeho dílo vděčným“. Znáte německou bajku o oslu do lví kůže zašitém a strašným rvaním všecko děsícím? „*Gut gebrüllt Esel!*“ byla zasloužená pochvala, které se tomu dlouhoušáku za jeho kousek dostalo. A tatáž pochvala náleží siláckým výrokům, jak jsme je právě uvedli. Mají ti Farští, Ondrouchové, Alchové vůbec jen představu, co dnes znamená ve světě otázka náboženská? Ještě před válkou vloženo bylo v universitní knihovně vídeňské přes 1300 vědeckých revuí všech směrů, druhů, jazyků. A mezi těmi časopisy nebylo snad jednoho, ba nebylo snad brzo jednotlivého čísla, aby nějak nebyly se zabývaly otázkou náboženskou. Ale to všecko nic není — naši „Čechoslováci“ na to kapli. Nebyli ti pánové za poslední světové války též u *Chemins des Dames* a neposlali oni do Čech onu věčně památnou zprávu, kterak tam „50.000 Čechů padlo“ (tolik jich přece tam slavně zemřelo?) a kterak „Čechové svým hrdinstvím dvakrát zachránili před Prusáky Paříž“?

Uvedl jsem tento školní příklad domýšlivosti a nevědomości až pathologické v otázce všem přístupné a s osobními zájmy nijak nesouvislé. A nyní si představte práci těchže „Čechoslováků“, když jde o otázky speciální, boji konfesiálními neb i národními osobně zneužívané. Porovnejte na př. nerůdnou práci Farského „Svoření“ s klidnou a jako řeka hlubokou i široce založenou studií o témže předmětu z pera takového katolického *mnicha* (je členem vídeňské akademie věd) *W. Schmidta* „Die Uroffenbarung als Anfang der Offenbarungen

Gottes“?*) Vzpomeňte si, jaké nehoráznosti titíž lidé napsali o církvi prvotní, o primátu. Srovnejte „vědecké“ výrony Velikána Velikánoviče Farského o sv. Janu Nep. na př. jen s tím, co o témže našem sv. patronu napsal prof. dr. Pekař — vrátím se ještě později k té věci. A máte celou tu vědeckost, ale i chorobnou nadutost těch lidí jako na dlani.

Ti lidé bývali želbohu kdysi katolickými kněžšími, ale v katolické vědě byli a zůstali povrchními ignoranty. Ti lidé nemají vůbec žádné opravdové vědecké přípravy — kde by ji též byli vzali? Věda jim byla vždycky asi tím, čím bylo josefinistům náboženství, služkou, prostředkem osobních zájmů, osobního šplhání nahoru neb i osobní — nenávisť, ať se k tomu znají neb ne. A k tomu po léta již vedli život, který byl v naprostém rozporu s církví, již sloužili, s jejími zákony a s jejím vyšším, nadpřirozeným duchem. Založili si — většinou hlasů! — „novou církev“ a právě tak si „založili“ (už méně hlasy) „novou vědu“, volnomyšlenkářskou, protestantskou, z románů, pamfletů, z ulice nasbíranou, ale — „vědu“, a jak jsou na ni pyšní, jak s vysokou patří na tu „ubohou církev katolickou!“ I v tom jsou podobní oněm kacírům prvotních dob křesťanských, Gnostikům, Novatianům, Manicheům, Montanistům a jiným. Ti též nazývali katolíky „prostáčky“ (ἀπλοῦς), „slepě autoritě věřícími“, sebe „vědoucími“, „svobodnými a ušlechtilými“; katolíky „sedláky a

*) Vyšlo v díle apolog. Essen-Mausbach, Religion, Christentum und Kirche.

tělesnými“, sebe produševnělymi a dle duše žijícími; onino jim byli nevědomci, idioti, obyčejné církevní stádo, které nedovede „domyslit“, sami sebe pokládají za símě vyvolených, za dokonalé. Katolíci byli jim nečisti, sami byli čisti . . .*) A už tehda charakterisoval ty sektáře žák sv. Jana apoštola, Ireneus slovy, která tak výborně se hodí i na naše odpadlíky, že „nikdo mezi nimi není pokládán za velikého, kdo nedovedl nové lži vynaléztí“.**) Jen si všimněte, jaké vážnosti v té „církvi“ požívá Dlouhý-Pokorný, a čím si té vážnosti u nich zasloužil.

Při počátku „nové víry“ u nás stojí čistě osobní, sobecké zájmy. Dovolení ženit se, jak nahoře řečeno, byl důvod odpadu pro největší část zakladatelů „církve československé“ a jest nutno stále a stále na to poukazovati, ať se jim to líbí neb ne. Ukojení osobní ctižádosti, dosažení tučného benefícia a pod., rozhodlo právě tak u jiných. Na oné kněžské schůzi v Praze 23. ledna 1919, kde po prvé padlo slovo „schisma“, nebylo ještě ani zmínky o všech těch „krásných“ věcech, které dnes napořád se omlávají na jejich táborech a schůzích, v jejich brožurách a listech. Nic se tam nemluvalo o „nepřátelství Říma proti českému národu“, nic o „idei materství“ v úctě bl. P. Marie, nic o veřejné zpovědi, o svátostech, o nových dogmatech . . . To všechno se hledalo teprve později, až již odpad byl proveden.

*) Clem. Alex., I. II. c. 3.

**) Irenaeus, adv. haeres. I. I. c. 18, n. 1.

Nebo jak měli ti kněží předstoupiti před národ a říci: opustili jsme církev katolickou, abychom si mohli vzít své dávné souložnice? Odpadli jsme, poněvadž jsme nedostali místa, o které jsme se ucházeli? . . . Nikoli, tak by u lidu špatně byli pochodili. Proto počali přemýšleti, hledati, hrabati se v české minulosti i přítomnosti, pozorovati, co je v poválečné duši české právě trumfem, aby se toho zmocnili, aby tím vším ověšeli, zakryli svůj nahý egoismus a dali mu podobu náboženskou? nikoli, to je věc vedlejší těm „reformatorům“; aby mu, tomu svému nahému sobectví dali podobu a formu národní, komediantsky českou. Nebylo a není žádné jízvy, žádné rány v české minulosti i přítomnosti, aby jí nebyli znovu rozjitřili. Žádného hrobu, aby s instinktem hyen ho nevyčenichali, neotevřeli, jeho masem se neživili. Není žádné národní ješitnosti, ba žádného národního poblouzení, aby mu ve své „církví“ nebyli postavili oltáře. — A „národ“ nemohl neuznati té chvalitebné snahy, nemohl jí neodměnit. Zapomněl na vlastní původ pohozeného dítěte, viděl jen národní cary, jimiž ho dosti uboze ale velmi křiklavě zakryli. „Národ“ volnomyšlenkářských učitelů, Sokolů, socialistů, podepisoval pilně lístky o výstupu z církve katolické a byl spasen, spaseni byli s nimi i ti velcí původcové tohoto čistého hnutí.

Sv. Augustin, veliké kladivo kacířů své doby, sám na sobě líčí jejich počínání. — „V oné době (kdy byl ještě příslušníkem sekty manichejské, pozn. p.) . . . bloudil jsem a sváděl jiné, oklamán a klamaje pře-

rozmanitými prostředky a způsoby, veřejně uměním, jež zove se svobodné, potají falešným a klamným jménem náboženství. Tam byl jsem pyšným, zde pověřivým: nicotným ve všem. Tam hledal jsem pošetilou slávu před lidem . . . zde snažil jsem se z neřesti opět se očistiti, přinášeje pokrm těm, kteří sluli vyvolení a svatí (Manicheům, pozn. p.), abych z toho v dílně jejich žaludků udělal anděly a bohy, pomocí nichž býváme osvobozeni (zcela způsob našich odpadlíků, pozn. p.) Lpěl jsem na podobném, provozuje to se svými přáteli, již byli svedeni mnou a se mnou. Kéž se mi vysmějí, kteří jsou pyšní, i všickni, kteří od Tebe, o můj Bože, nejsou ku své spáse pokořeni a dolů sraženi; já ale chci Ti vyznati své hanebnosti ku slávě Tvé . . .“*) A shrnuje svůj úsudek o nich ve slova, která vzhledem k věcem, o něž tu běží, jsou obžalobou, nad níž není těžší. *Haereticus est, ut mea fert sententia, qui alicuius temporalis commodi, et maxime gloriae principatusque sui gratia, falsas aut novas opiniones vel gignit vel sequitur, Kacíř jest, dle mého náhledu, člověk, který z prospěchu časného, zvláště pak z vlastní ctižádosti a vládychtivosti, falešná a nová náboženství buď vymýšlí, buď jen sleduje; kdo však takovým lidem věří, jest obětí něčeho, co se pravdou a zbožností zdá, ale jí není. Ille autem, qui huiusmodi hominibus credit, homo est imaginatione quadam veritatis ac pietatis illusus.**)* Snad

*) Confess. I. IV. c. 1.

***) De utilitate credendi, c. III.

právě tento švindl s nejsvětějšími zájmy duší a národu ve jménu vlastní zkažené vášně byl příčinou, proč církevní obhájcové kacírstvo pokládali za hřích tak těžký, ano za hřích *κατ' ἐξοχὴν* vůbec.*)

Při počátku „československého“ odpadu *stojí bezcharakternost a nedůslednost*. Přes nebezpečí státi se rozvlačným a snad se i opakovati třeba znovu a znovu na to poukazovati, hlasitě to do celého světa křičeti, že to byli *kněží*, kteří v Čechách povstali proti Kristu a jeho sv. církvi. Že ti kněží, *přes noc téměř, houfně jako hromada beranů, ve věcech každému člověku, zvláště pak knězi nejsvětějších*, přešli od lásky k nenávisti, od šíření k ničení, od chvály k pohanám, a řekněme ještě více, od *povinnosti svatými přísahami stvrzené k její nejčernější zradě*. Pane Zahradníku—Brodský, pane Pavlíku, Židku, tak jedná kněz? Dnes věřícím a zejtra nevěrcem? Dnes vůdcem lidu Božího a zejtra jeho svůdcem? Dnes v táboře Kristově a zejtra v táboře Volné myšlenky? Tak jedná kněz? A co pravím kněz, tak jedná muž? Na vášnivou ženu, na nevyspělého chlapce by toto jednání bylo člověku soudnému špatným. Ale ovšem vás stihl osud paprsku, od slunce odděleného, haluze, odříznuté od stromu, potoka, od pramene odloučeného.**) Vy jste přestali

*) *Just.* Apolog. I. I. c. 26. *Tertull.* de praescr. c. 40. *Orig.* in ep. ad Rom.

**) *Cyprian.* de unit. eccl. n. V.

býti živou ratolestí na onom kmeni, který je Kristus (Jan, 15, 5. násl.) *A mrtví mají daleký skok.*

Růženec vzal a zahodil
a byli skokem na sto mil.

(*Erben*, Svatební košile.)

Pamatujete? Kdo strhal věnec panenství s hlavy Matky Boží? Kdo poplival čistou tvář nevěsty Kristovy? Kdo spojil se s každou nevěrou, aby v srdci lidu zničil jedinou pravou víru? To jsou ty vaše skoky, bezcharakterné, prokleté, skoky duší mrtvých. — —

Při počátku nové „církve“ stála *povrchnost, slepá nahodilost, čirá vnějškovost*. Ve věcech svědomí, ve věcech víry měl alespoň u kněží předcházení rozmysl! a pak teprv následovati skutek. Zde *život hříšný* upravoval cestu *bludné víře*.

Žádost počavši rodí hřích, praví apoštol Jakub (1, 15) a sv. Pavel věří v *příbuzenství kacírstva a smilstva*, když v listě k Římanům odpad od víry počítá mezi skutky tělesnosti.*) *Tedy žádost počavši v duších kněží nehodných porodila* 8. ledna 1920 v Praze *hřích*, „církve československou“. A porodila ten hřích *hlasováním!* Na štěstí, nebo neštěstí „140 hlasů bylo pro rozkol a 66 proti“. Co by se bylo stalo s národem československým,

*) *Orig.* Com. ad Rom. I. VI. n. I. Per hanc (tělesností) haereses nascuntur, p̄r hanc schismata et omnia scandala ..

a co s „lidstvem“, o jejichž osvobození a povznesení ze jha římského nová „církve“ tolik se přičiňuje, kdyby náhodou 140 bylo *proti* a jen 66 hlasů *pro*? *Tak se zakládají náboženství? Na principu většiny, který v otázkách duševních a mravních značí vládu spodiny a v dalším důsledku vůbec anarchii? A ten způsob stačil těm odpadlým kněžím a jejich obětem?* Opakuji s důrazem a obracím se na všechny lidi myslící, upřímně Boha hledající: *stačil?* Zpráva („Právo národa“, 1920, č. 2, str. 2.) dodává: „Schůze byla ukončena hymnou „Kde domov můj?“ „Nad Tatrou sa blýská“ a chorálem „Svatý Václave(!)“. *Ale mnohým účastníkům do zpěvu nebylo.*“ Věřím. A těm, kdož ještě dnes na tím příšerným svěťáctvím ve věcech víry se zamyslí, *do zpěvu není asi ani dnes a nebude nikdy.* — —

„Nová víra“ trvá rok, a s kterými bludy a kacírstvými se ještě dnes nepářila, u kterých nehledala pomoci a přispění? U Volné myšlenky, u protestantů, u Sokolů, u starokatolíků, u metodistů, u socialistů . . . Nyní se nabízí pravoslavným Srbům. Až ji prohlédnou, až poznají, jakého je ta „církve“ ducha, není pochybnosti, že bude po námluvách. Leč by chtěli položití podkop pod vlastní, beztoho dosti schátralou budovu své víry.

II.

Podati jakýs takýs spolehlivý obraz toho, co se v „církvi československé“ *věří*, jest nesmírně těžko, ba téměř nemožno. Ne proto, že ta sekta

trvá teprv krátko, jak ráda sama sebe omlouvá. Nýbrž proto, že ta neupřímnost, nahodilost, vypočítavost a odvislost, ta celá bezcharakterní vnitřní i vnější prolhanost, jak se hned při počátku toho odpadu projeví, od té doby nic se nezměnily, ale ještě den co den rostou a se zvětšují. Je to chaos, náboženský i mravní vír, jež těžko je do určitých forem pojeti. Jen směr toho víru již dnes je nad vše pochybnost jistý, ten směr je — **nové pohanství**. Odvolává-li se při tom při všem „církve československá“ na církev prvotní, zní to jako blasfemie. Kde život, tam je pohyb, rozvoj, boj, nejen na počátku, nýbrž po celou dobu trvání toho života. Tak bylo a *jest* dosud i v církvi katolické, jen že při počátku ten rozvoj a s ním i ty boje byly silnější, nápadnější. Ale co vidíme v „církvi československé“, *není život*, nýbrž je *negace toho života*, náboženská smrt. To, čeho jsme při té sektě svědky, není pokrok, ale *rozpad*, rozklad, *chaos* nevěry, jak právě nahoře pověděno.

Hned první veřejné vystoupení „nové víry“ charakterisuje se jako naprostý, principiální chaos, vír. „Národu československému!“ . . . Církev československá, založena svým jménem „církve“, t. j. „sbor Páně“, na základě evangelia Kristova, přejímá prozatímně . . . dosavadní náboženský řád církve římsko-katolické, obnovený v duchu demokracie.

„V důsledku toho přijato, že stěžejní zásadou církve československé je svoboda svědomí a náboženské přesvědčení jednoho každého . . .“ Podepsáni jsou: B. Zahradník-Brodský, K. Farský, G. Pro-

cháзка, F. Stíbor, vesměs odpadlí kněží (Pr. nár. 1920, č. 2, str. 1.)

Tedy „jménem svým“ si založili „církve“ Zahradník-Brodský, Farský, Procházka, Stíbor a jiní kněží toho druhu. A přece je to „sbor Páně“? Jak se to rymuje? Kdyby si byli ti páni založili společnost na př. na vydávání vodnatelných a skrytě pornografických románů, byli by ji pojmenovali „Zahradník-Brodský & comp., společnost.“ atd. Dáti své společnosti firmu na př. „Rotšild & comp., společnost . . .“ byli by jistě dle zákona trestáni pro zřejmý švindl. Nuže, proč nepojmenovali „církve“ své podle sebe, proč jejich dílo má se krýti jménem svatého a spravedlivého Boha? Není to rouhání?

A dále. V tom provolání se praví: „Církev československá . . . (stojí) na základě evangelia Kristova.“ A čtyři řádky níže čtete: „V důsledku toho přijato, že stěžejní zásadou církve československé jest svoboda svědomí a náboženského přesvědčení jednoho každého.“ Moderní svoboda svědomí značí v náboženství právě tolik, co bolševictví ve společnosti lidské: náboženskou anarchii, odpad od každého zjeveného náboženství. Vráťím se později k tomu. A „církve“, která tuto anarchii prohlašuje za „stěžejní zásadu“, ta že stojí „na základě evangelia Kristova?“

To je právě tak upřímné, jako kdyby někdo řekl ku svému příteli: „Mám tě rád, chci, abys žil, a proto — useknu ti hlavu.“

A do třetice. V tomtéž provolání ještě čtete: „Církev československá . . . přejímá prozatímne . . .“

náboženský řád církve římsko-katolické, obnovený v duchu demokracie. „Demokracie v církvi Kristově? Vláda lidu tam, kde vládne a rozhoduje jedině všemohoucí Bůh? A ten Bůh všemohoucí, nejvyšší moudrý, „obnovený“, „opravený“ v duchu demokracie“ — lidem? Pak se nedivte, že tatáž „církve“ sekýrami dobývá cizích, katolických kostelů, aby v nich konala „služby Boží“. „Církev“, v níž její příslušníci smí opravovat Boha, smí si opravit i Božě přikázání. Toto je železná logika člověka, myslícího o náboženství důsledně a poctivě.

Ale zapomeňme na chvílku, možná-li, na požadavek zdravého rozumu, a postavme se na stanovisko faktického stavu věci. Jsou *kacířstva*, která si dala zřízení demokratické. Sem náležel především všechny náboženské společnosti protestantské, které nemají ani kněží, ani biskupů, které proto též nemají ani oběti mše sv. a u nichž všickni příslušníci co do vlastní moci duchovní v „církvi“ jsou stejní. Podobně učil Ed. Richer (v díle *Tractatus de eccl. et polit. potestate*, Paris, 1611), že církev jest „demokracie“, v níž papež a biskupové jsou pouhými mandataři ostatních věřících („*caput ministeriale et ad exsequendum tantum*“) a jeho blud ujal se nejen u Gallikánův, ale i u Jansenistův a Febronianův.)

*) Blud Richerův odsouzen byl častěji, jmenovitě papežem Piem VI. v encykl. *Auctorem fidei*. Viz *Denzinger*, *Enchirid.*, n. 1365. To, co praví farář Pospíšil v „*Jednoič*“, 1920, č. 4, str. 49, je nepochybně blud richeriánský. Tam lze čísti: „Musíme si uvědomit, že papež s biskupy není církví; církvi jsou věřící celého světa; biskupové pak jsou jen té církve úkonnými orgány, její vládou.“

Katolická církev, stojíc na zřízení Ježíšem Kristem sobě daném, ty všechny bludy zavrhuje. Zavrhuje i systém t. zv. *episkopální* schismaticův východních. Katolická církev zná se ku zřízení *monarchickému, absolutnímu, z vůle Boží podporovanému episkopátem* — je-li vůbec dovoleno o zřízení církevním užití termínů vlád světských.*)

„Církev československá“ měla tedy volbu prohlásiti se za protestantskou a tak „obnoviti se v duchu demokracie“. Ale rozhodnouti se pro „náboženský řád církve římsko-katolické“ a zároveň pro „demokracii“ jest asi totéž, jako když někde občané si přáli míti *republiku s králem v čele*. Jak vážně to ostatně ta „církev“ se svým prohlášením myslila a myslí, vysvítá z toho, že málo měsíců později počala horlivě se zasazovati o spojení s *episkopální* (aristokratickou) církví srbskou a že posledně odbývaný „sněm československý“ sám to jednání potvrdil a obnovil.

Ale již se obraťme k jednotlivým hlavním článkům „víry“ „církve československé“.

Bůh.

Duší každé víry, jejím počátkem i koncem je učení o Bohu. *Farský*, nejsilnější a bezpochyby i nejlivnější theoretik „církve československé“, toto asi chtěl říci, když napsal své „*Stvoření*“ (1920) a když je počíná větou, že „otázka původu a vý-

*) Viz *sněm basilejský*: Non est comparandum corpus ecclesiae aliis corporibus civitatum et universitatum, quia in medio huius corporis est *Christus, qui ipsum regit ne erret*. *Harduin*, col. conc. t. VIII. p. 1328.

voje světa povždy byla a zůstane ustavičně stěžejním problémem veškerého komplexu poznatků filosofických i názorů náboženských“. Nuže, na jakém stanovisku stojí v otázce o Bohu „církev československá“? V brožurce, vydané „*nákladem církve československé*“ a nadepsané „*Království Boží na zemi*“ (1920), je to zase *Farský*, který učí: „Existenci tohoto božství si nový člověk (Čechoslovák, pozn. p.) rozumem nedokazuje.“ Tedy ne existenci *Boha*, ale „*božství*“, něčeho, co trvá pouze v abstrakci, v myšlence, v představě, a jehož jsooucnost si tudíž „nový člověk rozumem nedokazuje, poněvadž ví, že rozumem nelze ji dokázat“ (str. 7).

Základem té abstrakce je ovšem viditelný, konkrétní svět vůkol nás, ale závěry, myšlenky, které na tom základě si učiníme o původu věcí, o původu a cíli našem, abychom dospěli k té *odtažitosti* (abstrakci), k „božství“, to je vlastně práce *naše*, na způsobení jednoho každého z nás závislá. Proto i „pojímání Boha“ je u různých lidí „různé podle různé výše vzdělání jednotlivcova, podle vrozených dispozic, povolání, způsobu výchovy. U jednoho způsob pojímání Boha je víc přírodovědecký, u jiného více duchovní, u jednoho ethický, u jiného básnický, u jednoho reální u jiného do jisté míry mystický“ (str. 6, 7). „Kdo takto abstraktně nedomyšlí, tomu předmětem náboženství je osobní Bůh, který je původcem jak existence, tak i závaznosti *Pravdy, Dobra, Krásna* (tedy *mravního zákona*, p. p.), Bůh rozdílný od svého stvoření“ (str. 7, 8).

Farský sám patrně „domyslí“. On sám nevěří v **trojjediného Boha křesťanského**, jak prohlásil na schůzi ve Zborovicích na Moravě („Našinec“, 30. X. 1920). Ale jak z jeho spisů vysvítá, Farský nevěří ani v osobního Boha, stvořitele nebe i země, původce zákona mravního. Farskému je „věčný zákon všehomíra (= vesmír, příroda, p. p.) = Bůh v přírodě, lidskou přírodovědou (ne nadpřirozeným zjevením, p. p.) člověku čím dál dokonaleji poznatelný“ (Stvoření str. 93). Proto též „v důsledku právě pověděného nelze . . . říci jinak, nežli že i veškerá vážná přírodověda všech oborů a věda vůbec: matematika, fyzika, přírodopis, geologie, astronomie atd., zkoumajíc zákony všehomíra — jest vlastně . . . bohovědou, theologií a opravdový vědátor theologem“ (Stvoření, 93, 94).

Tak „smířil“ veleduch Farský *Hæckelův monismus s křesťanským dualismem* (Stvoření str. 93, n), prohlásiv pro upokojení těch, kteří ještě „nedomyslíli“, že „i podle katolické dogmatiky (tedy přece je ta kaceřovaná římská dogmatika na něco dobrá, p. p.) vůle boží je podstata boží sama“ a tudíž (dle Farského z brusu nové logiky, pozn. p.) tou vůlí učiněné „stvoření = Stvořitel sám“ (Království boží na zemi, str. 8).

Tak upravil si Farský cestičku, býti ještě nad sv. Pavla *všecko všem*: Křesťanům i pohanům, věřícím i nevěřícím v „církvi československé“. Těmto, nevěrcům, mluví a píše o „božství“, o „vesmíru“, o „Pravdě, Dobru a Krásnu“ (tyto píše velkou písmenou, p. p.), právě, jak o tom sami „věří“. Oněm, kteří ještě

„nedomyslíli“, dovede až k slzám úchvatně mluvit (viz referáty *Česk. záp.*) o „Bohu“, o Stvořiteli, a dovede jim i velmi nábožně — „mši“ odsloužit.

A tento svůj velkolepý vynález přenechal Farský své „církvi“, když píše (Stvoření, Glossa:) „Touto směrnicí bude se musit ubírat i církev československá, náboženská společnost, která organisovala se ze všech dosavadních nejposléze r. 1920, ovšem jako pokračovatelka náboženského života národního z doby předbělohorské, udušeného r. 1620“!

Nesmrtelnost duše.

S věrou v osobního Boha úzce souvisí víra v nesmrtelnost duše lidské. U muže tedy, který má tak chatrné představy o Bohu, téměř násilím se vtírá otázka, má-li vůbec jakou víru v nesmrtelnost duše?

1. Farský zcela určitě nevěří ve stvoření člověka ve smyslu biblickém (Stvoření, str. 116).

2. Otázka další „je-li člověk vůbec (o duši tu ještě není řeči, pozn. p.) původní pratvor svého rodu od prvopočátku, nebo jen vývojovým potomkem živočišstva“ (Stvoření, str. 116), ve smyslu Haecklově, v bibli prý rozhodnuta není. „Tu má ještě vědecké badání slovo“ (tamtéž, str. 121).

3. A nyní ta opravdová „otázka všech otázek“: *měl ten pračlověk duši rozumnou a nesmrtelnou?* Farský pravi s Haecklem: „Pračlověk tvořil si řeč. Původně byv homo alalus (člověk němý) . . stával se teprv člověkem.“ (Důraz na těch posledních slo-

vech pochází oú Farského.) Řeč je výrazem inteligence, inteligenci líší se člověk od zvířete. Známý je výrok R. Virchowa, že je ochoten i před koněm padnouti na kolena a uznati ho svým bratrem, kdyby kůň promluvil. Práví-li tedy Farský s Haecklem, že pračlověk byl „alalus“, němý, praví tím, že byl pračlověk bez inteligence, bez duše. Ostatně tu Farský slovo člověk rozumí ve smyslu kolektivním, tolik jako *člověčenstvo, lidstvo* (str. 122 tamtéž). Tedy pračlověk (= pralidstvo) nebyl člověkem ve smyslu našem, *nýbrž stával se teprv člověkem*, když „*tvořil si řeč*“, rozuměj, když *vývojem nabýval inteligence*.

Abychom tedy vývody Farského shrnuli v jedno. *Člověk nebyl stvořen od Boha, ale povstal jako všecko ostatní „postupným tvůrčím zákonem“* (tamtéž, str. 116), a sice *ne z ničeho, nýbrž z organismů, které již zde byly*.

Povstal-li člověk původně jako *vlastní species*, nebo je-li jen *zdokonalenou odrudou rodů jiných*, o tom *věda ještě nepronesla svého posledního slova*.

Ale ať věříme tak neb onak, již ten „*nestvořený*“ jeho původ ukazuje, že pračlověk teprv vývojem dospěl na člověka, tvora inteligentního.

Ta inteligence, jsouc výsledkem vývoje z hmoty, **s nesmrtností ovšem nic nemá co činiti**.

Mám dojem, že Farský v těch otázkách zúmýslně vyhýbal se mluvití určitě a přesně. Ale i tak je nám jeho mínění o té kardinální otázce lidstva jasné a nepochybné.

Náboženství.

Člověku věřícímu je náboženství tolik, co *veškeren jeho poměr k Bohu*, svému Tvůrci a Pánu, svému nejvyššímu Zákonodárci, poslednímu Cíli svého života. Člověk věřící ví, že Bůh sám to byl, který *sv. zjevením svým* hned ve Starém zákoně, ale zvláště skrze *Ježíše Krista* v zákoně Novém nás poučil o všem, čeho máme potřebí, abychom žili dle jeho sv. vůle, přiměřeně cíli, který nám vytkl. Tak věří křesťan, člověk v Bohu a jeho Synu Kristu Ježíši zakotvený.

Farský, učitel „*církve československé*“, který „*domyslil*“ a vlastně nezná Boha osobního ani Ježíše Krista, Syna jeho, *nevěří ovšem v nadpřirozené zjevení Boží*. Náboženství mu ovšem není objektivní, všem platný souhrn zjevení Božího o poměru člověka k svému Tvůrci. Náboženství je mu soubor „*představ*“ (*Království Boží na zemi*, str. 8), které člověk sám o těch věcech si tvoří a dle nichž se pak prakticky zařizuje — dospívá „*náboženskostí*“ (tamtéž, str. 6).

Základem a kořenem těch „*představ*“ (náboženství) jsou pro každého jednotlivce *zaručené výsledky věd* (str. 6 a 8), tedy místo Boha zaujímá v novém „náboženství“ věda, místo kněze Bohem zplnomocněného profesor a učenec. Proto též v tom „náboženství“ „*není rozporu mezi vědou a věrou*“ (str. 8). Ježto pak věda „*neřekla ještě poslední slovo a na dlouho neřekne*“, je „*ochoten člověk vždy přijmouti její „pokroky“ a tím ovšem i měnití své „náboženství“*“ (tamtéž).

Druhým pramenem, z něhož vyvěrá víra, je „cit“ (str. 9), „který také má svoje pravdy, jichž rozum nechápe“ a který „hodnotí pro život, klade účele“ (str. 9). Tím citem „jde nový člověk („československý“, p. p.) nad vědu a filosofii“ (tamtéž), dospívá „k radostnému, nadlidskému, nadsvětovému, absolutnímu, věčnému, božskému“ (str. 6). Vlastně tím teprv člověk „jde k náboženství, upokojuje nejen rozum, ale i cit svůj, cit po nekonečném, metafysickém, jehož žádná věda neuspokojí, ale také nevykoření z lidského nitra“ (str. 9). Tedy to, co víra nás učí o smrti a soudu, o spravedlnosti a věčnosti, o odměně za dobré a trestu za zlé, to všechno je Farskému planý, mlhavý, různě dle člověka a jeho povahy zabarvený, chvilkový a nestálý „cit“. „Cit“ je to, co my křesťané nazýváme věčnými pravdami, které jako Atlas nesou veškeren mravně vzatý svět. „Cit“ vede člověka, že klade si otázky o věcech posledních, a „cit“ je, dle Farského, jenž na ty otázky dává „odpověď“ (str. 9). Rozumíte té logice? To je táž logika, jako kdyby někdo hlad chtěl pkojiti hladem, nemoc vyléčiti nemocí, bloudění blouděním. To velké slovo sv. Augustina, „*stvořil jsi nás k sobě (Pane) a nepokojno jest srdce naše, dokud nespočine v tobě*“ (Vyznání, kn. 1. č. 1), jak je tu v ústech toho českého Velikána Velikánoviče až k směšnosti sploštěno, až k čirému nesmyslu znetvořeno!

Maje tedy pod sebou „vědu, která ještě neřkla poslední slovo a dlouho neřekne“, nad sebou „cit“ „nadsvětového, absolutního, věčného, božského“, dospívá člověk „náboženství“, „životní víry“,

„životního centrálního názoru, přesvědčení“ (str. 9). A to jeho „náboženské nazírání dává účel životu, důvody, proč žítí, určuje poměr jeho k společnosti, řeší otázku poměru k budoucnosti“ (tamtéž). Tam tedy, kde víra svatá nám a našim vášním i *společnosti* a lidstvu postavila věčně neochvějně kvádry příkázání Božích: v jednoho Boha budeš věřiti, cti otce svého a matku svou, nezabiješ, *nesesmilníš*, nepokradeš . . . tam ten ničemný mluvka, ten kněžský bolševik pro nás i společnost nemá nic, než prázdná slova, slova, slova . . . A toto vše osměluje se nazvati „královstvím božím na zemi“! A jak nízko hodnotí své lidi, jimž toto všechno píše, ty nové „křesťany“ „Čechoslováky“, když si troufá jim volati: „Přiblížilo se království boží! Oblecte se v nového člověka! *stanete se syny božími!*“ (str. 6).

Ježíš Kristus a učení křesťanské.

Pokládám skoro zbytečným ještě dále o tom se šířiti, co věří učitel „církve československé“, skladatel jejích liturgických knih a opravovatel jejího misálu, o Kristu a jeho svatém díle v lidstvu. Ale pro zvláštní důležitost věci přece i o tom několika větami výslovně se zmíním.

Farský, který nevěří v nejsv. Trojici, ba který „domyslí“ a nevěří ani v osobního Boha, nemůže ovšem věřiti v Ježíše Krista, Syna Božího, Pána našeho. Nepraví toho sice výslovně, avšak vysvitá to ze souvislosti, že Ježíš Kristus jest mu pouhým

„náboženským geniem“ (*Království boží na zemi*, str. 9), *člověkem* nábožensky zvláště nadaným a plodným. Jeho „ideál“ byl „království boží na zemi, říše Pravdy, Dobra, Krásna, láska, soucit, rovnost, bratrství, svoboda, spravedlnost, vnitřně obrozující mravní člověk, syn Boží, dokonalý jako Otec nebeský sám, přetvoření člověčenství v božství...“ (str. 11). Náboženství Kristovo je „nejdokonalejším výrazem lidství a nejlepším způsobem odpovědi po tajemství věcí, která stále mučí lidská srdce“ (str. 10). *Božského, nadpřirozeného v něm tedy, stále dle Farského, není nic.* „Nový člověk“, příslušník „církve československé“ sice nežíká se Krista již vzhledem na „tisíciletou kulturu křesťanskou“ (str. 10). Avšak o nějaké přesné závaznosti učení Kristova v „nové víře“ nemůže být řeči. „Z Kristova učení přejímá nový člověk pouze jeho čisté náboženství, to, co má hodnotu všelidskou, věčnou, nepřejímá toho, co má ráz tehdejšího dobového stupně ve vývoji myšlení lidského“ (str. 11). V podstatě je toto „čisté náboženství“ Kristovo, které Farský uznává hodným převzetí do „církve československé“, obsaženo v „kázání na hoře“ (Mat. 5—7), krátce vše shrnuto v Otčenáši; jádrem pak (jeho jsou) slova: Milovatí budeš Pána Boha svého z celého srdce svého... a bližního svého jako sebe samého“ (Mat. 12, 30, 31 *tamtéž*).

Z celého sv. evangelia Kristova uznávají tudíž „Čechoslováci“ pouze přikázání lásky k Bohu a k bližnímu. Ovšem i tato „náboženská“ musí se projevat v *národní* „církvi československé“ „způ-

sobem českým, ve smyslu české minulosti a české povahy národní“ (*tamtéž*, str. 12). Jak si „Čechoslováci“ ten „český způsob“, tu „českou minulost“ a „národní povahu“ *pro sebe* představují, nám ovšem pan Karel Farský nepověděl. Možná ve smyslu oněch dob, které sv. Vojtěcha (u p. Farského „Vojtu“) nutily utíkat ze země. Nebo dle osvědčeného způsobu. o němž u Z. Wintra (*Život církevní v Čechách*) se lze dočísti vědeckých ukázek velmi roztomilých a kulturních. Škoda, že právě tuto věc, dle „Čechoslováků“, definitivně tvořící a korunující „náboženská“ jejich nám Farský nepověděl. Možná, že by nám tak mnohé v té jejich „lásce“, kterou my čeští katolíci denně od nich zakoušíme, ozřejmelo a se vysvětlilo.

Mše sv. Sv. svátosti.

Rovněž zbytečno jest tázati se o mši sv., o sv. svátostech při těch, kteří nevěří ani v Boha, ani v Syna Božího, kteří neuznávají náboženství zjeveného, ale místo náboženství mají moderní vědu a planý, klamný cit. Avšak pro důležitost věci a aby bylo jasno o tom všem lidem dobré vůle, budiž i o té věci na jistotu postaveno učení Farského a jeho „církve“.

V často jmenovaném, a jak opět a opět s důrazem upozorňuji, „československou církví“ vydaném spisku „Království boží na zemi“, praví Farský (str. 13): „**Nová církev nemá kněží ve smyslu obětníků... má je pouze jako vůdce a vychovatele**

náboženskosti.“ Ta slova jsou přece jasná. Obětník a oběť patří přece k sobě právě tak nerozlučně jako křtítel a křest, zpovědník a zpověď, dýchající a dech. Nemá-li „nová církev“ kněží obětníků, pak nemá ani oběti, mše sv., nemá proměňování chleba a vína v tělo a krev Páně, nemá Pána Ježíše přítomného ve Svátosti nejsvětější. Lutheráni, kalvíni a jiní „reformovaní“ to mají také tak, mají sice „pastory“, „učitele náboženskosti“, ale kněží ve smyslu katolickém nemají.

Ale pak se mne každý rozumný a poctivý čtenář bude tázati, jak je to možno, že se v „církví československé“ vůbec slouží mše a že právě ta „česká mše“ jím je za hlavní lákadlo pro duše naivní a nezkušené? A zvláště jak si vysvětliti, že *Farský sám přistupuje k oltáři*, obětuje, proměňuje (na oko — jak to v duši, v srdci jeho při tom vypadá, Bůh sám ví) a vůbec koná všecko jako opravdový kněz katolický? To je *jenom pro ty*, kteří *ještě „nedomyšlili“*. To je *jenom prozatím* (jak tomu bylo s počátku i u luteránů), *jenom vzhledem na „poměry dneška“* (str. 17), *pro člověka dneška* a ne pro „*člověka zítřka*“ (str. 11). To je ústupek „starým formám náboženským“, „*prozatímně*“ přijatý řád církve římsko-katolické,“ když „nové království boží na zemi“ („církev československá“) „*ještě nemá na všechny nové otázky odpovědi připravené*“. Dle Farského (a Rádla) je náboženství „*květem na kultuře*“ toho kterého národa. (My katolíci ovšem jsme tak zpozdlíli, že věříme opak toho.) Až tedy to světlo, které prozatím osvětluje pouze Farského,

Tůmu, Stibora a ostatní „vrcholky duchovních pracovníků“ v „církví československé“, sestoupí níže a vzejde i těm, kteří dnes ještě „nedomyšlili“, až „náboženské formy dosavadní“ (katolické) přijmou výsledky „věd budujících na poznání rozumovém“ (str. 17), až místo učení Kristova zaujme evangelium Haecklovo, Marxovo, Leninovo, Bronsteinovo a last not least, i Farského, pak teprv v plné kráse objeví se „království boží na zemi“ a pak i odpadne potřeba klamati lid Potemkinovými vesnicemi, pak i nevěrec Farský a bývalý cirkusový příslušník Tůma již nebude potřebovati — hráti komedii se mší, ve kterou nevěří.

Při Farském a ostatních učitelích „církvě československé“ třeba vůbec stále rozeznávati mezi *slovy* a mezi jejich *smyslem*. Mluví o Bohu a rozumějí vesmír. Jmenují duši a myslí na hmotu. Vyslovují náboženství a vlastně jím rozumějí vědu a cit. Nazývají Krista „synem Božím“ a na duchu jím tane „vnitřně obrozený člověk“. A tak též mluví o „zprítomnění Kristově“ při mši a ve Svátosti, ač si při tom představují něco zcela jiného než Kristus ustanovil, ba snad si vůbec pod tím „zprítomněním“ nemyslí — *nic*.

A tak je i s ostatními svátostmi v „církví československé“. V „*Zápase o svobodu ducha v církví československé*“ (vydala to Volná myšlenka) uznává Farský pouze *tři* svátosti nové „církvě“: *křest, zpověď a přijímání* (prof. dr. Radl v „Českosl. republice“ 1920 3. pros.). Co o přijímání dle Farského souditi, už víme. Při svátosti pokání zavedena zcela libo-

volně veřejná zpověď, „ *která se ujala a těší se netušené oblibě*“. O křtu nepodal Farský ještě výkladu, z něhož bychom přesně poznali, co zvláště o této svátosti soudí. Ale když nevěří v nejsv. Trojici, v jejímž jménu se křest sv. uděluje, pak není asi daleká doba, kdy on a jeho stoupenci místo ve jménu Otce i Syna i Duchu sv. křtíci budou ve jménu Husa, Chelčického a Komenského, a jest oprávněná naděje, že se to „ujme a bude těšiti netušené oblibě“.

Opakuji, Potemkinovy vesnice. Co si asi myslí ti „českoslovenští“ „kněží—*neobětníci*“, když vidí svůj lid an je „nadšen a až k slzám pohnut“ při výkonech, ve které oni sami nevěří, které tak naprosto jsou odporné „ *duchu demokracie*“ jejich „ *církve*“? A co myslí ti odpadlí kněží jeden o druhém, když při oltáři a jinde vidí sebe v roli Krista *Spasitele*, kterého přece oni sami pokládají za pouhého *člověka*, třeba za „ *člověka nejdokonalejšího charakteru*“ (Český záp. 1920 č. 34. str. 6)? Haruspex, si haruspicem videret . . . Je pravda, svátostného charakteru kněžského neztratí ani odpadlí a nevěřící kněz. Avšak při těch svatých úkonech *nestačí pouze vnější obřad*. Nýbrž mají-li býti *platné*, musí se diti *jménem Kristovým a jakožto od Krista Spasitele ustanovené*. Čehož u kněží *té víry předpokládati nelze*.*)

*) Viz *Lehmkuhl*, Theologia moralis, S. II., n. 29. (Friburgi Br., 1914). Minister, ut *valide* sacramentum conferat . . . debet etiam . . . 2. in persona Christi eam actionem perficere: quod etiam ex notione mandatarii sequitur. Nam ritus ille non habet vim sanctificandi, quatenus est illa ex-

„ *Církev československá není odpadlická. „Máme v té církvi všechno jako v církvi katolické.*“

Není pochybnosti, že s „ *církví československou*“, pod lákavými hesly *národními a náboženskými*, vniká do národa českého *nové pohanství*. Jeho život je sice ještě embryovitý, očím obyčejným skrytý. Ale kdyby z toho embrya, z toho zárodku měl se rozvinouti plný strom, bude účinek jeho, přes všechny krásné fráze o lásce a očistě, o pokroku a povznesení, pro národ otravný a záhubný. Ale *není toto tvrzení buď vůbec vymyšlené nebo alespoň z nekalých úmyslů nepřátelských až nesmyslně přehnané a přemrštěné? Ze* samého tábora „ *církve československé*“ ozývají se hlasy, které katolíky z toho způsobu boje zcela otevřeně viní.

Hned na své smutné památné schůzi 8. ledna 1920, kde byla *odhlasována* nová „ *církev*“, prohlásil jeden z nejpřednějších jejich otců: „ *Nechceme nic proti dogmatům, jen proti disciplině*.“ (Málo před tím ujišťoval ovšem ministra Staňka []): „ *Nejdříve jsem dobrým Čechem a potom křesťanem*“. Č. z., č. 2. a 4. Něco tedy už tehda nebylo v pořádku u toho pána: buď ve víře nebo v hlavě.) V č. 28. „ *Č. z.*“ 1920 je článek „ *Odpadlíci*“. Počíná větou: „ *Klerikální noviny i řečníci s oblibou, by oklamali a zastrášili neuvědomělý a věřící lid církve římské,*

terna actio, sed quatenus est actio a Christo instituta et exercetur Christi nomine. Teď si představte „mši“ takového nevěrce jako Farský a lidé jemu podobní.

nazývají kněze i lid církve československé odpadlíky. Že *neprávem* házejí na příslušníky nové církve tento *pořutný* název, vědí dobře“ . . . A něco níže: „Jedná se tedy zde o *nový podvod katolického klerikalismu* (podtrženo v originále, p. p.), který páší na věřícím lidu. Strašidlo, budeš odpadlíkem, přestoupíš-li z církve římsko-katolické do církve československé, má zastrašiti katolíky pečující o spásu své duše od překročení Rubikonu“. Tu snad i lask. čtenáři je nápadná starostlivost „československého“ odpadlého kněze (ten článek prozrazuje určitě kněžské vzdělání) o „Římany“, jimž jinak ti páni nevědí, jak dosti spilati. Na adresu „Římanů“ je též psáno všecko ostatní, co následuje. „Československá církev není odpadlickou, neboť *nezřiká se křesťanské víry, nezřiká se Krista a jeho svatého evangelia! Jejím heslem není a nikdy nebude, ani pryč od Boha, ani pryč od Krista*, jak chce klerikalismus lidu vsugerovati, nýbrž *pravý opak jest cílem, k němuž chce směřovati*. Novým, opravdu křesťanským životem *přivésti český národ blíž k Bohu . . . a blíž k Ježíši Kristu*.“ A na konci toho článku: „Kdo z římsko-katolické církve *přestupuje do církve československé, nedopou tí se tedy . . . žádného odpadlictví, není žádným odpadlíkem* (ta místa jsou autorem dvojnásobně silně vyznačena, p. p.) . . . zůstává dále křesťanem.“

Na stránce 3 téhož čísla „Č. z.“ pak se dočítáme, kterak na „táboře“ ve Velkém Boru u Horaždovic lid („věřící i nevěřící, kteří přišli“) se „přesvědčil, že *víra v Boha není nikomu brána*, ale že toužíme, aby ta víra byla znovuzřízena“.

Skoro zcela shodně píše jakýsi „farář“ J. Diviš v „Č. z.“ už před tím. V čísle 9. na str. 3 a násl. čteme: „Poslední dobou hemží se zprávy z řad *kněžských* proti církvi československé. Případá mně vše, jako by projevy ony, církev onu odsuzující, *byly houfně objednávány na materií lidu věřícího*“, rozuměj na materií „studených“, jak „Č. z.“ kdesi ušlechtilé tituluje katolíky. Tedy zas tatáž něžná starost o duše *cizí*. Pan „farář“ pokračuje: „Zaráží mě jen Vaše (domnělého osočovatele „církve českosl.“ p. p.) troufalé, *neodůvodněné (!)* tvrzení, že církev československá je *církev lidská! Nikde jsem neslyšel, nikde nečetl, že církev českosl. je církev lidská*. Jste asi špatně informován. Je to přece církev **na Kristu samém, jeho učení, jeho apoštolích a jejich nástupcích, biskupech a kněžích** — *papežové jsou též biskupové a kněží* — *svatých věrestech založená, tudíž církev Kristova, církev apoštolická a proto božská . . .*“ Rozumíte té logice? „Církev“ většinou 140 hlasy odpadlých kněží „přijata“ je „církev Kristova, církev apoštolická“! I na „biskupech“ je založena, když běží o — zlákaní „kněží římsko-katolických . . . do lůna *pravé církve Kristovy, církve čsl., která pěstuje pravou a ryzí víru Kristovu a se vroucně modlí* (to asi p. „farář“ myslí na pana Karla Farského, p. p.), aby byl *všude jeden ovčinec a jeden pastýř*“ (str. 9 tamtéž). Ale do toho obranného článku přehorlivého pana „faráře“ Divíše udělala redakce „Č. z.“ ošklivou kaňku. Na téže stránce téhož listu lze čísti: „*Tlakem poměrů a novot bude muset právo u nás uznat ná-*

rodní církev za dědičku inventáře církve katolické.“ Tedy už ne „církev Kristova, církev apoštolská a proto božská“, nýbrž zcela *lidská* církev „*národní*“. Anebo myslí pan „farář“ opravdu, že něco může být lidské, národní a božské zároveň? Tato tedy „národní církev“ počítá ve své známé skromnosti (jiní ovšem soudí jinak), že „*tlakem poměrů a novot*“ (to asi tím rozumí socialisty, Volnou myšlenku, Sokoly, nevěrecké učitele a pod.) stane se „*dědičkou* církve katolické“ v Čechách. A teď přijde ještě zajímavější zpráva. *Až se to stane*, „v té chvíli osady naše utvoří *církevní útvar*, jehož základy jsou již položeny.“ Velmi dobře! Až nebude ohledu na katolíky v Čechách, teprv utvoří se ten pravý „*církevní útvar*“, ne církev, k němuž dosud položeny jsou, *skryté mnohým*, základy. Ale to nejzajímavější stojí na samém konci. Tedy utvoří se „*nový církevní útvar*.“ A toho „*nového církevního útvaru*“ „*učení a bohoslužba* (mše sv., svátosti, p. p.) *bude se vyvíjeti ve směru citovém a rozumovém*“. Tedy „*vyvíjeti*“. Pane „*faráři*“, víte, co to slovo ve věcech *zjevené víry* znamená? A „*vyvíjeti*“ se bude „*učení*“, vyvíjeti se bude sv. mše i sv. svátosti *ne dle Krista a jeho sv. evangelia*, ale „*ve směru citovém a rozumovém*“, zcela jak to učí pan Karel Farský. Kde pak je „*v církvi českosl. pevná víra*“ ona, o níž tak naivně — anebo tendenčně? — mluvíte?

Mohl bych uvést ještě celou řadu podobných a i silnějších výrazů a míst o pravověrnosti, o náboženské, křesťanské neporušenosti, ba horlivosti „*církve československé*“. Převážnou většinou ty pro-

jevy byly učiněny na táborech a schůzích „*církve československé*“, před přítomným *lidem*, většinou *katolickým*, který ještě „*nedomyslí*“ a který měl být *zlákán* do „*nové víry*“, kde přece „*všecko je české*“. Tu nebo tam vyšlo podobné tvrzení snad i od člověka ještě věřícího, kněze neb i laika (vždyť neupírám, že i takoví *dosud* jsou v té „*církvi*“), *kteřý tím projevem chtěl uchlácholiti pobouřené svědomí své nad krokem, který učinil, nad věcmi, jichž je v tom „církevním útvaru“ svědkem. Hlasy lidí vedoucích a tu „církev“ inspirujících, zní diametrálně jinak, zní proti Kristu, proti evangeliu, proti Bohu samému. S tím třeba již (se smutkem to píše) počítati na jisto. A ani oficiální projevy té „círky“, že „stojí na prvních sedmi obecných sněmích církevních“, nic na tom úsudku nemění pro toho, kdo zná tu celou dvojmyslnost vedoucích kruhů té společnosti a kdo ví, z jakých *pohnutek* ty projevy učiněny. Na Balkáně, na východě vůbec se říkalo mezi katolíky „*graeca fides, nulla fides*“, u nás v Čechách to přisloví bez ublížení pravdy má platnost o „*církvi československé*“. Ostatně komu nestačí mé důvody, ať si přečte ty ostatní *výklady a podmínky* toho prohlášení a nebude na pochybnostech. Co jednou rukou dávají, berou zpět rukou druhou. Co první větou připouští a ujišťují, popírají větou poslední.*

Zdá se sice, že ve vůdčích a rozhodujících kruzích „*církve československé*“ jsou směry dva, *radikálnější a mírnější*. Jako představitel směru prvního jmenuje se „*papež*“ *Farský*, vůdcem mír-

nějších a konservativnějších v té „církvi“ je prý Moravan, „biskup“ *Pavlík*. Charakteristické je nepochybně, že na posledním „sněmu“ té „církve“ (v lednu 1921) obor dogmatický nevedl Farský, nýbrž Pavlík. Farský pak sám se přiznává („Č. z.“ 1920 č. 47. str. 4): „Moje stanovisko k dogmatům řím.-kat. je v církvi čsl. známo až příliš dobře; platím za zastánce směru radikálního a měl jsem proto i nejedno dojednávání ne právě nejpříjemnější v samé církvi čsl. se *zastánci nezměnitelnosti katolických dogmat*. Dokonce mi zapovídáno dogmat se dotýkati.“ Však prý i na zmíněném právě čsl. „sněmu“ bylo Farskému přeslechnouti mnohé trpké slovo, kdežto Pavlík nazýván té „církve“ „*Gamaliel*“, učitelem a náboženským zákonodárcem.*) Nuže, co souditi po té stránce o Pavlíkovi? Je náboženský směr toho odpadlého kněze věřící nebo nevěřící a moderní?

„*Našinec*“ (1920, č. 227, str. 3) o něm píše: „Že odpadlík Pavlík nebyl teologem, to jsme věděli dávno, ale že tak hluboko klesne jak nyní, to nečekal žádný. Vykládá, že *Kristus Pán měl 6 bratrů, Maria není pannou, nýbrž matkou . . . Pavlík jest nevěrec* a jako takový slouží českou modloslužbu.**) Měl-li Kristus Pán 6 bratří a je-li Panna Maria jen matkou, pak mše sv. není proměňováním chleba

*) *Gamaliel* žil za času Krista Pána a byl učitelem sv. Pavla (viz o něm *Skutky*, 22, 8 a 5, 34—38). Byl velený jako autorita ve vykládání zákona Božího. Talmud ho nazývá častěji *החור והחור כבור התורה* „slávou zákona“.

**) Viz o tom str. 31.

a vína v tělo a krev Kristovu, nýbrž je komedií. A tuto komedii Pavlík hraje.“

Ale snad i tato trpká kritika je výronem nepřátelského „klerikalismu katolického“. Slyšme tedy, co praví Pavlík sám o sobě. V polemice se známými články prof. dra Rádla píše Pavlík („Český zápas“ 1921, č. 1. str. 2): „Dnes nelze ještě mluvit o učení církve československé. Jsme zatím ve stadiu více méně negativním a k pozitivní práci teprv se chystáme . . . Je předčasno posuzovati a rozebíratí učení církve naší. **Učení to je věci vývoje** a zatím stačí, prohlašujeme-li, že *jsme a chceme být křesťany*, t. j. že **podstata učení Kristova je základem**, na němž a v jehož smyslu chceme stavěti, a **proklamujeme-li svobodu náboženského vývoje**.“

Toto autentické přiznání Pavlíkovo potvrzuje především, co nahoře napsal „*Našinec*“, že totiž tento „československý“ „*Gamaliel*“ „*není žádným theologem*“. Jinak by musil věděti, že *zjevení náboženství a evoluce*, moderní idea vývoje, se mají k sobě jako oheň a voda, jako den a noc, nebo ještě lépe jako *život a smrt*. „Kdo míní (se dobádati podstaty křesťanství), musí již napřed býti přesvědčen, že *víra v bibli, v záznaky, ve zjevení Boží vůbec nepatří k těm duševním předpokladům*, s nimiž kdo takové práce se smí podjítí. *Evoluční způsob patřiti na dějiny lidského ducha nám přímo zakazuje mysliti na nějaké vlivy nadpřirozené.*“*) Je-li tedy Pavlík

*) *Beth*, Das Wesen des Christentums und die moderne hist. Denkweise. Leipzig, 1914, str. 20 násl. Širší literaturu o té otázce uvádím ve svých Kněžských problémech, str. 56 násl.

náboženským evolucionistou, (a po tom, co sám napsal, o tom pochybovati nelze), pak tím samým skutečně a fakticky vzdává se nároku, aby byl vážen ve smyslu člověka věřícího, pozitivně křesťanského. A všechno, co v uvedeném právě článku napsal, že „jest a chce býti křesťanem“, jsou právě — slova, nic než slova. Však též na „sněmě“ „československé církve“ nechtěl vůbec dogmatické diskuse připustiti. *Dogmata prý si lid „československý“ časem vytvoří sám dle svých potřeb a duševních sklonů.* Neznám autenticky tohoto posledního výroku Pavlíkova, ač mi o něm referoval akademik vysoce vzdělaný a v každém ohledu věrohodný (Jihoslovan). Ale konečně na důkaz pravdy mého tvrzení stačí onen Pavlíkův článek sám. Ten článek mluví ještě dále o „křesťanství prostém mythologie a pověry, o křesťanství čistém, zbaveném zbytečné přítěže mentalitě byzantské (pozor, „bratří“ Srbové! p. p.) a římské“, o „studiu nejen jiné církve křesťanské, ale i mimokřesťanské organisace náboženské“, o „nové klasifikaci historicky se vyvinuvších (tedy ne zjevných, p. p.) pojmů křesťanských“, tedy vesměs věcí, které bychom marně hledali v duchovní dílně člověka věřícího. „Prvenství v tom díle,“ pokračuje Pavlík, „rád bych přiznal světu laickému.“ „Laický svět — a v moderních církvích rozdíl mezi kněžstvem a laiky zmizí — je povolán k největším úkolům pozitivní náboženské tvorby“ atd. Tím vším Pavlík potvrzuje nade vší pochybnost, že podstatně a věcně stojí právě tam, kde stojí Farský, třeba forma jeho zdála se mírnější a konservativnější.

To je dojem jeho vlastního kředa. A ještě jiná myšlenka téměř násilím se vtírá čtoucímu to chvastání o „dalekých a lákavých perspektivách“ „církve československé“, o úlohách, které při tom přikládá jakési náboženské revui, která by se měla založiti. Která je ta myšlenka? Že tak věřiti a psáti může jen člověk, který duševně nikdy nepřišel dále než za humna české náboženské liberálnosti, který tudíž nic neví, co v tom ohledu pracovalo a pracuje se u národů jiných, u Angličanů, Němců, Francouzů a — jak málo tím získala víra vůbec, nad to víra zjevná. Vpravdě, *nevěřící kantoři hlavně tu novou „církve“ rozšiřují, kantor předsedal jejímu prvnímu „sněmu“, a zdá se, že i kantorská je úroveň náboženského vzdělání jejich vůdců.* Platí o nich, co už napsal Tertullian o kacířích své doby: „Cum enim quaerunt adhuc, nondum tenent; cum autem non tenent, nondum crediderunt, non sunt christiani. Jak může hledati, kdo již má milost svaté víry? Oni hledají, poněvadž víry nemají. Ale jak může se pokládati za křesťana, kdo víry nemá?“*) A jiné slovo téhož církevního spisovatele: „Viderit, qui quaerit semper, quia non invenit. Illic enim quaerit, ubi non invenitur. Pořád hledají Boha a nenalézají ho. Tam ho totiž hledají, kde ho naléztí ani nemohou.“**)

Ostatně, kdyby po všech těch důkazech bylo možno o tom pochybovati, že v „církvi československé“ o víře křesťanské, o směru ku Kristu ne-

*) de praescript. c. VII.

**) adv. haereses l. I. c. 11.

může být řeči, stačí to jediné faktum, že ta „církev“ pověřila uznaného neznaboha Farského vypracováním svých liturgických knih, ani misálu nevyjímaje. V každém náboženství, i v „československém“, *lex credendi a lex orandi* tvoří nerozlučný celek. Každá církev jak věří, tak se modlí. Církev, která se modlí v duchu a ústy nevěrce, nemůže být a není církev věřící.

III.

Dvojitý druh příslušníků má „církev československá“. Jedni, a těch je rozhodně méně, jsou prostí, věřící křesťané, více z lidu než inteligence a kněží, kteří tím celým nečistým vírem byli prostě strženi a sami si ještě ani plně neuvědomili, kam. Druzí jsou praktičtí, neb i theoretičtí bezvěrci, kteří se k té „církví“ přidali z trucu proti „Římu“, z ohledů a pobídek čistě světských, následkem stranické agitace, pod různými hesly národními.

Co o příslušnících, platí též o konání té „církvě“ na venek i dovnitř. Má rovněž dvojitý ráz a směr. Křesťanský a pohanský zároveň. Křesťanské jsou, alespoň na venek, ty mše, které slouží, svátosti, které ještě udílí, modlitby, které konají. Křesťanské je jméno, které si přivlastňují, učení prvních sedmi církevních sněmů, ku kterému se naoko hlásí, svěcení biskupů vlastních, jehož se tím domáhají. Pohanská je nevěra, s níž popírají ústy svých nejvlivnějších lidí a svých zakladatelů nejsvětější Trojici, ano, osobního Boha. S níž podkládají sv. svátostem, mši

sv. a celé křesťanské službě Boží význam propastně odlišný od víry křesťanské. Pohanská jsou ta jejich hesla o národnosti nad věrou, o vědě a evoluci nad náboženstvím, o Hæcklovi nad Kristem. Pohanský je způsob, jak ta „nová víra“ povstala, jak od počátku se s nejhorsími nepřáteli jména Kristova spojila, jak záštiplně a bezohledně toho Krista potírala tam, kde víra u něho ještě nejčistěji se zachovala, v církvi katolické. „De verbi autem administratione quid dicam, cum hoc sit negotium istis, non ethnicos convertendi, sed nostros evertendi, hanc magis gloriam captant, si stantibus ruinam, quam si iacentibus elevationem operentur — co mám říci o jejich (těch heretiků) promluvách a agitacích? Jejich povolání je, ne obracet pohany, ale vyvracet naše; jejich sláva, ne pozvedati padlé, ale k pádu přiváděti ty, kteří ještě stojí (*Tertullian, de praescr. haeret. c. 41*). Čirým pohanstvím je, jak tě „církví“ v boji proti katolíkům každé násilí, každá pomluva, každé snižování, každá lež a krádež je vítanou, hledanou, soustavně pěstovanou. —

Tak jeví se „církev československá“ hlubšímu, nestrannému pozorovateli již v prvním roce svého trvání. A kdo miluje svůj národ, kdo má na zřeteli duše, předrahou krví Kristovou vykoupené, maně se zamyslí nad hnutím, které kdyby v celé své pohanské nahotě, ve své nekulturní zdivočelosti známo bylo světu, vtisklo by národu našemu před národy jinými křesťanskými (nepravím pouze katolickými), značku inferiority, ne-li barbarství. Pan Farský ovšem tak daleko nemyslí. On už počítá s „likvidací církve katolické v Čechách“.

Jemu stačí, smí-li se pochlubití: „Tam jsem včera zabral katolický kostel a tam předevělrem.“ Ale to nezabavuje jiné povinnosti, tázati se a zkoumati, jaká bude, dle lidských výpočtů, budoucnost té „církve“ a dle toho pak vyvoditi důsledky pro lid, pro všecky, kteří jsou dobré vůle v národě.

Nuž, k závěrku této statě, otázka praktická, otázka *svědomí*, na pro „církve československou“, ale pro všecky, kterým víra Kristova je drahá, kteří tu víru pokládají za základ a kořen i každého opravdového pokroku a blaha pro lid a národ. Otázka: Kam vede směr, který za svůj přijala „církve československá“? Je doufati, že v ní *zvítězí křesťanství a jeho požehnání, anebo lze s jistotou očekávatí, že skončí rozmnožením, zpovšechněním nevěry a novodobým zhoubným pohanstvím?*

Velikým zatížením „církve československé“ pro budoucnost znamená ona *většina lidí theoreticky nebo prakticky nevěřících*, kteří se k ní přiznávají a o nichž už častěji byla řeč. Farský sám se přiznává (proti prof. Rádlovi), že většinu příslušníků té „církve“ tvoří socialisté. A o těch, *jako celek vzatých*, dnes neplatí slovo Páně: *chudým se zveštujte evangelium* (Mat. 11, 5), ani ono pozvání: *pojdte ke mně všickni, kteří pracujete a jste obtíženi* (Mat. 11, 28). Ti dnes, pokud jsou organisováni a jako celek, stojí na materialismu Marxově, jejich cílem je vlastně býti tam, kde dosud byli velkocapitalisté, a víru přenechat — „kněžím a vrab-

cům“. Co o socialistech, platí stejnou, ne-li vyšší měrou o oněch agrárnících, kteří tu sektu od počátku podporovali a k ní se rovněž houfně přihlásili. Jejich životní názor je snad poněkud jiný v theorii, ale materialistická, nadutá, čistě svěťácká mysl u nich je snad hůř vyvinutá než u oněch. Pomyslete si, že by nová „církve“ vůči těmto masám chtěla nějak zdůrazniti víru a život podle ní. Kam by to vedlo? Jak by to přijali?

Co píše Pavlík o horlivém náboženském životě některých obcí „československých“ („Český záp.“, 1921, č. 1, str. 2), i kdyby pravdou bylo, nic by proti té pravdě nedokazovalo. Běží tu o *převzatý, svedený lid katolický* a jsou to přece jen *vyjímky a první počátky*. Až „církve československá“ sama si vychová *svůj lid* (nynější náboženská výchova ve školách), až přejde první opojení, pak asi uvidíme jiné věci. Opakuji zde slovo z dávnověkosti křesťanské (Cypr. de unit.), „Quidquid a radice disceserit, seorsum vivere et spirare non poterit — nemůže trvati nevěra, která od matky se odloučila.“ Kacířství je hřích, malum ipsum, jak opětně je nazývá křesťanská dávnověkost. Kacířství je negace, je pouhý stín, který nemá trvání o sobě, ale na čas delší neb kratší provází a do vyššího světa všem, kteří viděti chtějí, staví jednu svatou pravdu pravé víry. Pak zaniká víc a více, až zanikne. Vzpomeňte pyšných Gnostikův. Násilných a přečetných Arianův. Vzpomeňte i samých lutheránův. Před lety pronesl protestant poslanec v německém říšském sněmu veřejně větu, že, kdyby v Německu svíčkou hledal kdo

opravdového lutherána — *nenajde ho*. A pokud jsou, jsou „tíše reformovanými“ katolíky. Tak bude, a brzo i rychle, s „církví československou“. Nic jí neprospěje její chvastání, že ona bude dědičkou církve Kristovy u nás, quidquid a matrice discesserit, seorsum vivere non poterit. Je stínem našim, černým, smutným, ba nejsmutnějším stínem poválečné, revoluční doby přítomné, ale jen *stínem*.

Druhým velmi osudným zatížením „církve československé“ vzhledem k její budoucnosti znamená *způsob, jak povstala* a který již napřed ji vylučuje z počtu opravdových společností náboženských. *Dále naprostá téměř chudoba pozitivních hlubších ideí. Nedostatek každé silné, čisté tradice za minulost. Neujasněnost a tápání vzhledem k pevné směrnicí pro budoucnost. A především slabá, rozbitá a tudíž bezmocná vláda centrální vůči žvlům tak různým a tak vlivnými právy církevními nadaným. Je jedna krev, která proudí hlavou a údý ostatními. V církvi katolické, s níž Pán je až do skonání světa (Mat. 28, 20,) tomu říkáme neomylnost ve věcech víry, táž neomylnost, již se „Čechoslováci“ tak blbě posmívají, a jež je naší silou. V „církvi“, jejímž tělem, jejíž většinou proudí krev nevěrecká, bude též hlava jako ostatní tělo — *podlehne nevěře*, i kdyby sama hned od počátku ta hlava nebyla bývala nevěřící. Což, bořit dovedli Češi vždycky znamenitě, jak sám Holeček doznává. *Ale stavět?* Na boření stačí všelijaký bývalý cirkusový příslušník*

všelijaký bývalý německý buršák (Stibor), všelijaký „ženatý“ a od „manželky“ uteklý kněz. Ale pravím opět a opět, *stavět, stavět — — ?*

Leč jsou v „církvi československé“ ještě jiné věci, z nichž přesněji a určitěji lze uzavíratí o její budoucnosti, *a to jsou principy, zásady, s nimiž stojí a padá*.

Takový princip je ona již nahoře zmíněná „stěžejní zásada církve československé“ o „svobodě svědomí a náboženského přesvědčení jednoho každého“. Do obecné řeči přeložena, značí ta zásada tolik jako „*věř, co chceš, a žij, jak chceš*“, jen buď členem církve československé“. Na jak dlouho ta „církve“ s takovou praxí vystačí? To je v podstatě zhoršená zásada Lutherova: *pecca fortiter, crede fortius, hřeš, kolik chceš, jen když věříš*. Jenže Luther kladl důraz ještě na víru, naši „českoslovenští“ kacíři už i víry se vzdávají. Tou zásadou vzdává se „církve československá“ principiálně a fakticky nároku býti vůdkyní a učitelkou ve věcech víry a křesťanského života, *což je podstatou církve Kristovy a jejím jádrem*. Ta zásada neznamena svobodu, ale anarchii, rozklad a zahynutí, dle slov Páně: *Každé království proti sobě rozdělené zpusťne a dům padne na dům*. (Luk. 11, 17.) Již Klemens Alex. píše: *Chtěl-li by kactř dle zásad své školy státí se učitelem své víry, takto by musil mluvití (těm, jež chce získati): Volnost víry budiž vašim základním kamenem. Nezkrácená svoboda u výkladu svatých písem nejvyšší zásadou vaší církve. Co činíte*

vy sami, nebudíš nijak závazným pro vaše potomky, kteří též budou volně písmo vykládati a nepochybně též v něm naleznou něco zcela jiného než vy, jako i já v něm našel věci zcela různé od mínění jiných, kteří se výlučně pokládají za křesťany.“ Plných sedmnáct set let zní dějinami církve ten krutý smích nad anarchií a rozervaností všech, kteří od církve odpadli a tak sami sobě i svým společenstvem hrob kopali. A naši „Čechoslováci“ přicházejí s tím principem jako s něčím z brusů novým, jako s něčím, co naši víře, našemu národu přinese jednotu a život!

Jest tu ještě jiný sebevražedný princip „církve československé“, onen „*duch demokratický*“, k němuž ta „církev“ tak sebevědomě se hlásí. Náboženství a vláda lidu! Už jinde jsem na ten nemožný rozpor poukázal. Co nejbystřejším a lid opravdu milujícím hlavám všech věků (i v naší „demokratické“ době) ve věcech přirozených připadalo vždycky jako zpovrchnění, zbahnění, vláda spodiny, tím v otázkách věčnosti a duší, v otázkách nadpřirozených míní se „československá církev“ dodělati ozdravení a čistoty, zušlechtění a hloubky! Abych tu uvedl příklad z doby nám bližší, „církev“ protestantská přiznává se též k principu demokratickému — slovy. Fakticky nastoupila i zde cestu „*tiché reformace*“ směrem k t. zv. „*Hochkirche*“, k vládě duchů vyvolených a sitných, opírajících se o principy zcela jiné, než to předstíraná vláda lidu a rovnost všech před Bohem. *Leč principy mají*

svou železnou logiku. Ty se dají na čas sice umlčeti a zatlačiti, ale časem, za daných okolností je vítězství jejich. Proti „*Hochkirche*“ povstala časem mezi protestanty t. zv. „*Niederkirche*“, směr opravdu demokratický. A konec všeho? *Rozklad „církve protestantské“*, jenž dle doznání vlastních jejich synů je beznadějný.*) A přece měla ta „církev“ od počátku jiný duševní fond, jiné pole činnosti a jiné hlavy za sebou. „*Spásu vidím pouze v církevní výsosti — Rettung ist nach meiner Auffassung nur möglich in der Hochkirche*“, psal tehdejší theologický profesor protestantský, zmíněný právě Krogh-Tonning. A když viděl, že tu církevní výsost má jen *jedna* církev, ta kaceřovaná církev katolická, stal se katolíkem. V moderní době žijeme nesmírně soustředěně a proto rychle. I tento osudný blud „církve československé“ podá za nedlouho svůj důkladný účet těm, kteří ho zavedli do své „církve“. A to bude počátkem „*likvidace*“, jen že ne církve katolické, jak prorokují „*Čechoslováci*“, nýbrž *likvidace jich vlastní*. Jak se ta likvidace provede? *Jednotlivci spasí se do katolické církve, celek půjde tou „širokou cestou“*, o níž mluví Kristus. (Mat. 7, 13.)

V ruské „*Svobodě*“ napsal slavný ruský spisovatel *Merežkovský* článek „*Předtuchy*“ o blízkosti anarchistického rozpadu pro veškerou Evropu. Ten

*) *Krogh-Tonning*. Der Protestantismus in der Gegenwart. Berlin, 1901, na různých místech.

článek, který nelze bez hlubokého dojmu čísti, končí větou:

Křesťanství je základem Evropy a konec křesťanství bude i koncem Evropy. A ještě druhou větou:

Je-li vám křesťanství pouhým mythem, dejte pozor, abyste vy sami nebyli brzo mythem.

Zdravé jádro našeho lidu cítí instinktivně, čím je mu zvláště v přítomných těžkých dobách víra křesťanská. Kde boj proti Kristu a jeho sv. učení se vede s hledím otevřeným, kde ten boj se nezastírá různými klamy a falešnými hesly, tam lidu našeho nenajdete, nanejvýš jeho odpadky a shnilé součástky. Nuže, není pochybnosti ani nejmenší, že jest čiré pohanství, co se k nám pod jménem „církve československé“ a pod různými moderními, národními i osvícenskými hesly dere. *Nezbývá, než tak dlouho a tak jasně a tak důrazně to lidu našemu opakovati, až to pozná a uzná. A ve chvíli, kdy lid náš pozná hanebný klam a strašné pozadí toho pohanského hnutí, bude konec „církve československé“ u nás.*
